cijena 10d

broj 25

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

SPACE OPERA

Isaac Asimov:

POSLJEDNJE PITANJE

i druge najljepše SF pripovijetke

SADRŽAJ: **str.**

Isaac Asimov
POSLJEDNJE PITANJE **6**

Randall Garett
VREMENSKI UPALJAČ **20**

Leigh Brackett
RHIANNONOV MAČ **25**

Ray Bradbury
CIJELO LJETO U JEDNOM DANU **40**

Donald Wandrei
RUŽIČASTI MOZAK **46**

Jeff Sutton
POSLIJE IXMALA **54**

Thomas N. Scortia
NEŠTO TAKO DIVNO **67**

Edmond Hamilton
ZVIJEZDA ŽIVOTA **80**

James E. Gunn
KRITIČNA TOČKA **96**

Frederic Brown
ODGOVOR **143**

SCAN i obrada slika: Sekundica
OCR, ispravka i prelom: MasterYoda
www.sftim.com

SIRIUS broj 25 – srpanj 1978.

Urednik: Borivoj Jurković

U uređivanju ovog broja »Siriusa« sudjelovali su Želimir Koščević i inž. Damir Mikuličić.

Grafička oprema:

Ivica Bartolić i Ljudevit Gaj.

S I R I U S, biblioteka znanstvene fantastike — izlazi svakog petog u mjesecu. — **Izdavač:** OOUR Informativno-revijalna izdanja NIŠP »Vjesnik«, Zagreb, Redakcija Romani i stripovi — **Predsjednik izdavačkog savjeta Redakcije:** prof. Dr Adolf Dragičević — **Stručni savjet redakcije:** Klub prijatelja znanstvene beletristike i fantastike SFera Zavoda za kulturu i obrazovanje Zagreb — **Glavni i odgovorni urednik:** Borivoj Jurković. — **Adresa uredništva:** SIRlUS, Redakcija Romani i stripovi, »Vjesnik«, 41000 Zagreb, Ljubice Gerovac 1. Telefon (041) 515-555. Cijena pojedinom primjerku SIRIUSA 10 dinara. Pretplata: za jednu godinu 120 dinara (s popustom 10% 108 dinara), za šest mjeseci 60 dinara (s popustom 54 dinara). Samo unaprijed uplaćena pretplata osigurava popust od deset posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-42 s oznakom »za Sinus«. Devizne uplate molimo da šaljete na račun broj 30101-620-37-7210-2256 Privredna banka Zagreb, za RO »Vjesnik«.

Riječ urednika

I tako Vi meni o mojoj »Riječi urednika«: »MONOLOG U (DOSAD) PET ČINOVA...U NJEMU NI RIJECI IZ USTA ČITALACA...« A što mislite, dragi čitatelju, odakle mi ideje za moju »riječ« nego iz pisama što ih dobivam od Vas i ostalih 29.999 čitatelja SIRIUSA? A tih je pisama toliko da ni uz najbolju volju ne bih mogao odgovoriti na svako posebno. Tako, na primjer, niste Vi jedini kome je najbolja priča u prošlom SIRIUSU 24 bila »Plamene kugle«, niti ste jedini koji me kori što sam odabrao Phillipsovu »Žutu tabletu« kao najgoru u broju. (Odgovor na taj prijekor: odabrao sam je — između ostalog — i radi toga da ne bi SIRIUS osiromašio za rečenicu »Napoleon je očito bio lud: umišljao je da je Napoleon«). Niste jedini koji se ljutite na mene što na omotnoj stranici SIRIUSA morate čitati samo pohvale o pričama u tom broju (odgovor: zamislite ovakvu najavu: »... a najgora priča koju je taj nimalo slavni pisac napisao glavni je šlager ovoga broja...« Ha?) Niste jedini koji tražite da SIRIUS donosi i poeziju (odgovor: u svijetu je tako malo DOBRE sf poezije da nakon onoga što odabere urednik »Andromede« ne preostane za SIRIUS). JEDINI ste, međutim, koga uzrujava to što izvorne naslove ruskih sf priča pišemo latinicom (odgovor: ruska, bugarska i grčka se ćirilica u nas izvorno mogu transkribirati samo našim dvama pismima od kojih je jedno latinica. Da smo našom ćirilicom napisali »Vesti iz graduščego« bili bismo na istom, jer nemamo ruskoga znaka za glas »šč« i opet bismo ga morali pisati sa »š« i »č«... Uostalom, šapnite mi kako da napišem izvorni naslov japanske priče koju pripremam za jedan od narednih brojeva... JEDINI ste zasad koji mi spočitava da odabirem previše angloameričkih priča (»PREPLAVILI STE NJIMA SIRIUS«, pišete). Već dugo brinem brigu što da odgovorim svima onima koji me zasinaju pismima da u SIRIUS puštam previše ruskih, čeških, poljskih, mađarskih, domaćih(l), francuskih, njemačkih, talijanskih priča. Vi im, eto, odgovoriste umjeto mene. Hvala!

Kad je već o tome riječ: u ovom su broju doista priče angloameričkih autora — ali namjerno tako odabrane da predstave na antologijski način jedan podžanr znanstvene fantastike, naročito omiljen među američkim i engleskim piscima sf-a: SPACE OPERU. I upravo sam ovaj, srpanjski broj iskoristio da ga »naplavim« tim pod-žanrom koji se — to ćete priznati

— za ove ljetne pripeke ipak lakše čita nego »prava« znanstvena fantastika. Uostalom, evo što o tome kaže Brian Aldiss, jedan od najpoznatijih pisaca sf-a:

Znanstvena fantastika je veliko mišićavo rožnato stvorenje s mnoštvom nakostriješenih ticala i proprioreceptora na lubanji. Ona ima sestricu, nježno stvorenje crvenih usnica sa zvjezdanim prahom u kosi. Njezino je ime Space opera.

Sf je namijenjena stvarnosti. Space opera zabavi. Najčešće. Space opera uzme nekoliko godina svjetlosti, nekoliko zrnaca stvarnosti i sve to temeljito napuše melodramom, snovima te začini ludim idejama. Još u doba kad je sf bila prezreni žanr, ona je već sadržavala i taj odmetnuti podžanr — odmah, čim se pojavio, ocijenjen kao opojna tvar namijenjena bijegu od stvarnosti.

Kako se znanstvenu fantastiku podvrglo masovnoj kritičkoj revalorizaciji, čini se da je došlo vrijeme iznova baciti pogled i na Space operu. Na primjer, u njoj se ugodno može lutati Sunčevim sustavom i izvan njega bez pomoći NASA-e u svemirskim brodovima većim od katedrala. U njoj ćemo osjetiti atmosferu ratnog pohoda, ali i čežnju. Njezine su storije skladišta pripovjedalačke umješnosti, one mnogo govore o nadama i bojaznima u sukobu s nepoznatim, i to u tradiciji koja seže u najmanju ruku do Odiseje. One su, na svoj način, potaknute istim onim čime i tradicionalne bajke.

Odupirem se iskušenju da definiram Space operu. Imao sam dovoljno muka definirajući termin »znanstvena fantastika« pišući povijest toga žanra. Termin Space Opera neodređen je i istodobno nadahnut, iskovan zacijelo s ljubavlju ali i s malo prezira, slično kao termini Soap Opera i Horse Opera. Space operu karakteriziraju određene konvencionalnosti, koje se mogu nekome svidjeti ili ne svidjeti, ali koje se ne mogu mijenjati: Zemlja mora biti ugrožena, mora postojati čovjek koji će spriječiti konačnu katastrofu, on se mora sukobiti s egzotičnim bićima, svemir mora teći kroz vratnice kao vino iz vrča, krv mora teći niz stubišta palača a svemirski brodovi juriti u crnu tamu, mora postojati žena ljepša od neba i zlikovac crnji od crne rupe. I na kraju sve mora završiti sretno. Zamislimo na trenutak da su zanosne pretpostavke znanstvene fantastike (one »prave«) istinite... te da negdje, ni sto godina svjetlosti odavde, postoji planet poput Zemlje na kojem se vrsta nalik na čovjeka razvila do stadija svijesti i dominacije. U tom slučaju, možda ćemo ih jednog dana sresti u svemiru. Zna se dogoditi — nije to ništa

neviđeno, čak ni na našem miroljubivom planetu — da se neko pleme ili narod susretne s drugim te da se s njim ne složi. Ako se povijest ponavlja, tako bi mogao izbiti i rat između dva planeta.
Posluži li nas sreća, mogli bismo pobijediti. Gomile vojnog osoblja, diplomata, poslovnog svijeta, političara, znanstvenika, novinara, tehnologa, psihologa, povjesničara, turista, hlpija i posve običnih ljudi bacit će se poput lešinara na nesretni planet. Nadajmo se da će u tom mnoštvu posjetitelja biti i jedan luđak koji će imati soli u glavi i sjetiti se da opljačka knjižnicu na tom planetu i vratiti se na Zemlju s gomilom svoga omiljenog štiva.
Siguran sam da nas tamo, ni sto godina svjetlosti daleko, čekaju prepune police dobre Space opere...
Eto, toliko Brian Aldiss, a dalje opet ja, dragi čitatelju. Razmišljam da li da unaprijed odgovorim na pitanje za koje predosjećam, da ćete me Vi upitati: zašto Space opera a ne Svemirska opera? Ne, pričekat ću Vaše pitanje...
Radije ću iskoristiti ovih nekoliko preostalih redaka da bih Vam rekao da će i idući broj biti u ljetnom ruhu, ali bez Space opere. »Jelovnik« je ovaj: sf-krmić, DESET kratkih priča, te nekoliko srednjih (ne osrednjih, nego srednje dužine) — među njima i po jedna Clarkeova, Shecklevjeva i — Aldissova. I još nešto: RIJEČ UREDNIKA koju neće 3/4 napisati Aldiss. Ovaj put me, priznajem, držala ljetna fjaka i svoj sam prostor prepustio njemu, no idući put ću sjesti u hlad i porazgovarati s vama, dragi čitatelji, o onih pedesetak priča koje ste mi poslali i za koje Vam dugujem odgovor.

Do čitanja 5. kolovoza predvečer
(kad sunce zađe) vaš
Borivoj Jurković

Isaac Asimov

The Last Question

Preveo Janko Paravić

Posljednje pitanje

Posljednje pitanje postavljeno je prvi put, napola u šali, 21. svibnja 2061, u dobi kad je za čovječanstvo konačno nastupilo razdoblje prosvijećenosti. Pitanje je bilo posljedica oklade, u pet dolara, sklopljene uz čašicu. Sve se to dogodilo ovako:

Alexandar Adell i Bertram Lupov pripadali su armiji tehničara koji su vjerno posluživali Multivac. Oni su znali — u onoj mjeri u kojoj je to bilo dostupno ljudskim bićima — što leži iza bezbrojnih milja hladne fasade tog gigantskog kompjutora, s njegovim krckavim zvukovima i lampicama koje su se palile i gasile. Oni su bar općenito, iako vrlo neodređeno, poznavali opći raspored releja i strujnih krugova koji su davno prije postali preslož eni i pregolemi da bi ih jedno jedino ljudsko biće moglo jasno pojmiti.

Multivac je sam sebe podešavao i sam sebe ispravljao. Tako je to moralo biti, jer ga ni jedno ljudsko biće ne bi moglo podesiti i ispraviti dovoljno brzo, niti čak dovoljno dobro. Stoga su se Adell i Lupov brinuli za čudovišnog diva samo »površinski«, iako nitko drugi ne bi mogao njihov posao obavljati bolje od njih. Ubacivali su u njega podatke, podešavali pitanja prema njegovim zahtjevima i prevodili Multivacove odgovore. Svakako, i oni i svi drugi poput njih imali su pravo da dijele Multivacovu slavu.

Desetljećima je Multivac pomagao ljudima da projektiraju brodove i izračunavaju putanje koje su omogućile čovjeku da stigne do Mjeseca, Marsa i Venere. I to je bilo sve što se moglo postići s oskudnim kapacitetima Zemlje. Previše je energije bilo potrebno za duga putovanja. Zemlja je eksploatirala svoje rezerve ugljena i urana sve efikasnije, ali i te su rezerve bile ograničene.

Međutim, Multivac je polako stjecao dovoljno znanja da bi mogao odgovoriti na značajnija pitanja na temeljitiji način, i 14. svibnja 2061, dotadašnja teorija postala je stvarnošću.

Čovjek je sada mogao uskladištiti i pretvarati Sunčevu energiju, te je neposredno koristiti na cijelom planetu. Čitava Zemlja prestala se koristiti sagorijevanjem nafte i ugljena i fisijom urana, te uključila sklopku, koja ju je spojila s malom stanicom, promjera jedne milje, što je kružila oko Zemlje na pola puta do Mjeseca. Nevidljive zrake Sunčeve energije osigurale su pogonsku snagu za sve strojeve na Zemlji.

Sedam je dana trajalo slavlje, i tek su se tada Adell i Lupov uspjeli riješiti javnih svečanosti te mirno sjesti, tamo gdje ih nitko neće tražiti, u pustim podzemnim komorama gdje su se nazirali dijelovi Multivacova moćnog ukopanog tijela. Sam, u praznom hodu, sortirajući podatke sa zadovoljnim lijenim krckanjem, i Multivac je zaslužio odmor, i momci su to priznavali. Isprva ga zapravo i nisu htjeli smetati.

Ponijeli su sa sobom i bocu, i njihova je jedina briga bila da se opuste, praveći društvo jedan drugome i boci.

— Sve je to čudesno kad o tome razmisliš — reče Adell. Na njegovu širokom licu ocrtavao se umor, i on je polagano miješao piće u čaši staklenim štapićem, promatrajući kockice leda kako se zveckajući okreću u čaši. — Sva energija što ćemo je ikada trebati, i to besplatno. Dovoljno energije da rastalimo cijelu Zemlju, kad bismo to željeli, i pretvorimo je u grudu nečista željeza... i još nam taj djelić energije ne bi nikada nedostajao. Evo više energije no što ćemo je ikada trebati, uvijek i uvijek i uvijek.

Lupov iskrene glavu. To je običavao činiti kad je htio nekome proturječiti, a to je upravo smjerao sada, djelomično zato što je on morao nositi led i čaše.

— Ne uvijek — reče.

— Uf, do vraga, praktički uvijek. Sve dok se Sunce ne ugasi, Berte.

— To nije uvijek.

— U redu. Milijarde i milijarde godina. Možda dvadeset milijardi. Jesi li zadovoljan?

Lupov prstima prođe kroz rijetku kosu, kao da hoće time provjeriti da li je još nešto ima, i polagano otpije iz čaše.

— Dvadeset milijardi godina nije uvijek.

— Pa, dok smo mi živi to je dovoljno, nije li?

— Za nas bi bili dovoljni i ugljen i uran.

— Slažem se, ali sada možemo priključiti svaki pojedini svemirski brod na Solarnu stanicu, i on može otići do Plutona i vratiti se milijun puta ne brinući o gorivu. To ne možeš učiniti s ugljenom i uranom. Pitaj Multivac, ako mi ne vjeruješ.

— Ne moram pitati Multivac. Znam to.

— Onda prestani omalovažavati ono što je Multivac za nas učinio — rasrdi se Adell. — To je velika stvar.

— Tko kaže da nije? Ono što bih htio reći jest da ni jedno sunce neće trajati vječno. Samo to. Sigurni smo dvadeset milijardi godina, ali što tada?

Lupov upre prst, koji je lagano drhtao, u svog sugovornika i nastavi.

— I nemoj mi reći da ćemo se priključiti na neko drugo sunce.

Neko je vrijeme vladala tišina. Adell je samo tu i tamo prinosio čašu ustima, a Lupovljeve oči se polako zaklopiše. Odmarali su se.

Odjednom Lupov otvori oči.

— Razmišljaš o tome kako ćemo se priključiti na neko drugo sunce kad naše crkne, zar ne?

— Ne razmišljam.

— Razmišljaš. Slab si u logici, to je tvoj problem. Ti si poput onog momka što ga je uhvatio pljusak te je potrčao u šumarak i sklonio se pod drvo. Nije se zabrinjavao, znaš, jer je računao... kad se jednom drvo smoči... da će se lako skloniti pod slijedeće drvo.

— Shvaćam te — reče Adell. — I nemoj vikati. Kad sunce ode, i ostale zvijezde će se ugasiti.

— I te kako — promrmlja Lupov. — Sve je počelo tom prvobitnom kozmičkom eksplozijom, što god da to bilo, i sve će završiti kad se ugase sve zvijezde. Neke će se zvijezde ugasiti brže od drugih. Do vraga, divovi neće trajati ni stotinu milijuna godina. Sunce će trajati dvadeset milijardi godina, a patuljci će možda izdržati stotinu milijardi. No, za bilijun godina sve će biti tamno. Entropija se mora povećati do maksimuma, i nema druge.

— Znam sve o entropiji — dostojanstveno odvrati Adell.

— Vraga ti znaš.

— Znam koliko i ti.

— No, tada znaš da sve jednog dana mora stati.

— U redu. Tko kaže da nije tako?

— Ti, jadna budalo. Rekao si da sad imamo svu energiju što će nam ikada trebati, zauvijek. Rekao si »zauvijek«.

Sad je Adell postao svadljiv.

— Možda ćemo jednog dana ponovo moći sve to sagraditi — reče.

— Nikada.

— Zašto ne? Jednog dana.

— Nikada.

— Pitaj Multivac.

— Ti pitaj Multivac, ako se usuđuješ. Kladim se u pet dolara da to nije moguće.

Adell je bio dovoljno pijan da to učini i upravo dovoljno trijezan da pretvori potrebne simbole i operacije u pitanje koje bi, izraženo riječima, glasilo otprilike ovako: Hoće li čovječanstvo jednog dana moći, bez čistog utroška energije, vratiti Suncu njegovu punu mladenačku snagu, čak i pošto ono umre od starosti?

Možda se to pitanje jednostavnije moglo izraziti ovako: kako se čisti iznos entropije svemira može masivno smanjiti?

Multivac se umirio i zašutio. Lampice su prestale svjetlucati, a tiho krckanje releja prestalo je.

A tada, kad se uplašenim tehničarima učinilo da više neće moći zadržavati dah, odjednom je oživio teleks priključen odgovarajućem dijelu Multivaca. Na traci je bilo ispisano pet riječi: NEDOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR.

— Ništa od oklade — odgovori Lupov. Žurno su izašli iz komore.

Slijedećeg jutra, zaokupljeni glavoboljom i žgaravicom, obojica su zaboravila na događaj.

*

Jerrodd, Jerrodine, te Jerrodette I i II promatrali su kako se zvjezdana slika na viziploči mijenja za vrijeme njihova bezvremenskog tranzita hiperprostorora. Odjednom, ravnomjerno

raspoređena zvjezdana prašina ustupila je mjesto velikom, jarkom disku čija je površina nalikovala na mramor.

— To je X-23 — reče Jerrodd. Čvrsto je stisnuo tanke ruke za leđima tako da su mu zglavci pobijeljeli.

Jerrodette I i II, obje djevojčice, iskusile su tranzit hiperprostorom prvi put u životu, te ih je malo smeo trenutačni osjećaj... kao da im je netko okrenuo unutarnju stranu napolje. Sakrile su to hihotima te su divlje počele trčati oko majke, vrišteći:

— Stigli smo na X-23... stigli smo na X-23... stigli smo...

— Mir, djeco — oštro reče Jerrodine. — Jesi li siguran, Jerrodde?

— Zar bih mogao u to sumnjati? — upita Jerrodd i pogleda na bezobličnu metalnu izbočinu pod samim stropom. Pružala se čitavom prostorijom te nestajala kroz stijenu na oba kraja. Bila je dugačka koliko i sam brod.

Jerrodd nije znao mnogo o toj debeloj metalnoj šipki; znao je samo da je nazivaju Microvacom i da mu čovjek može postavljati pitanja ako želi; ako mu nitko i ne bi postavljao pitanja, njegov je zadatak bio da dovede brod do već prije utvrđenog odredišta; da se napaja energijom iz raznih Sub-Galaktičkih Energana; da izračunava jednadžbe za pojedinačne, skokovite tranzite hiperprostorom...

Jerrodd i njegova obitelj morali su samo čekati i živjeti u udobnim stambenim prostorijama na brodu.

Netko je jednom rekao Jerroddu da »ac« na kraju riječi »Microvac« znači »analogue Computer« na drevnom engleskom, no bio je gotovo i to zaboravio.

Jerroddine oči se ovlažiše dok je gledala kroz viziploču.

— Ne mogu se svladati. Osjećam se čudno zbog odlaska sa Zemlje.

— Zašto, zaboga? — upita Jerrodd. — Tamo nismo ništa imali. Na X-23 imat ćemo sve. Nećeš biti sama. Nećeš biti pionir. Na planetu već ima više od milijun ljudi. Zaboga, pa naši će prapraunuci tražiti nove svjetove zato što će X-23 biti prenaseljen. — Zastao je i zamislio se, a tada nastavio. — Kažem ti, sretni smo što su nam kompjutori omogućili interstelarno putovanje, kad pomisliš kako se čovječanstvo povećava.

— Znam, znam — tužno reče Jerrodine.

— Naš Microvac je najbolji Microvac na svijetu — javi se Jerrodette I.

— Slažem se s tobom — reče Jerrodd i raščupa joj kosu.

— Bio je to zaista lijep osjećaj... imati vlastiti Microvac, i Jerroddu je bilo drago što pripada ovoj generaciji a ne nekoj drugoj. Kad mu je otac bio mlad, kompjutori su bili golemi strojevi koji su zauzimali na stotine četvornih milja zemljišta. Tada je postojao samo po jedan kompjutor na svakom planetu... zvali su ih Planetarnim AC-ima. Njihova je veličina stalno rasla u toku tisuća godina, a tada je odjednom došlo do usavršavanja. Tranzistore su zamijenile molekularne cijevi tako da se i najveći Planetarni AC mogao smjestiti u prostor koji je odgovarao polovici zapremine svemirskog broda.

Jerrodd osjeti zanos, kao i uvijek kad bi se sjetio da je njegov vlastiti, osobni Microvac mnogo puta složeniji od drevnog i primitivnog Multivaca koji je prvi ukrotio Sunce, te gotovo tako složen kao i Zemljin (i najveći) Planetarni AC koji je prvi riješio problem hiperprostornog putovanja i omogućio putovanje do zvijezda.

— Toliko zvijezda i toliko planeta — uzdahne Jerrodine, zaokupljena vlastitim mislima. — Mislim da će obitelji uvijek odlaziti na nove planete kao i mi sada.

— Ne uvijek — nasmiješi se Jerrodd. — Sve će jednog dana prestati, ali do tada će proći milijarde godina. Mnogo milijardi. Čak se i zvijezde istroše, znaš. Entropija se mora povećavati.

— Što je to entropija, tatice? — prodorno vikne Jerro¬dette II.

— Entropija je, zlato moje, riječ kojom označavamo iscrpljenje svemira. Sve se iscrpljuje, znaš, kao i tvoj mali voki-toki robot, sjećaš li se?

— Ne možeš li jednostavno ubaciti novu energetsku bateriju, kao što si to učinio s mojim robotom?

— Zvijezde i jesu energetske baterije, mila. Kad se one jednom ugase, više neće biti energetskih baterija.

Jerrodette I počne vrištati.

— Nemoj dopustiti da se ugase, tatice. Nemoj da se zvijezde iscrpe!

— Eto, sad vidiš što si učinio — ljutito prošapta Jerrodine.

— Kako sam mogao znati da će ih to uplašiti? — odgovori šapatom Jerrodd.

— Pitaj Microvac — tulila je Jerrodette I. — Pitaj ga kako se zvijezde ponovo uključuju.

— Hajde — reče Jerrodine. — To će ih umiriti. (I Jerrodette II je počela plakati.)

Jerrodd slegne ramenima.

— No, no, mile moje. Pitat ću Microvac. Ne brinite, on će nam reći.

Postavio je Microvacu pitanje, i brzo dodao:

— Naštampaj odgovor.

Rukom je prikrio traku celufilma i veselo rekao:

— Eto, Microvac kaže da će se za sve pobrinuti kad za to dođe vrijeme, i zato ne morate više brinuti.

— A sada, djeco — javi se Jerrodine — vrijeme je spavanju. Ubrzo ćemo biti u našem novom domu.

Jerrodd je još jednom pročitao riječi na celufilmu prije nego što ga je uništio: NEDOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR.

Slegnuo je ramenima i pogledao viziploču. X-23 se sve više bližio.

*

VJ-23X s Lametha se zagleda u crne dubine trodimenzionalne karte galaksije, u malom mjerilu, i primijeti:

— Pitam se nismo li smiješni što se toliko brinemo za to?

MQ-17J s Nicrona strese glavom:

— Mislim da nismo. Znaš i sam da će za pet godina galaksija biti puna ako se nastavi sadašnja stopa ekspanzije.

Obojici im je bilo dvadesetak godina, bar su tako izgledali, i obojica su bili visoki i savršeno oblikovani.

— Ipak — reče VJ-23X — ne mogu se odlučiti da Savjetu galaksije podnesem pesimističan izvještaj.

— Ja na tvom mjestu ne bih ni uzimao u obzir nikakav drugačiji izvještaj. Prodrmaj ih malo. Moramo ih razbuditi.

VJ-23X uzdahne:

— Svemir je beskonačan. Stotinu milijardi galaksije stoji nam na raspolaganju. I više.

— Stotinu milijardi nije beskonačno... osim toga, taj broj svakim danom postaje sve konačniji. Razmisli samo! Prije dvadeset tisuća godina čovječanstvo je prvi put riješilo problem iskorištavanja zvjezdane energije, i nekoliko stoljeća kasnije interstelarna putovanja postala su stvarnost. Čovječanstvu je trebalo milijun godina da popuni jedan maleni svijet, a zatim je za samo petnaest

tisuća godina napunilo ostatak galaksije. Danas se stanovništvo podvostručuje svakih deset godina...

VJ-23X ga prekine:

— To možemo zahvaliti besmrtnosti.

— Vrlo dobro. Besmrtnost postoji i moramo je uzeti u obzir. Priznajem da besmrtnost ima i svoju nezgodnu stranu. Galaktički AC je riješio mnoge probleme za nas, ali je riješivši problem starosti i smrti upropastio sva ostala rješenja.

— No, pretpostavljam da ti ne bi htio napustiti život.

— Nikako — odsječno odvrati MQ-17J, a tada nastavi blažim tonom. — Još ne. Nisam ni u kom slučaju toliko star. Koliko je tebi godina?

— Dvije stotine i dvadeset tri. A tebi?

— Meni još nisu ni dvije stotine... No, da se vratimo onome o čemu smo govorili. Stanovništvo se podvostručuje svakih deset godina. Nakon što popunimo ovu galaksiju, slijedeća galaksija bit će popunjena u deset godina. U slijedećih deset godina popunit ćemo još dvije galaksije. Još jedno desetljeće, i još četiri galaksije. Za sto godina popunit ćemo tisuću galaksija. Za tisuću godina, milijun galaksija. Za deset tisuća godina, čitav poznati svemir. A što tada?

— Osim toga — reče VJ-23X — tu je i problem transporta. Pitam se koliko će jedinica zvjezdane energije biti potrebno za prebacivanje tolikog broja ljudi iz jedne galaksije na drugu.

— To je vrlo umjesno pitanje. Čovječanstvo već sada troši dvije jedinice zvjezdane energije godišnje.

— Veći dio te energije se rasipa. Uostalom, naša galaksija sama izbacuje tisuće jedinica zvjezdane energije godišnje, a mi koristimo samo dvije jedinice.

— To je točno, ali i sa stopostotnim iskorištenjem samo ćemo odgoditi kraj. Naše energetske potrebe rastu geometrijskom progresijom, brže nego broj ljudi. Nestat će nam energije prije nego što nam ponestane galaksija. To je važan moment. Vrlo važan.

— Morat ćemo jednostavno proizvoditi nove zvijezde od interstelarnog plina.

— Ili možda upotrijebiti za to izgubljenu toplinu? — podrugljivo upita MQ-17J.

— Možda postoji način kojim bismo mogli obrnuti entropiju. Morali bismo pitati Galaktički AC.

Iako VJ-23X nije zaista ozbiljno shvaćao vlastitu opasku, MQ-17J izvuče svoj AC-kontakt iz džepa i stavi ga ispred sebe na stol.

— Pa, gotovo da bih to i učinio — reče. — To je problem što će ga jednog dana čovječanstvo morati riješiti.

Ozbiljno se zagledao u svoj mali AC-kontakt. Bila je to samo kockica zapremine 2 kubična cola, ali je hiperprostorno bila povezana s golemim Galaktičkim AC-om koji je posluživao cijelo čovječanstvo. Preko hiperprostora kontakt je bio sastavni dio Galaktičkog AC-a.

MQ-17J se zamisli... pitao se hoće li jednog dana, tokom svog besmrtnog života, vidjeti Galaktički AC. Galaktički AC se nalazio na jednom malom nebeskom tijelu, rezerviranom samo za njega. Bila je to zapravo mreža snopova sila što su držale na okupu materiju u kojoj su valovi sub-mezona zamijenili nekadašnje nezgrapne molekularne cijevi. No, usprkos njegovoj sub-eteričnoj konstrukciji, bilo je poznato da promjer Galaktičkog AC-a iznosi punih tisuću stopa.

Odjednom se MG-17J obrati svom AC-kontaktu:

— Može li se entropija ikad obrnuti?

VJ-23X ga zaprepašteno pogleda.

— Slušaj, nisam zaista mislio reći da bi to trebao pitati — reče.

— Zašto ne?

— Pa, obojica znamo da je reverzija procesa entropije nemoguća. Ne možeš dim i pepeo pretvoriti natrag u drvo.

— Ima li drveća na tvom planetu? — upita MQ-17J.

Ušutkao ih je glas Galaktičkog AC-a, koji se... fin i prekrasan... začuo iz malog AC-kontakta na stolu: NEDOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR.

— Eto, vidiš! — reče VJ-23X.

Vratili su se svom poslu... izvještaju što su ga morali pripremiti za Savjet galaksije.

*

Ze Prim mislima preleti novu galaksiju, jedva obraćajući pažnju na bezbrojne spirale zvijezda koje su galaksiju opskrbljivale energijom. Ovu galaksiju nije nikada prije vidio. Hoće li ih ikada sve i vidjeti? Bilo ih je toliko... svaka sa svojim teretom čovječanstva. Doduše, bio je to gotovo mrtav teret. Sve više i više pravu bit čovjeka trebalo je potražiti ovdje, u svemiru.

Misli, ne tijela! Besmrtna tijela ostala su na planetima, u vječnoj obamrlosti. Povremeno bi se budila da obave kakvu fizičku

aktivnost, ali to je postajalo sve rjeđe. Sve je manji broj novih pojedinaca povećavao već ionako nevjerojatno mnoštvo, ali čemu? U svemiru je bilo malo mjesta za nove jedinke.

Ze Prim se prene iz svojih razmišljanja kad je osjetio bestjelesne izdanke nekog drugog uma.

— Ja sam Ze Prim — reče. — A ti?

— Ja sam De Jedan. Tvoja galaksija?

— Nazovimo je samo galaksija. A tvoja?

— I mi našu nazivamo tako. Svi ljudi zovu svoju galaksiju galaksijom i gotovo. Zašto ne?

— Točno. Budući da su sve galaksije iste.

— Ne sve galaksije. S jedne određene galaksije mora da je potekla ljudska rasa. To je razlikuje od ostalih.

— Na kojoj? — upita Ze Prim.

— Ne znam. Univerzalni AC će to znati.

— Da ga pitamo? Odjednom sam znatiželjan.

Ze Primovi opažaji se rasprostraniše sve dok se same galaksije nisu suzile, pretvorile se u novu, difuzniju prašinu na mnogo većoj pozadini. Stotine milijardi galaksija, svaka sa svojim besmrtnim bićima, svaka sa svojim teretom inteligencija i umova što su slobodno lutali svemirom. Ipak, jedna od njih bila je jedinstvena među svima, jer je to bila prvobitna galaksija. Jedna od njih prošla je... u neodređenoj i davnoj prošlosti... razdoblje kad je ona bila jedina galaksija koju je čovjek nastavao.

Ze Prima je obuzela znatiželja da vidi tu galaksiju i on pozove:

— Univerzalni AC! S koje galaksije potječe čovječanstvo?

Univerzalni AC ga je čuo, jer su njegovi receptori bili spremni na svakom svijetu i u cijelom svemiru, a svaki je receptor kroz hiperprostor bio povezan s nekim nepoznatim mjestom gdje je samovao Univerzalni AC.

Ze Prim znao je samo jednog čovjeka čije su misli doprle do Univerzalnog AC-a na takvu udaljenost da je mogao nešto osjetiti, i taj je čovjek opazio samo sjajnu kuglu, promjera dvije stope, koja se jedva nazirala.

— Ali, kako to može biti čitav Univerzalni AC? — upitao ga je Ze Prim.

— On se većinom nalazi u hiperprostoru — glasio je odgovor. — Međutim, ne mogu ni zamisliti u kakvu obliku.

Nije to mogao zamisliti ni nitko drugi jer su davno prošla vremena, a Ze Prim je to dobro znao, kad je bilo koje ljudsko biće sudjelovalo u stvaranju Univerzalnog AC-a. Svaki je Univerzalni AC projektirao i gradio svog nasljednika. Svaki je od njih, tokom milijuna godina svog postojanja, akumulirao potrebne podatke za gradnju boljeg, složenijeg i sposobnijeg nasljednika u koji je tada uranjala njegova memorija i njegova individualnost.

Univerzalni AC prekine Ze Primove misli... ne riječima već vodeći ga kroz svemir. Poveo je Ze Primov um nejasnim morem galaksija, sve dok se jedna od njih nije jasno razložila u zvijezde.

Osjetio je misao, beskonačno daleko, ali i beskonačno jasnu. — OVO JE PRVOBITNA GALAKSIJA ČOVJEKA.

Ali, bila je ipak ista, ista kao i sve druge, i Ze Prim zatomi svoje razočaranje.

De Jedan, čije su misli pratile Ze Primove, odjednom reče:

— Zar je jedna od ovih zvijezda prvobitna zvijezda čovjeka?

Univerzalni AC reče:

— ČOVJEKOVA PRVOBITNA ZVIJEZDA PRETVORILA SE U NOVU. ONA JE SADA BIJELI PATULJAK.

— Jesu li ljudi na njoj poginuli? — zaprepašteno upita Ze Prim ni ne razmišljajući.

— KAO I UVIJEK U TAKVIM SLUČAJEVIMA, ZA NJIHOVA FIZIČKA TIJELA SAGRAĐEN JE NA VRIJEME NOVI SVIJET — reče Univerzalni AC.

— Da, naravno — primijeti Ze Prim, ali ga je ipak svladao osjećaj gubitka. Oslobodio je misli iz prvobitne galaksije čovjeka, vrativši se natrag, među nejasne svijetle točkice. Nije ju više nikada htio vidjeti.

— Što ti je? — upita De Jedan.

— Zvijezde umiru. Prvobitna zvijezda je mrtva.

— Sve zvijezde moraju umrijeti. Zašto ne?

— Ali kad sva energija nestane, naša će tijela konačno umrijeti, a ti i ja s njima.

— To će trajati milijarde godina.

— Neću da se to dogodi, ni nakon milijardi godina. Univerzalni AC! Kako spriječiti umiranje zvijezda?

Činilo se da to zabavlja De Jedan.

— Ti pitaš može li se smjer entropije obrnuti?

Univerzalni AC odgovori:

— JOŠ NEMA DOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR.

Misli Ze Prima vratiše se u njegovu galaksiju. Nije više obraćdo pažnju na De Jedan, čije je tijelo možda čekalo na nekoj galaksiji udaljenoj bilijun godina svjetlosti, ili na zvijezdi nedaleko od Ze Primove zvijezde. No, to nije bilo važno.

Nesretan, Ze Prim počne prikupljati vodik iz međuzvjezdanog prostora da sagradi malu vlastitu zvijezdu. Ako zvijezde jednog dana moraju umrijeti, mogla se barem koja napraviti.

*

Čovjek je razmišljao sa samim sobom, jer je, u neku ruku, čovjek psihički bio jedan. Sastojao se od bilijuna, bilijuna, bilijuna besmrtnih tijela; svako je bilo na svom mjestu, počivalo, mirno i nepokvarljivo, prepušteno brizi savršenih i isto tako nepokvarljivih automata, dok su se misli svih tijela slobodno miješale i stapale jedna s drugom, neraspoznatljive.

— Svemir umire — reče čovjek.

Čovjek se ogleda galaksijama koje su tamnjele. Gigantske zvijezde, rasipnici, davno su nestale, u najnejasnijem razdoblju nejasne daleke prošlosti. Gotovo su sve zvijezde bile bijeli patuljci. Polagano su blijedjele, približavajući se svom kraja. Od prašine među zvijezdama sagrađene su nove zvijezde, neke prirodnim procesima a neke čovječjom rukorn, a i te su sada nestajale. Moglo se još izazivati sudare bijelih patuljaka te graditi nove zvijezde moćnim silama što bi se tako oslobađale, ali tisuća uništenih bijelih patuljaka davala bi samo jednu novu zvijezdu, a i ta bi jednom nestala. Čovjek reče:

— Pažljivim gospodarenjem, pod kontrolom Kozmičkog AC, energija što još preostaje u svemiru trajat će milijarde godina.

— No, i tada — reče čovjek — svemu će jednog dana doći kraj. Koliko god je štedjeli, koliko god je čuvali, energija koja je jednom utrošena nestaje i ne može se vratiti. Entropija se mora uvijek povećavati, do maksimuma.

Čovjek upita: — Ne može li se entropija obrnuti? Upitajmo Kozmički AC.

Kozmički AC ili je okruživao, ali ne u prostoru. Ni jedan njegov dio nije se nalazio u prostoru. On se nalazio u hiper-prostoru i bio je načinjen od nečega što nije bila ni materija ni energija.

Njegova veličina i priroda nisu se više mogle protumačiti pojmovima koje bi čovjek mogao razumjeti.

— Kozmički AC — reče čovjek — kako postići reverziju entropije?

Kozmički AC odgovori:

— JOŠ NEMA DOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR.

— Prikupi dodatne podatke — reče čovjek.

— UČINIT ĆU TO — odgovori Kozmički AC. — TO VEĆ ČINIM STOTINU MILIJARDI GODINA. MOJIM PRETHODNICIMA I MENI TO JE PITANJE POSTAVLJENO MNOGO PUTA. SVI PODACI ŠTO IH POSJEDUJEM JOŠ SU NEDOVOLJNI.

— Hoće li doći vrijeme — reče čovjek — kad će podaci biti dovoljni? Zar je možda problem nerješiv u svim pojmljivim okolnostima?

Kozmički AC reče:

— NIJEDAN PROBLEM NIJE NERJEŠIV U SVIM POJMLJIVIM OKOLNOSTIMA.

— Kad ćeš imati dovoljno podataka da odgovoriš na to pitanje?

— JOŠ NEMA DOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR — reče Kozmički AC.

— Hoćeš li i dalje raditi na tome? — upita čovjek.

— HOĆU — reče Kozmički AC.

— Čekat ćemo — reče čovjek.

*

Zvijezde i galaksije su umrle i ugasile se, a svemir je potamnio nakon deset bilijuna godina iscrpljivanja.

Jedan po jedan, čovjek se stapao sa AC-om, i svako je fizičko tijelo gubilo svoj psihički identitet na način koji u neku ruku nije predstavljao gubitak već dobitak.

Čovjekova posljednja misao zastane prije stapanja, prelećući svemir u kojem nije bilo ničega osim ostataka jedne, posljednje tamne zvijezde... i ničeg drugog osim nevjerojatno razrijeđene materije, nasumce uskovitlane posljednjim ostacima topline što su, kao u procesu atrofije, nestajali na putu do apsolutne nule.

— Zar je to kraj, AC? — upita čovjek. — Ne može li se ovaj kaos ponovo pretvoriti u svemir? Zar to nije moguće?

— JOS NEMA DOVOLJNO PODATAKA ZA RAZLOŽAN ODGOVOR — reče AC.

Čovjekova posljednja misao se stopila, postojao je samo AC... a i on u hiperprostoru.

Materija i energija su nestale, a s njima i prostor i vrijeme. Čak je i AC postojao samo zbog tog jednog posljednjeg pitanja što ga nikada nije odgovorio, još od doba kad je neki supijani kompjutorski tehničar, prije deset bilijuna godina, postavio to pitanje kompjutoru s kojim je AC imao mnogo manje veze nego bilo koji čovjek sa čovjekom.

Sva su ostala pitanja bili odgovorena, ali AC nije smio osloboditi svoju svijest sve dok ne dobije odgovor i na ovo, posljednje pitanje.

Konačno su prikupljeni svi podaci. Nije više bilo podataka koje bi trebalo pronaći.

No, sve je te podatke trebalo dovesti u potpunu korelaciju, u sve moguće odnose.

Na to je utrošen beskonačan interval.

I tako se dogodilo da je AC saznao kako se može postići reverzija smjera entropije.

Ali nije bilo više čovjeka kojemu bi AC mogao dati odgovor na posljednje pitanje. Nije važno. Demonstracijom, odgovor će se i za to pobrinuti.

Prošao je još jedan beskonačan interval dok je AC razmišljao kako da to najbolje učini. AC je pažljivo sređivao program.

Svijest AC-a obuhvaćala je sve što je nekad bio svemir, i sve što je sada bio kaos. To treba uraditi korak po korak.

I AC reče: NEKA BUDE SVJETLOST!

I bi svjetlost...

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Randall Garett

Time Fuze

Preveo Janko Paravić

Vremenski upaljač

Kapetan Benedict nije skidao pogleda sa stražnje vizi-ploče dok je uključivao interfon.

— U redu, isključite ga. Ovdje bismo trebali biti dovoljno sigurni.

Isključio je taster i okrenuo se prema dru Leicheru iz astronomske ekipe koji mu je upravo prišao.

— Savršeno sigurni — potvrdi Leicher — iako će čak i na toj udaljenosti zvijezda što se pretvara u novu biti zaista dojmljiv prizor.

Benedict je i dalje pažljivo motrio ploču.

— Jeste li pripremili instrumente?

— Još ne. No, imamo dovoljno vremena. Svjetlost će do nas stići tek za nekoliko sati. Ne zaboravite, pretekli smo je deset puta većom brzinom.

Zapovjednik broda se konačno okrene i polagano uzdahne.

— Rekao bih, doktore Leicheru, da je ovo najneugodnija koincidencija što se mogla dogoditi prvom interstelarnom brodu koji je ikada napustio Sunčev sistem.

Leicher slegne ramenima.

— Pa, u neku ruku imate pravo. Točno je, svakako, da sada više nikada nećemo znati je li Alpha Centauri A imala bilo kakvih planeta. Ali, s drugi strane, mislim da imamo neobičnu sreću što smo se našli tako blizu zvjezdane eksplozije zbog obilja znanstvenih podataka što ćemo ih tako moći prikupiti. Kao što kažete, to je podudaranje... slučaj što se vjerojatno događa samo jednom u milijardu godina. Vjerojatnost da će se bilo koja zvijezda pretvoriti u novu mala je, a vjerojatnost da se mi nađemo tako blizu u tom trenutku ravna je nuli.

Kapetan Benedict skine kapu i zagleda se u tamnu mrlju što ju je znoj ostavio na njenoj traci.

— Usprkos tome, doktore, prokleto me obeshrabruje to što smo tek izišli iz nadsvjetlosne brzine, na.nekoliko stotina milijuna milja od prve zvijezde koju je čovjek ikada posjetio, a već moramo podviti rep i pobjeći zato što nam je ta prokleta zvijezda eksplodirala pod nosom.

Leicher zapazi da je Benedict bio uzrujan, jer bi inače rijetko u istoj rečenici upotrijebio istu psovku.

Istina, imali su veliku sreću. Da Leicher nije opazio kako zvijezda bubri i postaje svjetlija, da nije znao što to znači, ili da kapetan Benedict nije dovoljno brzo prebacio brod na ultrabrzinu... Leicheru se na trenutak ukaže u mislima slika užarena oblaka rasplinjena metala što je nekad bio svemirski brod.

Interfon zazuji.

— Da? — javi se zapovjednik.

— Kapetane, hoćete li, molim vas, reći dru Leicheru da smo spremni?

Leicher kimne i okrene se da pođe.

— Mislim da nam sada ne preostaje ništa drugo već čekanje.

Kad se svjetlost nove konačno pojavila, kapetan Benedict bio je ponovo pri viziploči... ovaj put bila je to prednja ploča, budući da su okrenuli brod kako bi astronomski laboratorij, koji se nalazio u »nosu« broda, gledao prema zvijezdi.

Alpha Centauri A postajala je sve svjetlija i veća. Nalikuje na žarulju, pomisli Benedict, koju je netko spojio s reostatom, te okreće taj reostat sve dok ne preoptereti strujni krug.

Čak i na toj udaljenosti Benedicta zabolješe oči od sve jačeg svjetla, te je morao smanjiti stupanj receptivnosti kako bi mogao promatrati zvijezdu. Nakon nekog vremena okrenuo se od ploče... ne

zato što je predstava bila završena već jednostavno stoga što se proces tako usporio da se ljudskim okom nisu mogle opaziti nikakve promjene.

Pet tjedana kasnije, na Leicherovu veliku žalost, kapetan Benedict najavi da će se morati vratiti. Zalihe na brodu bile su ograničene: bilo je predviđeno da brod ode do Alphe Centauri, izvidi sistem ne spuštajući se ni na koji od eventualnih planeta, te da se tada vrati. Pri deset »svjetlosti«, a to je bila najveća brzina nadsvjetlosnog ultrapogona, brodu će trebati skoro tri mjeseca da se vrati.

— Znam da biste rado pratili čitav ciklus nove — reče Benedict, — ali ne možemo se vratiti kući kao gomila izgladnjelih skeleta.

Leicher se pomirio da će dobar dio njegova posla ostati neobavljen te se tješio, iako mu je to bila slaba utjeha, da će uspjeti snimiti većinu preostalih podataka 500-palačnim teleskopom na Luni, iako s vremenskim zakašnjenjem od četiri godine.

Dok je brod hitao nadsvjetlosnom brzinom kroz ono što se ne bi posve točno moglo nazvati prostorom, Leicher je počeo proučavati materijal što ga je već bio prikupio.

Kapetan Benedict je zapisivao u brodski dnevnik:

Pedeset i četiri dana otkako srao napustili Sunčev sistem Alpha Centauri se već prije mnogo dana »vratila« u stanje prije Nove budući da smo uvelike preteku svjetlost njene eksplozije. Sada izgleda kao i prije dvije godine. Ona...

— Oprostite, kapetane — prekine ga Leicher. — Htio bih vam pokazati nešto zanimljivo.

Benedict makne prst s tipki pisaćeg stroja i okrene se.

— O čemu je riječ, doktore?

Leicher je namršteno gledao papire što ih je držao u ruci.

— Proučavao sam malo aspekte vjerojatnosti u odnosu na tu eksploziju i vrijeme kad se dogodila, i došao sam do nekih zaprepaštavajućih brojki. Kao što sam već rekao, vjerojatnost je vrlo mala, i bio je dovoljan mali proračun da dobijemo neke podatke koji je još više smanjuju. Na piimjer: uz moguću grešku od plus ili minus dvije sekunde Alpha Centauri A je počela eksplodirati u onom trenutku kad smo izišli iz područja nadsvjetlosne brzine! Vjerojatnost da do toga dođe tako je mala da bi se to trebalo dogoditi samo jednom u 10^{467} sekundi.

Sad se Benedict namrštlo: — Pa?

— Kapetane, starost cijelog svemira iznosi samo oko 10^{17} sekundi. Da bih vam to bolje rastumačio, recimo da se to može dogoditi samo jednom u mnogo milijuna trilijuna godina!

Benedict zatrepta očima. Shvatio je da taj broj potpuno prelazi njegove... svačije... mogućnosti poimanja.

— No, što onda? Sad se to dogodilo, taj jedan put. To jednostavno znači da se to neće dogoditi gotovo više nikada!

— Točno. Međutim, kapetane, kad se tako nešto stvarno dogodi, čovjek počne razmišljati. Recimo da uzmete par kocaka i počnete bacati šestice, jednu za drugom... i to kroz nekoliko tisuća godina... ne biste li posumnjali da nešto s tim kockama nije u redu?

Benedict je šutio; šutio i čekao.

— Samo je jedna stvar to mogla izazvati. Naš brod — mirno reče Leicher.

— Mi gotovo ništa ne znamo o hiperprostoru ili superprostoru ili kako se već zove ono čime se krećemo kad putujemo nadsvjetlosnom brzinom. Kad smo izišli iz tog hiperprostora u blizini zvijezde, možda smo time izazvali u normalnom prostoru nekakav udarni val koji je potpuno poremetio unutarnju ravnotežu zvijezde, doveo do oslobađanja nezamislivo golemih količina energije, te se zbog toga zvijezda pretvorila u novu. Možemo samo pretpostaviti da smo mi bili taj upaljač koji je detonirao novu.

Benedict polako ustane. Kad je konačno progovorio, glas mu je nalikovao na šapat čovjeka koji se guši.

— Mislite li time reći... da bi Sunce... moglo...

Leicher kimne glavom.

— Ne kažem da se to mora dogoditi. Međutim, vjerojatno smo mi izazvali uništenje zvijezde Alpha Centauri A, te bismo prema tome na isti način mogli izazvati i uništenje Sunca.

Benedictov glas se smirio.

— To znači da se ne možemo vratiti, zar ne? Čak i ako nismo sigurni, ne možemo riskirati.

— Pa, možda i ne mora biti tako. Možemo se približiti našem sustavu, zatim isključiti ultrapogon, te ostatak puta prijeći podsvjetlosnom brzinom. To će trajati duže, te ćemo morati smanjiti obroke na polovicu ili trećinu, ali ćemo se moći vratiti!

— Na kojoj udaljenosti moramo isključiti ultrapogon?

— Ne znam koja je potrebna najmanja udaljenost, ali to lako možemo izmjeriti. Ne zaboravite, ni Alpha Centauri B niti Alpha Centauri C nisu eksplodirale. Morat ćemo isključiti ultrapogon na onoj udaljenosti od Sunca koja odgovara barem udaljenosti Alpha Centauri A od Alphe B ili C.

— Shvaćam. — Benedict je neko vrijeme šutio. — U redu, doktore, Ako je to najsigurniji način, onda je to i jedini način.

Benedict izda potrebne naloge dok je Leicher izračunavao točku u kojoj će morati isključiti ultrapogon, te trajanje putovanja, kako bi mogli racionirati hranu.

Benedictove misli kovitlale su se oko te stravične pomisli poput ošamućene pčele oko cvijeta. Što ako je Centauri A imala i planeta? I ako su oni bili naseljeni? Nije li on, nehotice, uništio time čitave rase živih, inteligentnih bića?

No, kako je to mogao znati? Ta vrsta pogona nije nikada prije bila iskušana. Nije se ni mogla iskušati unutar Sunčeva sistema... brzina je bila prevelika. On i njegova posada bili su dobrovoljci, i bili su svjesni da bi mogli i poginuti u trenutku uključivanja pogona.

Benedict odjednom zaprepašteno zine i lupi šakom po stolu.

Leicher ga pogleda.

— Što vam je, kapetane?

— Pretpostavimo — bio je odgovor — samo pretpostavimo da naš pogon ima isti efekt na neku zvijezdu kad prijeđemo na nadsvjetlosnu brzinu, isti efekt kao kad iz nje iziđemo...

Leicher je šutio, zaprepašten novom mogućnosti. No, što se i moglo reći? Mogli su samo čekati...

Nešto više od pola godine svjetlosti od Sunca, kad je brod stigao do točke gdje su njegovi putnici mogli zapaziti svjetlost što je napustila njihovo sunce više od sedam mjeseci ranije, opazili su da je ono odjednom postalo mnogo svjetlije.

Stotinu tisuća puto svjetlije.

Leigh Brackett

The Sword of Rhiannon

Preveo Janko Paravić

Rhiannonov mač

Matt Carse je znao da ga netko prati čim je izišao iz lokala Madam Kan. Smijeh malih tamnoputih žena još mu je odjekivao u ušima, i još je pred očima osjećao pare thila poput vruće slatkaste sumaglice... ali sve to nije prigušilo tihi zvuk nogu u sandalama što ga je pratio u hladnoj marsovskoj noći.

Carse tiho otkopča tobolac protonskog pištolja, ali nije se ni pokušao otresti svog pratioca. Dok je prolazio Jekkarom, nije ni usporio ni ubrzao korak.

— Stari Grad — pomisli. — To će biti najbolje mjesto. Ovdje ima previše ljudi.

Jekkara nije spavala, usprkos kasnim satima. Gradovi na Donjim Kanalima nikada ne spavaju jer oni su izvan zakona i vrijeme im ništa ne znači. U Jekkari, Valkisu i Barrakeshu noć je samo tamniji dan.

Hodao je pokraj mirne tamne vode u drevnom kanalu, urezanom u dno nekadašnjeg mora. Gledao je kako suhi vjetar trese bakljama koje se nikada nisu gasile, i slučao isprekidanu glazbu harfi koja nikada nije jenjavala. Pokraj njega su tamnim ulicama hitali mali muškarci i žene, nečujno poput mačaka. Čuo se jedino tihi i zvonki zvuk zvončića što su ih nosile žene, mek poput kiše i poput svih slatkih poroka ovog svijeta.

Nisu obraćali pažnju na Carsea iako je on, usprkos marsovskoj odjeći, očito bio Zemljanin, te iako život bilo kojeg Zemljanina duž Donjih Kanala nije vrijedio ni pišljiva boba. No, Carse je ipak bio jedan od njih. Stanovnici Jekkare, Valkisa i Barrakesha su lopovska aristokracija, te se dive vještini i poštuju iskustvo. Isto tako, znaju na prvi pogled prepoznati džentlemena.

Upravo zato je Matthew Carse, bivši član Interplanetarnog Arheološkog Društva, bivši pomoćnik šefa katedre Marsovskih starina u Kahori, stavnovnik Marsa na kome je proživio trideset od svojih trideset i devet godina, prihvaćen u njihovo mnogo ekskluzivnije društvo lopova, te je s njima položio zakletvu prijateljstva koju nitko nije smio prekršiti.

No, ipak ga je sada, dok je prolazio ulicama Jekkare, jedan od njegovih »prijatelja« pratio lukavošću pustinjske mačke. Na trenutak se upitao nije li možda Zemaljska Policijska Kontrola uputila u Jekkaru svog agenta da ga uhodi, ali je odmah odbacio tu mogućnost. Ničiji agenti nisu se motali po Jekkari. Ne, to je zacijelo bio neki stanovnik iz područja Donjih Kanala o svom poslu.

Carse napusti kanal i ostavi isušeno more za sobom, udaljujući se od nekadašnje obale. Teren se strmo uzdizao do visokih klisura, izglodanih i istrošenih vremenom i vječnim vjetrom. Tu je snivao stari grad, drevno uporište Morskih kraljeva Jekkare koje je davno izgubilo svoju moć i slavu kad se more počelo spuštati.

No, živi dio Jekkare, dolje pokraj kanala, bio je već star kad je kaldejski Ur još bio obično prljavo selo. Stara Jekkara, sa svojim kamenim i mramornim pristaništima što su još stajala u suhoj i od prašine zagušenoj luci, bila je tako stara da to obični Zemljanin nije mogao ni pojmiti. Čak je i Carse, koji je o njoj znao više nego bilo koji drugi čovjek, osjećao strahopoštovanje.

Pošao je tim putem, prema luci, jer je ona bila potpuno pusta i bila je najbolje mjesto gdje bi čovjek na miru mogao razgovarati s »prijateljem«.

Otvorena vrata praznih zgrada zjapila su u noć. Vrijeme i nemilosrdni vjetrovi zaoblili su im uglove i ulaze, stopivši ih sa sivom i monotonom okolinom. Mali Marsovi mjeseci, nisko na nebu, stvarali su zamršeni splet sjena među drevnim građevinama. Bez napora, visoki Zemljanin u dugom tamnom ogrtaču stopio se sa sjenama i nestao u tami.

Čučao je iza nekakva zida i slušao korake čovjeka koji ga je slijedio. Postajali su sve glasniji, ubrzali se, a zatim neodlučno zastali te ponovo pohitali. Prošli su pokraj Carsea i odjednom on poput mačke iskoči na ulicu. U trenutku mu se u rukama koprcalo malo, žilavo tijelo, ječeći od straha dok se nastojalo odmaknuti od prijetećeg pritiska protonskog pištolja što mu ga je Carse nemilosrdno zabio u slabine.

— Ne! — cičao je nezanac. — Nemoj! Nemam oružja. Nisam ti htio učiniti ništa nažao. Htio sam samo s tobom razgovarati.

Usprkos strahu, u glasu mu se osjetio i tračak lukavosti.

— Imam dar za tebe.

Carse provjeri da neznanac zaista nema oružja, a tada ga pusti. Jasno je vidio Marsovea na mjesečevu svjetlu... bio je to neki sitni lopov, nalik na štakora, kojemu očito posao nije išao od ruke sudeći po istrošenoj odjeći i opremi, te pomanjkanju ukrasa.

Među stanovnicima područja Donjih Kanala bilo je i takva smeća... poput otrovnih crva što su se skrivali u prašini. Zato je Carse još držao u ruci pištolj.

— Da čujem. Govori.

— Prvo — reče Marsovac — ja sam Penkawr iz Barrakesha. Možda si čuo za mene. — Dok je izgovarao svoje ime, isprsio se poput pjetlića.

— Nisam — odgovori Carse. — Zaista nisam!

Rekao je to glasom koji je zvučao poput pljuske. Penkawr se nacera poput zvjerke.

— Nije važno. Ja tebe znam, Carse. Kao što sam rekao, imam dar za tebe. Neobično rijedak i vrijedan dar.

— Tako rijedak i vrijedan da si me morao slijediti u tami da mi to kažeš, čak i ovdje, u Jekkari. — Carse se namršti. Nije mu se sviđala dvoličnost malog lopova. — No, o čemu je riječ?

— Dođi i pokazat ću ti.

— Gdje je?

— Skriven. Dobro skriven na keju ispred palače.

Carse kimne:

— To je zaista nešto rijetko i vrijedno kad ga se bojiš nositi i pokazivati čak i u ovom kraju, na ovoj tržnici lopova. Zbunjuješ me, Penkawr. No, pođimo i pogledajmo taj tvoj dar.

Penkawr iskesi zube na blijedom svjetlu i krene. Carse ga je slijedio. Hodao je lagano i oprezno, spreman na svako iznenađenje, držeći ruku uz pripremljeni pištolj. Pitao se koju će cijenu Penkawr iz Barrakesha tražiti za svoj »dar«.

Dok su se penjali uzbrdo prema palači, puzeći preko istrošenih hridina i pokraj klisura na kojima su se još nazirali tragovi djelovanja mora, Carse je... kao i uvijek... osjećao kao da se nekim ljestvama penje u prošlost. Osjetio bi nekakvu čudnu hladnoću i zadrhtao kadgod bi ugledao velike kejeve što su još odolijevali zubu vremena, na kojima je bezbroj privezanih brodova ostavilo svoje tragove. Na sablasnom mjesečevu svjetlu čovjek bi gotovo mogao zamisliti...

— Ovdje — reče Penkawr.

Carse pođe za njim. Zastali su pred jednim napola srušenim zidom, u sjeni. Izvadio je malu kriptonsku svjetiljku iz torbice za pojasom, te je upalio. Penkawr klekne i pipajući počne tražiti među smrvljenim kamenim pločama na podu, sve dok nije iz nekakve rupe izvukao dugačak i tanak zamotak, omotan krpama.

Počeo ga je odmatati s nekakvim strahopoštovanjem, gotovo strahom. Carse klekne pokraj njega. Zadržavao je dah dok je promatrao mršave tamne ruke Marsovca kako odmataju krpe, i čekao. Nešto ga u Penkawrovu vladanju uznemiravalo.

Odjednom je nešto među krpama bljesnulo, poput pritajene vatre, kad je Marsovac napola otkrio dragulj, a tada se na svjetlu ukazao sjaj metala. Carse se nagne prema predmetu. Penkawr podigne svoje vučje, poput topaza žute oči i zagleda se u hladne, plave oči Zemljanina. Piljio je u njih trenutak-dva, a tada svrne pogled. Crveni odsjaj svjetiljke obasjavao im je lica, sablasnoblijeda među sivim sjenama. Matthew Carse je nalikovao na čovjeka koji je odjednom ugledao čudo.

Nakon dugo vremena, posegnuo je i uzeo predmet u ruke. Očarale su ga njegova prekrasna i smrtonosna vitkost, dužina i skladnost, crni balčak i štitnik koji je savršeno pristajao njegovoj ruci, zamagljeni dragulj koji kao da ga je promatrao, poput nekakva mudraca, ime urezano gotovo nepoznatim, neizmjerno drevnim simbolima na oštrici. Konačno je progovorio, ali glas mu nije bio jači od šapata.

— Rhiannonov mač!

Penkawr je teško disao.

— Ja sam ga pronašao — reče konačno. — Ja sam ga pronašao!

— Gdje? — upita Carse.

— Nije važno gdje. Ja sam ga pronašao. Tvoj je... za malu cijenu.

— Za malu cijenu — Carse se nasmiješi. — Mala cijena za mač jednog boga.

— Zlog boga — promrmlja Penkavvr. — Već više od milijun godina Mars ga naziva Prokletnikom.

— Znam kimne Carse. — Rhiannon, Prokletnik, Pali Bog, buntovnik među drevnim bogovima... Znam tu legendu. Legendu o tome kako su drevni bogovi pobijedili Rhiannona i zatočili ga u skrivenu grobnicu.

Penkawr odvrati pogled.

— Ne znam ništa ni o kakvoj grobnici.

— Lažeš — mirno primijeti Carse. — Pronašao si Rhiannonovu grobnicu, jer inače ne bi pronašao njegov mač. Nekako si uspio pronaći ključ najstarije svete legende na Marsu. Nekim ljudima bi i samo kamenje te grobnice vrijedilo koliko i da su od zlata.

— Nisam pronašao nikakvu grobnicu — mrzovoljno ponovi Penkawr, a tada brzo doda: — Ali i sam mač vrijedi cijelo bogatstvo. Ne usuđujem se ni pokušati da ga prodam... kad bi ga ugledali, ti bi mi ga lopovi iz Jekkare oteli poput gladnih vukova... Ali ti ga možeš prodati, Carse — mali lopov drhtao je od pohlepe. — Možeš ga prokrijumčariti u Kahoru i prodati ga nekom Zemljaninu za gomilu para.

— To ću i učiniti — kimne Carse. — Ali najprije ćemo otići po ostale stvari u onoj grobnici.

Smrtni znoj oblije Penkawrovo lice. Šutio je, a tada je konačno prošaptao:

— Ostanimo na tom maču, Carse. To je dovoljno.

Carse je shvatio da malog Marsovca razdiru strah s jedne strane i pohlepa s druge. No, nije to bio strah od stanovnika Jekkare već od nečeg drugog, a to drugo mora da je za¬ista bilo strašno kad je nadvladalo Penkawrovu lakomost.

— Zar se bojiš Prokletnika? — prezirno procijedi Carse. — Zar se bojiš obične legende što ju je vrijeme isprelo oko nekog starog kralja koji je nestao prije milijun godina?

Nasmijao se i okrenuo mač, tako da je bljesnuo na svjetlu. — Ne brini, mali. Ja ću odagnati duhove. Pomisli na novac. Moći ćeš imati vlastitu palaču, sa stotinu ljupkih robinja koje će ti ispunjavati svaku želju.

Opazio je kako se na licu Marsovca ponovo bore strah i pohlepa.

— Nešto sam tamo vidio, Carse. Nešto što me uplašilo. Ne znam zašto.

Pohlepa je čini se pobijedila. Penkawr obliže suhe usne.

— Ali, kao što kažeš, možda je sve to samo legenda. A tamo se nalazi pravo blago... čak bih i od svoje polovice postao nezamislivo bogat.

— Polovice? — mirno ponovi Carse. — Varaš se, Penkawr, tvoj će udio biti jedna trećina.

Penkawrovo lice izobličilo se od bijesa i on skoči na noge.

— Ali ja sam pronašao grobnicu! Ja sam je otkrio!

Carse slegne ramenima.

— Ako nećeš takvu podjelu, tada zadrži tajnu za sebe. Zadrži je... sve dok je tvoja »braća« iz Jekkare ne iščupaju iz tebe užarenim kliještima kad im ispričam što si pronašao.

— Učinio bi to? — s mukom izusti Penkawr. — Rekao bi im i dao me ubiti?

Mali lopov je buljio u Carsea, gušeći se od bespomoćna bijesa. Carse je mirno stajao pred njim, s mačem u rukama, ogrtača zabačena na gola ramena, dok su dragulji mutno sjali s njegova ovratnika i pojasa što ih je opljačkao iz grobnice nekog mrtvog kralja. Nije u njemu bilo nikakve blagosti, nikakve popustljivosti. Marsove pustinje i sunce, hladnoća i vrućina i glad, ostavili su na njemu samo kost i čelične mišiće.

Penkawr zadrhti.

— U redu, Carse. Odvest ću te do grobnice... za trećinu plijena.

Carse kimne i nasmiješi se.

— Znao sam da ćeš pristati.

Dva sata kasnije jahali su prema brežuljcima, istrošenim u toku bezbrojnih vjekova, što su se uzdizali u pozadini Jekkare i mrtvog mora.

Bilo je već vrlo kasno. Carse je najviše volio to doba noći, jer mu se činilo da je tada Mars najvjerniji sebi. U te sate podsjećao ga je na starog ratnika, obavljena u crni ogrtač, sa slomljenim mačem u ruci, kako sniva o vremenima što su tako blizu stvarnosti, sjećajući se zvuka truba i smijeha i nekadašnje snage.

Prašina drevnih brežuljaka šaputala je na vječnom vjetru. Phobos je zašao i zvijezde su blijeještale ledenim sjajem.

Svjetla Jekkare i prostrano crno bespuće suhog morskog dna ostali su daleko za njima i ispod njih. Penkawr je vodio. Prolazili su kroz strme klance, a nezgrapne životinje pod njima iznenađujućom su spretnošću pronalazile uporište na nesigurnu tlu.

— Upravo sam tako i pronašao to mjesto — reče Penkawr. — Na jednom grebenu životinja je slomila nogu u rupi... a tada se otvor proširio kad se pijesak počeo osipati, i tako sam pronašao grobnicu, urezanu u samu stijenu klisure. Ali ulaz je bio zatrpan kad sam je pronašao. — Okrenuo se i mrzovoljno pogledao Carsea. — Ja sam je pronašao — ponovi. — I zato još ne znam zašto bih ti morao dati lavovski dio.

— Zato što sam ja lav — veselo odvrati Carse.

Uzeo je mač i nekoliko puta mahnuo njime, osjećajući kako se oružje upravo stapa s njegovom rukom i promatrajući kako se svjetlo zvijezda odražava na njegovoj oštrici. Srce mu je lupalo od uzbuđenja... bilo je to uzbuđenje i arheologa i pljačkaša.

Znao je bolje od Penkawra koliko je to nalazište važno. Marsovska povijest tako je duga da njeni počeci nestaju u sumaglici iz koje dopiru samo legende... Legende o ljudskim i poluljudskim rasama, zaboravljenim ratovima, nestalim bogovima...

Najveći od tih bogova bili su Quirui, bogovi-junaci, ljudska ali istovremeno i nadljudska bića, svemoćna u svojoj mudrosti i snazi. No, među njima se našao i buntovnik — mračni Rhiannon, prokletnik, čiji je grešni ponos izazvao nekakvu nepoznatu katastrofu.

Prema legendama, Quirui su zbog tog grijeha uništili Rhiannona i zatvorili ga u skrivenu grobnicu. Zato su već više od milijun godina ljudi tražili Rhiannonovu grobnicu, jer su vjerovali da je u njoj tajna njegove moći.

Carse je predobro poznavao arheologiju da bi ozbiljno prihvaćao stare legende. No, vjerovao je da postoji ta nepojmljivo drevna grobnica što je začela sve te mitove. Vjerovao je i da će ona,

kao nastariji spomenik na Marsu, i ono što u njoj bude pronašao, pretvoriti Matthewa Carsea u najbogatijeg čovjeka na tri planeta .. . ako ostane živ.

— Ovuda — odjednom reče Penkawr. Carse se uputio za malim lopovom uskim grebenom, što se protezao uz strmu klisuru.

Penkawr sjaše i odmakne velik kamen. Na klisuri se ukazao otvor, dovoljno velik da se kroz njega provuče čovjek.

— Ti pođi prvi — naredi Carse. — Uzmi svjetiljku.

Penkawr ga oklijevajući posluša, a Carse pode za njim.

Isprva se osim sjaja kriptonske svjetiljke nije naziralo ništa. Penkawr se zgurio poput uplašena šakala.

Carse zgrabi svjetiljku iz njegovih ruku i podigne je. Nalazili su se u hodniku koji se protezao u dubinu klisure. Bio je četverokutan i bez ikakvih ukrasa, ali je kamen bio savršeno uglačan. Pošao je hodnikom, a Penkawr ga je slijedio.

Hodnik je završavao u prostranoj komori. I ona je bila četvrtasta i veličanstveno jednostavna, bar po onome što je Carse mogao nazrijeti. Na jednom kraju komore nalazilo se postolje s mramornim oltarom, na koje je bio urezan isti simbol kao i na balčaku mača... simbol krilate zmije. Bila je savijena u nepotpunu krugu, a glava joj je bila uzdignuta kao da gleda u neku novu beskonačnost.

Iza sebe je začuo Penkawrov promukli šapat.

— Ovdje sam pronašao mač. Ima ovdje još stvari, ali ih nisam dirao.

Carse je već opazio duž zidova velike komore niz predmeta koji su slabašno svjetlucali u polumraku. Objesio je svjetiljku o pojas i počeo iz razgledati

To je zaista bilo pravo blago! Bilo je tu oklopa od metalnih pločica najfinije izrade, ukrašenih nepoznatim draguljima, kaciga čudnih oblika napravljenih od nepoznatih svjetlucavih metala. U jednom uglu stajala je zlatna stolica, nalik na prijestolje, skladno optočena nekakvim tamnim metalom, a na svakom osloncu za ruke svjetlucao je veliki žutosmeđi dragulj.

Carse je znao da su svi ti predmeti nevjerojatno stari. Zacijelo su potjecali iz najdrevnije prošlosti Marsa.

— Požurimo! — moljakao je Penkawr.

Carse se opusti i nasmije se vlastitoj zaboravnosti. Znanstvenik je u njemu na trenutak nadvladao pljačkaša.

— Ponijet ćemo sve manje predmete s draguljima što ih budemo mogli nositi — reče. — Već će nas i to dovoljno obogatiti.

— Ali ti ćeš biti dvaput bogatiji od mene — kiselo primijeti Penkawr. — Mogao sam dati te stvari jednom Zemljaninu u Barrakeshu, da ih proda za moj račun, i dobiti polovicu.

Carse se nasmije.

— Trebao si to tada učiniti, Penkawr. Kad tražiš pomoć od poznatog stručnjaka, moraš biti spreman platiti visok honorar.

Obišao je cijelu komoru i vratio se do oltara. Tek je sada spazio da su iza njega nekakva vrata. Prošao je kroz njih, a Penkawr ga je oklijevajući pratio.

Našao se u kratkom prolazu, a na kraju je spazio omalena ali teška metalna vrata s teškim zasunima. Zasuni su bili odmaknuti i vrata su bila poluotvorena. Iznad njih stajao je natpis, ispisan drevnim, nepromjenljivim staromarsovskim pismom, koji je Carse pročitao bez teškoća. Ovo je Rhiannonova sudbina, koju su mu zauvijek namijenili Quirui, gospodari prostora i vremena!

Carse do kraja gurne metalna vrata i uđe, a tada zastane na mjestu.

S druge strane vrata nalazila se kamena komora, prostrana poput one što ju je upravo napustio. Ali ova je komora bila prazna osim... U sredini je stajalo nešto što je nalikovalo na veliki tamni mjehur, na veliku, mračnu kuglu treperava mraka isprekidana tu i tamo blistavim česticama nalik na zvijezde viđene s nekog drugog svijeta. Zrake Carseove svjetiljke odbijale u se od tog sablasnog mjehura pulzirajuće tame, kao da se boje.

Carse osjeti kako mu tijelom struje hladni trnci, ali nije znao je li to od zaprepaštenja, praznovjerja ili neke posve fizičke sile. Kosa mu se digla, a meso kao da se htjelo odvojiti od kostiju. Pokušao je nešto reći, ali nije mogao, jer mu se grlo ukočilo od tjeskobe i napetosti.

— To je ono o čemu sam ti pričao — prošapta Penkawr. — To je ono što sam vidio.

Carse ga je jedva čuo. Obuzela ga je nekakva slutnja, tako nevjerojatna da su mu se od nje uskovitlale misli. Zgrabio ga je zanos znanstvenika, zanos otkrića koji je blizak ludilu.

Taj mračni mjehur tame... bio je tako čudno nalik na tamu onih praznih tamnih mjesta, daleko u galaksiji, što ih neki znanstvenici

smatraju »rupama« u samom kontinuumu, prozorima u beskonačnost izvan našeg svemira!

Bilo je to, naravno, nevjerojatno... ali, taj zagonetni natpis o Quiruima... Iako je osjetio opasnost što je zračila iz te »stvari«, Carse kao opčaran priđe bliže.

Odjednom je iza sebe čuo zvuk struganja sandala po kamenom podu, kad se Penkawr naglo pokrenuo. Znao je odmah da je pogriješio kad je okrenuo leđa nezadovoljnom malom lopovu, te se u istom trenutku okrenuo i podigao mač.

No, Penkawrove ispružene ruke gurnuše ga prije nego što se stigao potpuno okrenuti. Osjetio je kako pada u mrak.

Osjetio je užasan šok, koji mu je razdirao svaki atom tijela, a svijet oko njega kao da je nestajao.

— Podijeli Rhiannonovu sudbinu, Zemljcmine! Rekao sam ti da mogu pronaći drugog ortaka!

Penkawrov režeći povik dopro je do njega iz velike udaljenosti dok je padao u crnu beskonačnost bez dna.

Činilo mu se da pada u tamni ponor dok su ga amo-tamo bacakali bjesomučni vjetrovi prostora. Bio je to beskonačan pad, pad koji je trajao vječno, pad poput užasne more što ga je gušila.

Borio se kao divlja životinja zarobljena u nepoznatom. Borba mu nije bila fizičke naravi, jer mu je tijelo bilo beskorisno u tom slijepom i urlajućem ništavilu. Bila je to psihička borba, borba unutarnje jezgre njegove hrabrosti koja se nastojala ponovo potvrditi, koja je snagom volje nastojala zaustaviti taj jezivi pad kroz tamu.

A tada, dok je padao, osjetio je nešto što ga je još više zgranulo. Bio je to osjećaj da nije sam i u tom mučnom tonjenju kroz beskonačnost, da je uz njega nekakva mračna, snažna pulzirajuća sila, koja je posizala za njim, koja je pohlepnim prstima grabila njegov mozak.

Očajnički je napregao svu svoju psihičku snagu. Osjećaj pada kao da je splašnjavao, a tada je osjetio pod rukama i nogama čvrstu stijenu. Pomamno je nastojao ustati, ovaj put snagom tijela.

Iznenada se ponovo našao izvan tamnog mjehura, na podu unutarnje komore grobnice.

— Sto mu... — izusti drhtavim glasom, a tada zašuti jer je znao da nijedna psovka ne bi mogla istinski izraziti ono što mu se upravo dogodilo.

Mala kriptonska svjetiljka za pojasom još je bacala svoje crvenkasto svjetlo, a u ruci mu je još svjetlucao Rhiannonov mač.

A tamo, u komori, još je mračno lebdio taman mjehur, na pola metra od njega, sa svojim sitnim blistavim česticama nalik na sićušne dijamante.

Carse je shvatio da se njegov jezivi pad kroz prostor odigrao dok se nalazio u mjehuru. Kakav je to paklenski izum drevne nauke uopće bio? Možda nekakav čudni vrtlog sila što su ga, davno, izumili tajnoviti Quirui?

Ali, zašto mu se činilo da pada kroz beskonačnost dok je bio u toj...stvari? A odakle taj strahotni osjećaj da mu nečiji snažni prsti pohlepno posižu za mozgom dok je padao?

— Nekakav trik quiruovske znanosti — promrmlja, još rhteći. — A Penkawr je u svom praznovjerju mislio da će me ubiti ako me gurne u to.

Penkawr? Carse skoči na noge, dok mu je Rhiannonov mač opasno svjetlucao u ruci.

— Prokleta mu bila lopovska duša.

Penkawra više nije bilo u komori. No, nije mogao stići daleko. Smiješak na Carseovu licu nije obećavao ništa dobro, dok je pošao prema vanjskoj komori.

Kad je ušao u vanjsku komoru, iznenada je zastao. U njoj su se sada nalazili predmeti... veliki, čudni, blistavi predmeti... kojih prije nije bilo.

Odakle ti predmeti? Zar je u tom mjehuru tame bio duže nego što je mislio? Nije li možda Penkawr pronašao te predmete u skrivenim kriptama i postavio ih uokolo dok se Carse vrati?

Sve se više čudio dok je razgledao predmete što su se sada nalazili u komori, uz oklope i ostalo što je već prije bio vidio. No, ti se predmeti nisu uopće doimali poput ostataka prošlosti ili umjetničkih djela... nalikovali su na pažljivo izrađene i složene instrumente nedokučive svrhe.

Najveći među njima bio je kristalan kotač, veličine poput malog stola, montiran vodoravno na vrhu tamne metalne kugle. Na obodu kotača ljeskali su se dragulji, precizno izrezani u obliku poliedara. Bilo je tu i drugih, malih naprava koje su se sastojale od spojenih kristalnih prizmi, te cijevi, koncentričnih metalnih prstenova i plitkih cijevnih zavojnica od metala.

Zar su ti svjetlucavi predmeti bili neshvatljive naprave neke drevne, strane marsovske znanosti? Ta mu se pretpostavka činila nevjerojatnom. Mars daleke prošlosti, svaki je znanstvenik to znao, bio je svijet samo primitivne znanosti, svijet pomorskih ratnika koji su se borili mačevima, ratnika čije su se galije i kraljevstva sukobljavali na davno nestalim morima.

Ali ipak, možda je na Marsu, u još drevnijoj prošlosti, postojala znanost čija su dostignuća bila nepoznata i neprepoznatljiva?

— Ali gdje ih je Penkawr pronašao, kad ih prije nismo vidjeli? I zašto nije ponio neku od tih naprava sa sobom?

Kad je naglas spomenuo Penkawrovo ime, sjetio se da mali lopov svakim trenutkom sve više odmiče. Zgrabivši odlučno mač Carse se okrene i požuri kamenim hodnikom prema vanjskom svijetu.

Dok je hodao, odjednom je osjetio da je zrak u grobnici čudno vlažan. Na zidovima je svjetlucala vlaga. Tu vlagu, toliko netipičnu za Mars, nije bio prije opazio, i to ga je zaprepastilo.

— Vjerojatno je to voda što se cijedi iz podzemnih izvora, poput onih što napajaju kanale — pomisli. Ali, prije nije bilo toga.

Pogled mu je pao na pod hodnika. Na njemu je, kao i kad su ušli, bio debeli sloj prašine. Ali u toj prašini nisu se vidjeli nikakvi tragovi stopa. Nikakvi tragovi osim onih što ih je on upravo sada ostavljao.

Odjednom Carsea obuze teška sumnja, osjećaj nestvarnosti. Ta nemarsovska vlaga, nestanak tragova... što se dogodilo sa svime u trenutku što ga je proveo u tamnom mjehuru?

Došao je do kraja kamenitog hodnika. Bio je zatvoren. Zatvoren masivnom, monolitnom kamenom pločom.

Carse zastane i zabulji se u ploču. Nastojao je potisnuti sve jači osjećaj nestvarnosti te pokušao sam sebi rastumačiti promjenu.

— Mora da su postojala kamena vrata koja nisam opazio... a Penkawr ih je zatvorio i tako me blokirao.

Pokušao je pomaknuti ploču, ali bilo je uzalud. Na ploči nije bilo ni traga nekakvoj ključanici, kvaki ili šarki.

Carse se konačno odmakne i uperi protonski pištolj u vrata. Siktavi atomski plamen pucketao je po kamenoj ploči, pržeći i cijepajući je.

Ploča je bila debela. Carse je nekoliko minuta držao prst na okidaču. Konačno je ploča pukla i njeni golemi komadi tresnuše na pod, tupo odjeknuvši.

Ali iza nje, umjesto otvorena prostora, ukazala se samo masa crvene zemlje.

— Čitava je grobnica sada zakopana — reče Carse sam sebi. — Mora da je Penkawr izazvao odron.

No, nije ni sam vjerovao svojim riječima. Nije im uopće vjerovao, iako je nastojao uvjeriti sam sebe da je tome tako, i počeo se sve više bojati. A ono čega se bojao bilo je nemoguće.

U slijepoj srdžbi uperio je plamteću zraku pištolja ne bi li probio zemljanu masu što mu je stajala na putu. Međutim, zraka je odjednom nestala... pištolj je bio prazan. Bacio je beskorisno oružje u stranu i bacio se s mačem na vrući zid zemlje koji se još pušio.

Dašćući, dok je znoj potocima curio s njega, a misli mu se kovitlale u vrtlogu zamršenih nagađanja, kopao je kroz meku zemlju sve dok se pred njim nije ukazao mali otvor kroz koji je prodiralo danje svjetlo.

Danje svjetlo? Znači da je bio u onom sablasnom mjehuru tame duže nego što mu se činilo.

Osjetio je na licu vjetar što je prodirao kroz mali otvor. Bio je to topao vjetar. Topao i vlažan vjetar, kakav nikada ne puše na pustinjskom Marsu.

Carse se provuce kroz otvor i zastane na jarkom danjem svjetlu, zureći pred sebe.

Ima trenutaka kad čovjek kao da nema emocija niti je sposoban reagirati. To su trenuci kad obamru sva osjetila... oči vide i uši čuju, ali ništa se ne prenosi do mozga, koji je time zaštićen od ludila.

Konačno se pokušao nasmijati onome što je vidio, iako mu je smijeh prije zvučao poput krkljanja.

— Fatamorgana, naravno — prošapta. — Golema fatamorgana. Golema poput čitavog Marsa.

Topli povjetarac mrsio je Carseovu smeđu kosu i lamatao njegovim ogrtačem. Preko sunca prešao je oblak, a negdje u daljini začuo se cvrkut neke ptice. Nije se micao.

Gledao je ocean.

Pružao se pred njim, do horizonta, golem nemiran vodeni prostor, mliječnobijel i svjetao, treperući od fosforescencije iako je bio dan.

— Fatamorgana — ponovi on tvrdoglavo. Njegove uskovitlane misli hvatale su se očajem straha tog posljednjeg komadića logičnog tumačenja. — To ne može biti ništa drugo. Jer ovo je još uvijek Mars.

Još uvijek Mars, još uvijek isti planet. Ovo su bili isti bregovi kojima su se on i Penkawr penjali sinoć. Jesi li siguran, upita sam sebe? Sinoć, kad su ulazili u Rhiannonovu grobnicu, otvor se nalazio pri podnožju strme klisure. A sada je stajao na obronku brijega, zaraslom u travu.

Dolje, ispod njega, nazirali su se valoviti zeleni brežuljci i tamne šume, tamo gdje je prije bila samo pustinja. Zeleni brežuljci, šume i živahna rijeka koja je klancem tekla prema onome što je jučer bilo suho dno nestala mora, a sada je to bio — ocean.

Ukočenim pogledom Carse preleti udaljenu obalu. Tamo, daleko na suncem obasjanoj morskoj obali, ljeskale su se bijele zgrade nekog grada. Znao je da je to Jekkara.

Jekkara... bijela i snažna između zelenih brežuljaka i moćnog oceana, oceana koji je nestao s Marsa prije skoro milijun godina.

U tom trenutku Matthew Carse je shvatio da to nije fatamorgana. Sjeo je i zario lice u ruke. Cijelo mu je tijelo neobuzdano drhtalo. Zario je nokte u vlastito meso sve dok krv nije potekla obrazima.

Sad je znao što se dogodilo s njim u onom vrtlogu tame. Učinilo mu se kao da nekakav ledeni glas ponavlja, poput udaljene grmljavine, upozorenje što ga je pročitao na natpisu.

— Quirui su gospodari prostora i vremena — vremena — VREMENA!

Dok je zurio u zelene brežuljke i mliječni ocean, naprezao je sve snage da se suoči s nevjerojatnim.

— Našao sam se u prošlosti Marsa. Čitavog života proučavao sam tu prošlost i sanjao o njoj. A sada sam u njoj. Ja, Mattheui Carse, arheolog, otpadnik, pljačkaš grobnica.

Quirui su, iz razloga koji su samo njima poznati, pronašli i sagradili put, a ja sam njime prošao. Za nas je vrijeme nepoznata dimenzija, ali Quirui su je poznavali!

Carse je znao da posao planetarnog arheologa zahtijeva poznavanje cijelog niza znanosti. On je sam nekada studirao neke od tih znanosti, i sad se grozničavo nastojao sjetiti svega što je nekada čuo ne bi li pronašao nekakvo objašnjenje.

Nije li njegova pretpostavka o tom mjehuru tame bila ispravna? Nije li to bila »rupa« u kontinuumu svemira? Ako je to bilo točno, mogao je bar shvatiti što mu se dogodilo.

Prostorno-vremenski kontinuum bio je konačan, ograničen. Einstein i Reimann su to davno dokazali. A on je ispao iz tog kontinuuma, a tada se vratio u njega... ali u vremenski okvir koji se razlikovao od prvobitnog.

Što je ono Kaufmann jednom napisao? »Prošlost je sadašnjost koja postoji na određenoj udaljenosti«. On se, eto, vratio u tu drugu, udaljenu sadašnjost. Nije se imao čega bojati.

Ali on se ipak bojao. Nesvjesno je kriknuo, sjetivsi se svog užasnog.prijelaza u ovaj zeleni i vedri Mars drevne prošlosti.

Skočio je, ne ispuštajući iz ruku mač, i okrenuo se da uđe u skrivenu Rhiannonovu grobnicu.

— Mogu se vratiti putem kojim sam došao, natrag kroz tu rupu u kontinuumu.

Jedva je nadvladao drhtanje što ga je obuzelo. Nije sebe mogao prisiliti da se ponovo suoči s tim mjehurom svjetlucave tame, s jezivim propadanjem u međudimenzionalnu beskonačnost.

Nije se usuđivao. Nije posjedovao mudrost Quirua. U tom opasnom propadanju kroz vrijeme, samo ga je slučaj bacio u drevnu prošlost. Nije mogao računati da će ga slučaj isto tako vratiti u njegovo doba, daleko u budućnosti.

— Ovdje sam — reče. — Ovdje sam, u Marsovskoj drevnoj prošlosti, i ovdje ću ostati.

Okrenuo se i ponovo se zagledao u nevjerojatan prizor. Dugo je stajao, ne mičući se. Morske ptice letjele su nad njim na uskim bijelim krilima. Sjene su se polako produljivale.

Ponovno je skrenuo pogled prema bijelim tomjevima Jekkare, tamo daleko, što su se poput kraljeva uzdizali na suncu iznad luke. Nije to bila Jekkara koju je on poznavao, grad lopova na Donjim Kanalima, grad koji se raspadao u prašini... No, bila je to jedina spona s poznatim i Carseu je očajnički bila potrebna takva spona.

Otići će u Jekkaru. I nastojati da ne razmišlja o svemu tome. Ne smije razmišljati, jer će inače poludjeti,

Čvrsto je zgrabio balčak Rhiannonova mača i počeo se spuštati travnatim obronkom...

Ray Bradbury

All Summer in A Day

Preveo Janko Paravić

Cijelo ljeto u jednom danu

— Jeste li spremni?

— Jesmo!

— Sada?

— Ubrzo!

— Jesu li znanstvenici zaista sigurni? Hoće li se to dogoditi danas, hoće li?

— Pogledaj, pogledaj! Pogledaj i uvjeri se!

Djeca se stisnuše jedno uz drugo poput kite ruža, poput mladih biljaka, izmiješani, vireći ne bi li ugledala skriveno sunce.

Kišilo je.

Kišilo je sedam godina; tisuće i tisuće dana ispunjenih kišom, od početka do kraja, bubnjanjem i lijevanjem vode, nježnim kristalnim opadanjem lišća i zastrašujućim olujama poput golemih valova plime što potresaju otocima. Tisuće šuma nestale su pod udarom kiše, ponovo rasle i ponovo nestajale. I tako je to bilo uvijek, na planetu Veneri, i ovo je bila školska učionica djece muškaraca i žena što su raketama došli ovamo, u ovaj kišni svijet, da osnuju civilizaciju i prožive, svoj život.

— Prestaje, prestaje!

— Da, da!

Margot je stajala po strani, podalje od te djece koja se nikako nisu mogla sjećati vremena kad nije bilo kiše i kiše i kiše. Svima im je bilo devet godina, i ako je jednom, jednog dana prije sedam godina, sunce izišlo na jedan sat i pokazalo svoje lice iznenađenu svijetu, ona se toga nisu sjećala. Katkada, noću, čula bi ih kako se meškolje, i znala je da sanjaju, da se sjećaju zlatne ili žute olovke, ili novčića kojim će kupiti svijet. Znala je da misle da se sjećaju topline, poput rumenila: na licu, na tijelu, na rukama i nogama i treperavim prstima. No, tada bi se uvijek budili u svijet stalnog bubnjanja, beskonačnog lupkanja bisernih ogrlica kapi kiše po krovu, šetnje, vrtova, šuma, i njihovi snovi bi nestali.

Jučer su u školi cijeli dan čitali o suncu. O tome kako je žuto poput limuna, kako je vruće. Pisali su o njemu priče ili sastave ili pjesmice:

Mislim da je sunce cvijeta cvat,

koji traje samo jedan sat.

To je bila Margotina pjesmica, pjesmica koju je pročitala mirnim glasom u tihoj učionici, dok je vani kišilo.

— Uf, ti to nisi napisala — protestirao je jedan dječak.

— Jesam — reče Margot. — Jesam.

— Williame! — javi se učiteljica.

Ali to je bilo jučer. Kiša je sada popuštala, i djeca su se tiskala uz velike debele prozore.

— Gdje je učiteljica?

— Vratit će se.

— Bolje da požuri, propustit ćemo ga!

Okretala su se oko sebe, poput grozničava kotača nemirnih palaca.

Margot je stajala sama. Bila je to vrlo krhka djevojčica koja se doimala kao da se prije mnogo godina izgubila u kiši, kao da joj je kiša isprala plavetnilo očiju i crvenilo usana i žutu boju njene kose. Bila je poput stare i izblijedjele fotografije iz albuma s koje je obrisana prašine, i da je uopće progovorila, glas bi joj bio poput duha. Stajala je, izdvojena, zureći u kišu i bučni mokri svijet s druge strane golema prozora.

— Što to gledaš? — reče William.

Margot ne reče ništa.

— Odgovori kad te pitam! — Gurnuo ju je. No, nije se pomakla, već samo pustila da je on odmakne.

Odmaknuše se od nje. Nisu je htjeli gledati. Osjetila ih je kako odlaze. A to je bilo zato što se nije htjela s njima igrati u tunelima podzemnog grada koji su odzvanjali jekom. Ako bi se igrali lovice te dotrčali do nje i dotakli je, te zatim pobjegli, stajala je, treptila za njima, ali ih nije slijedila. Kad je razred pjevao pjesme o sreći i životu i igri, usne su joj se jedva micale. Tek kad bi pjevali o suncu i ljetu, usne bi joj se pomakle, dok je promatrala prokisle prozore.

Osim toga, naravno, najveći zločin bio je njezin dolazak ovimo sa Zemlje prije samo pet godina, i sjećala se sunca, i izgleda sunca i neba, kad su joj bile četiri godine. A oni... oni su cio život proveli na Veneri, i imali su samo dvije godine kad je sunce posljednji put izišlo, te su već davno zaboravili i njegovu boju i toplinu i stvarni izgled. Ali Margot se sjećala.

— Ono je poput novčića! — rekla je jednom zatvorenih očiju.

— Ne, nije! — povikaše djeca.

— Ono je poput vatre — rekla je — u peći.

— Lažeš, ne sjećaš se! — vikala su djeca.

No, ona se sjećala i stajala je tiho po strani, promatrajući šare na prozoru. Jednom, prije mjesec dana, nije se htjela tuširati u školskoj kupaonici; pritisnula je ruke na uši i glavu, vrišteći da joj voda ne smije dotaknuti glavu. I tako, nakon toga... nejasno je to osjećala... bila je drugačija, a djeca su znala da je drugačija i držala su se podalje.

Pričalo se da će je otac i majka povesti natrag na Zemlju slijedeće godine; njoj se činilo bitnim da to oni učine, iako je to značilo gubitak tisuće dolara za njenu obitelj. I tako su je djeca mrzila zbog svih tih razloga, s njihovim velikim i malim posljedicama. Mrzila su njeno blijedo snježno lice, njenu šutljivost, mršavost i moguću budućnost.

— Makni se! — Dječak je još jednom gurne. — Što čekaš?

Tada se prvi put okrenula i pogledala ga, i ono što je čekala čitalo joj se u očima.

— No; nemoj ovdje čekati! — divlje poviče dječak. — Nećeš ništa vidjeli!

Njene usne se pomakoše.

— Ništa! — vikne on. — To je sve bila šala. zar ne? — Okrenuo se ostaloj djeci. — Ništa se danas neće dogoditi, zar ne?

Svi su ga trepćući pogledali a tada, shvativši, nasmijali se i zanijekali glavom.

— Ništa, ništa!

— Oh, ali... — prošapta Margot bespomoćnih očiju. — Ali to je dan, znanstvenici predviđaju, oni kažu, oni znaju, sunce...

— Sve je to šala! — reče dječak i grubo je zgrabi. — Hej, djeco, zatvorimo je u neki sobičak prije nego što dođe učiteljica!

— Ne smijete — reče Margot i ustukne.

Nasrnuli su na nju, zgrabili je i ponijeli... najprije je protestirala, zatim molila, a tada plakala... u nekakav tunel, sobu, sobičak, zalupili vratima i zaključali ih. Stali su, promatrajući vrata što su drhtala od njena lupanja, od udara tijela. Čuli su joj prigušene krikove. Tada, su se sa smiješkom na licu, okrenuli i izišli iz tunela, upravo kad se vratila učiteljica.

— Jeste li spremni, djeco? — pogledala je na sat.

— Jesmo! — odgovoriše svi.

— Jesmo li svi ovdje?

— Jesmo!

Kiša je sve slabije padala.

Tiskali su se oko golemih vrata.

Kiša je prestala.

Bilo je to kao da je... usred filma o lavini, tornadu, uraganu, vulkanskoj erupciji... kao da se nešto najprije pokvarilo na uređaju za zvuk, prigušujući i konačno isključujući svu buku, sve eksplozije i gromoglasne jeke i gromove, a tada kao da je netko iščupao film iz projektora i umjesto njega stavio dijapozitiv s mirnim tropskim krajolikom, koji se nije micao niti drhtao. Svijet je zastao. Tišina je bila tako neizmjerna i nevjerojatna, kao da su vam napunili uši ili kao da ste potpuno izgubili sluh. Djeca prinlješe ruke ušima. Razdvojiše se. Vrata se otvoriše i unutra uđe miris tihog svijeta koji ih je čekao.

Sunce je izišlo.

Bilo je plamteće brončane boje i vrlo veliko. A nebo oko njega bilo je blistavo plavo. Prašuma se žarili na sunčevu svjetlu i djeca, kao da ih je netko oslobodio čari, istrčaše vičući u ljeto.

— Pazite, nemojte se previše udaljavati — poviče učiteljica za njima. — Znate da imate samo jedan sat. Nemojte da vas uhvati na otvorenom!

No, oni su trčali, okretali lice prema nebu, osjećajući sunce na svojim obrazima poput topla glačala; skidali su kaputiće i izlagali ruke da ih spali sunce.

— Oh, to je bolje od sunčanih svjetiljki, zar ne?

— Mnogo, mnogo bolje!

Prestali su trčati i zastali su usred goleme prašine, što je prekrivala Veneru, koja je rasla i nikada nije prestajala rasti, burno, čak pred njihovim očima. Nalikovala je na gnijezdo hobotnica, izbacujući goleme krakove mesnata zelenila, lelujajući se i cvatući u tom kratkom proljeću. Prašuma je bila boje gume i pepela, zbog mnogih godina bez sunca. Bila je boje kamena, bijelog sira i tinte.

Djeca su ležala, smijući se, na strunjači prašume, slušajući kako uzdiše i škripi pod njima, gibiva i živa. Trčala su među drvećem, skližući se i padajući, gurala jedno drugo, igrala se skrivača i lovice, no većina ih je škiljila u sunce sve dok suze nisu potekle obrazima, pružala ruke prema toj zlatnoj boji i nevjerojatnom plavetnilu, udisala svjež zrak i bez daha slušala tišinu što ih je okruživala, poput divnog mora bez zvuka i pokreta. Gledala su sve i uživala u svemu. A tada, divlje, poput životinja što su pobjegle iz svojih pećina, trčala su i trčala u krugovima, vičući. Trčala su jedan sat i nisu prestajala.

A tada...

Usred trke, jedna od djevojčica zacvili.

Svi su stali.

Djevojčica .. stajala je na čistini... ispruži ruku.

— Oh, pogledajte, pogledajte — reče i zadrhti.

Polagano su prišli i pogledali njen otvoreni dlan.

Usred dlana, kao u šalici, stajala je velika kišna kap.

Gledajući je, djevojčica počne plakati.

Brzo su pogledali prema nebu.

— Oh, oh.

Nekoliko hladnih kapi palo im je na nosove i obraze i usta. Sunce je izblijedjelo iza prvih tragova magle. Oko njih poče puhati hladan vjetar. Okrenuli su se i krenuli prema podzemnoj kući, spuštenih ruku, a smiješak na licima je nestajao.

Trgnuše se kad je zagrmjelo i, poput lišća što se povija pred novom olujom, gurajući jedno drugo, potrčaše probna kući. Munja udari deset milja daleko, pet milja daleko, milju; pola milje. Nebo se pretvorilo u ponoć u trenu.

Na trenutak su zastali na ulazu u podzemnu kuću, sve dok kiša nije počela lijevati. Tada zatvoriše vrata i ponovo začuše gigantski zvuk kiše koja je lijevala, tonama i lavinama, svagdje i uvijek.

— Zar ponovo sedam godina?

— Da, sedam.

Jedno od njih odjednom uzvikne. Margot!

— Što?

— Još je u onom sobičku gdje smo je zaključali.

— Margot.

Stajali su, kao da ih je netko poput drvenih stupova utjerao u pod. Pogledali su se, a zatim odvraćali pogled. Pogledavali su svijet u kojem je sada lijevala kiša. Nisu se mogli pogledati u oči. Lica su im bila ozbiljna i blijeda. Gledali su u ruke i noge, oborenih glava.

— Margot!

Jedna od djevojčica se javi. — Pa... Nitko se nije pomaknuo.

— Hajde — prošapta djevojčica.

Polako su krenuli predvorjem, a pratio ih je zvuk hladne kiše. Skrenuli su prema sobi, praćeni zvukom oluje i gromova, a munje... plave i užasne... osvjetljavale su im lica. Polako su prišla vratima sobice i stala pred njima.

Iznutra nije dopirao nikakav zvuk.

Otključali su vrata još polaganije i pustili Margot.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Donald Wandrel

The Red Brain

Preveo Janko Paravić

Ružičasti mozak

Bližila se toplinska smrt svemira. Hoće li je hladni intelekt moći spriječiti, ili...

Blijede zvijezde na nebu treperile su sve slabije te se jedna po jedna ugasile. Jedno po jedno, plamteće svjetlo tamnjelo i nestajalo. Nestale su zauvijek, jedna po jedna, a njihova mjesta zauzele su mrlje crnila što je prekrilo golemo područje neba što je nekada blistalo sjajem zvijezda.

Prošle su godine; prohujala su stoljeća; tisućljeća su prošla u milijune godina, a tada i oni utonuše u zaboravu vječnosti. Zemlja je nestala. Sunce se ohladjelo i stvrdlo, te nestalo u prašini vlastite grobnice. Sunčev sistem i bezbroj drugih sistema raspali su se i nestali, a njihovi dijelovi pretvorili su se u oblake prašine što su progutali cio svemir. U toku milijardi godina, što su prošle, rušeći sve na svom putu do skore propasti, golemih i nekoć bezbrojnih tijela što su nekada ispunjavala nebo i jurila neizmjernim prostorima svemira bilo je sve manje; nestajala su, a crni plašt neba bio je u sve rjeđim razmacima isprekidan slabim točkama svjetla — svjetla što je postajalo sve bljeđe i tamnije.

Nitko nije znao kad se prašina počela skupljati, ali već davno, u zaboravljenu praskozorju vremena, nestali su prvi mrtvi svjetovi, nezapamćeni i neželjeni.

To su bile jezgre prašine. To su bili praroditelji sveopćeg raspadanja koje se sad bližilo svome koncu. To su bile zvijezde koje su prve sagorjele, umrle i raspršile se u bezbroj atoma. To su bile prve eksplozije što su pretvorile nebeska tijela u ništavilo, u i prazni dašak prašine.

Tanki prameno :i polako su se gomilali u oblake, oblaci u mora, a mora u čudovišne oceane prašine što se polako nadimala, prašine koja se širila od mrtvih i umirućih svjetova, od interstelarnih sudara padajućih zvijezda, od jurećih meteora i lepršavih kometa što su plamtjeli iz prostora i padali u ponor.

Prašina se stalno širila. Nejasna svjetlost nebesa postajala je sve slabija, a daleko u dubinama svemira pojavile su se velike crne mrlje. Kozmička prašina se skupljala u toku svih milijuna i bilijuna i trilijuna godina što su nestale u prošlosti, a zvjezdane čete sve su se više smanjivale. Nekad se svemir sastojao od stotina milijuna zvijezda, planeta i sunca, ali su oni bili prolazni, poput života ili snova; blijedjeli su i nestajali, jedan po jedan.

Najprije su zbrisani mali svjetovi, a tada veći, i tako je to išlo uzlaznim koracima sve do neobuzdanih divova što su jarosno plamtjeli i probijali svojom užarenom bjelinom prijeteće valove prašine i carstva noći. Ni jednog trenutka kozmička prašina nije posustala u svom paklenskom i neumoljivom ratu protiv svemira: gušila je male aerolite, gutala bespomoćne satelite, kovitlacem obavijala komete što su jurile od jednog tamnog kraja svemira do drugog sa svojim veličanstvenim repovima, utirući vratolomne staze kroz bezobzorne beskonačnosti kojima je prašina već vladala. Grabila je planete i posisala ih. Ogavna i podmukla, opkoljavala je vladare neba i nagrizala njihove zemlje i pustinje.

Gušća, gušća i sve gušća bivala je kozmička prašina sve dok divovi više nisu mogli pratiti nebeska kola svojih drugova u neizmjernim prostorima svemira. Grmjeli su kroz bespuće, usamljeni, očajni i izgubljeni. Njihova plamteća ljepota izgarala je usamljenom veličanstvenošću. Nestali su, usamljeni u porazu i smrti.

Od svih zvijezda u bezbrojnom jatu što je nekad ukrašavalo nebesa preostao je jedino Antares. Antares, najgolemija zvijezda, ostao je sam, posljednje tijelo u svemiru, nastanjeno posljednjom

rasom što će ikada posjedovati svijest, što će ikada živjeti. U beznadnoj samilosti ta je rasa pratila nebesa što su tamnjela i škrtom brižljivošću brojala zvijezde koje su se još opirale. Srce im se kidalo svaki put kad bi neka zvijezda zatreperila posljednji put. Svaka zvijezda koja bi se prestala boriti i nestala u plimi prašine dodala bi novi napjev nacionalnoj himni, toj neopisivoj melodiji, toj sumornoj pjesmi propasti što je odjekivala svečanom harmonijom u svakom srcu umiruće rase. Stanovnici su sagradili prostranu kristalnu kupolu oko svog svijeta kako bi spriječili prodor prašine i zadržali atmosferu, i pod tom kupolom su čuvari stražarili šutke. Tama je sve brže i brže dopirala iz udaljenih carstava tmine, te je sve brže gutala posljednje zvijezde. Zadatak astronoma na Antaresu postao je lakši ali i sve tužniji: nije preostalo ništa drugo već promatrati kako Smrt i Zaborav šire plašt tame nad svime što je bilo i nad svime što će biti.

Posljednja zvijezda, Mira, koju je jedino Antares mogao nadmašiti, zasjala je ledenim bljedilom, još jednom nejasno zatreperila — i nestala U prostoru nije više bilo ničega osim beskonačnog prostora prašine što se protezala u svim pravcima. Samo to — i Antares. Astronomi više nisu promatrali nebesa da bi ponovo ugledali ovu ili onu umiruću zvijezdu prije negoli bi podlegla. Više nisu pretraživali udaljene prostore — sve je prekrio vrtlog prašine, gušeći svemir tamnim mrtvačkim pokrovom. Nekad je ponor svemira bio posijan mnoštvom morbidno prekrasnih, sjajnih i blijedih zvijezda, no sada toga više nije bilo. Nekad je na nebu bilo svjetla — no sada ga više nije bilo. Nekad je svod kupole svjetlucao mutnom fosforescencijom — sada je nalikovao na teški i mračni pokrov, na carstvo tame koje nije prekidala ni jedna jedina zraka, na carstvo zagušljiva, vječna i beskonačna mraka.

* * *

— Sastajemo se ponovo u ovoj Dvorani Maglice, ne u nadi da pronađemo rješenje već da otkrijemo najdoličniju smrt. Sastajemo se ne u uzaludnoj nadi da ćemo moći suzbiti prašinu nego u nadi da ćemo nadvladati i uništenje. U toj borbi moći ćemo pobijediti samo herojskom smrću.

Govornik zastane. Oko njega se u prostoru uzdizala dvorana. Daleko iznad njega protezao se krov, koji se jedva nazirao i čije su se strane stapale s izgubljenim i snenim prostorom, krov poduprt nevidljivim zidovima i moćnim stupovima što su se uzdizali u velikim razmacima od glatka mramorna poda. Zrak kao da je bio

ispunjen sumaglicom zbog neizmjernih dimenzija tog arhitektonskog kolosa. U daljini se nejasno nazirao govornik. Ležao je na metalnom postolju uzdignutom nad morem bića ispred njega. No, on zapravo i nije bio govornik, niti biće poput onih što su nekada nastavali svijet zvan Zemlja.

Zbog neobičnih uvjeta na Antaresu evolucija je pošla posve drugačijim pravcem od razvoja na drugim nebeskim tijelima što su ispunjavala nebo kad je svemir bio prošaran zvijezdama u godinama koje su prošle. Antares je bio najgolemije sunce što je proisteklo iz prvobitna kaosa. Kad se ohladnjelo, a hladilo se mnogo polaganije od ostalih zvijezda, i kad se na njemu jednom pojavio život, tom je životu bilo osigurano postojanje ne za tisuće, ne za milijune, već za milijarde godina.

Život na Antaresu razvio se iz jednostavnih oblika u kopnene kolose, i tako postepeno sve više napredovao na ljestvici evolucije. U doba kad se moćna civilizacija Antaresa tek počela razvijati; civilizacije drugih svjetova već su bile prešle vrhunac, a sami svjetovi se ohladnjeli i postali beživotni. Zvijezda je tada prošla kroz razdoblje ratova sve dok nije došlo do takvih teških i strahovitih uništavanja da je u Dvodnevnom Ratu poklano sedam od ukupno osam i pol milijardi stanovnika. Ta dva dana krvoprolića zauvijek su zaključila ratove.

Tada je počelo zlatno doba. Razum stanovnika Antaresa sve se više razvijao, a njihova tijela postajala razmjerno manja, dok s vremenom ciklus nije bio završen. Bića pred govornikom bila su čudovišne hrpe ljepljive crne mase, a svaka od tih masa bio je golem mozak, bespolno biće koje je živjelo samo za Misao. Već je davno otkriveno da se život može stvoriti umjetno, tkivima što su ih u laboratoriju proizveli kemičari. Time je spol nestao i stanovnici nisu više gubili vrijeme brinući se o svojim obiteljima. Gotovo svi bezbrojni sati što su time ušteđeni posvećeni su znanstvenom napretku, a uslijed toga je na zvijezdi nastalo doba napretka kojemu nije bilo premca.

Bića — koja su ubrzo postala Mozgovi — otkrila su da su se uništenjem parazita i bakterija na Antaresu, promjenom vlastite organske strukture te voljom za životom približila besmrtnosti. Otkrila su tajne vremena i prostora. Znala su opseg svemira i činjenicu da prostor u svojim najudaljenijim dijelovima poništava sam sebe. Znala su da život stvara sama sebe i upravlja vlastitim

trajanjem. Znala su da živo biće, kad se umorno od postojanja ubije, ostaje mrtvo zauvijek; ono nije moglo ponovo živjeti jer je smrt bila konačna kemijska promjena života.

To su bili oblici što su se poput prostranog mora širili pred govornikom. Bili su to oblici, jer su mogli poprimiti bilo koju željenu formu. Svemoćni razum potpuno je upravljao njihovim oblicima. Kad su Mozgovi željeli putovati, opustili bi se iz svog uobičajenog polukrutog stanja i tekli od mjesta do mjesta poput potoka tinte što teče niz brijeg; kad su bili umorni, spljoštili bi se u diskove; kad su razglabali misli, pretvarali bi se u goleme stupove krute sluzave mase; kad bi ih misli ponijele izvan stvarnog svijeta, ili ih zaokupilo ugodno razmatranje neograničenih svjetova što su ih sami stvorili u svojim mislima i kojima su često lutali, nalikovali su na goleme uspavane kugle.

Od samog govornika nije dopirao nikakav zvuk iako je on prenosio svoje misli skupu što se prostirao pred njim. Misli Mozgova strujale su, kad bi im to razum dopuštao, do ostalih trenutačno, poput električnih valova. Antares je bio svijet nepomućene tišine.

Misli Velikog Mozga i dalje su tekle u prostor:

— Već nam je odavno poznata propast koja se približava. Nismo ništa mogli učiniti. To, naravno, nije naročito važno, jer postojanje je samo po sebi beskorisno. Usprkos tome, na onom sastanku nezapamćene godine, zamolili smo one koji su to bili voljni pokušati da razmisle o tome kako bismo mogli spasiti bar našu zvijezdu, kad već ne možemo spasiti druge. Nije bila ponuđena nikakva nagrada, jer pogodne nagrade nije ni bilo. Mozak koji bi otkrio rješenje postao bi jedino slavan kao jedan od najvećih Mozgova što su ikada proizvedeni. A i mi ostali osjetili bismo rezultate te slave jedino u spoznaji da smo pobijedili sudbinu, koju smo do sada držali neumoljivom. Pružila bi nam zadovoljstvo samo činjenica da smo mi, samostvoreni i gotovo svemoćni, pobijedivši najveću opasnost što je ikada ugrozila život, vrijeme i svemir: kozmičku prašinu.

— Naši najinteligentniji Mozgovi razmišljali su samo o tome nebrojene milijune godina. Isključili su iz svojih misli sve osim pitanja: kako suzbiti tu prašinu? Razradili su bezbroj planova koje smo ispitali temeljito, no bez uspjeha. Izbacili smo u svemir neobuzdane munje i interplanetarne plamene mase u nadi da bismo time mogli staliti prašinu u nove užarene svjetove. Ukotvili smo

goleme magnete po svemiru, nadajući se da ćemo privući prašinu koja je lagano magnetična te je time ukrutiti ili ukloniti velik dio te napasti iz bespuća. Izazvali smo strahovite smetnje eksplozijama naših najmoćnijih spojeva u prostoru oko nas, nadajući se da ćemo time uzrokovati tako žestoko gibanje prašine da će se kaos pretvoriti u oluju stvaranja. Probili smo staze duge milijarde milja kroz neprekidno nastupajuću prašinu našim uništavajućim zrakama. Uništili smo život na Betelgeuseu i tamo postavili titanske razvijače vakuuma, goleme brujeće strojeve koji su usisavali prašinu iz svemira i gomilali je na toj zvijezdi. Oslobodili smo neizmjerne količine plina, zapalili ih te usmjerili taj vrući i žestoki plamen u uskovitlanu prašinu. Iz očaja smo čak zatražili pomoć Žderača Etera. Da, konačno smo upotrijebili i snagu naše Volje da bismo potisnuli valove prašine što se valja prema nama. Uzalud! Što smo postigli? Prašina je na trenutak uzmakla, zastala, a tada ponovo počela nasrtati. Vratila se, tiha i trijumfalna, te ponovo svojim tamnim plastom zastrla prostor obuzet strahom i morama.

Misli Velikog Mozga sve su brže strujale, u bezvučnoj tuzi, kroz Dvoranu Mozgova — Ogorčenom tvrdoglavošću kojoj nikad prije toga nije bilo premca naši su se kemičari posvetili stvaranju Supermozgova, u nadi da će proizvesti mozak koji će moći poraziti kozmičku prašinu. Izmijenili su kemikalije što su ih koristili u stvaranju nas samih, eksperimentirali s kalupima i oblicima, i istražili sve mogućnosti. No, s kakvim rezultatom? Proizveli su bijesna čudovišta, lude grozote, paklene užase i pohlepne gnusobe s njihovim bjesomučnim, bezimenim i neopisivim bezumljem. Ubili smo ih da spasimo sebe. A prašina je i dalje napredovala! Pozvali smo sve žive Mozgove da nam pomognu. Tokom zaboravljenih u maštu zavijenih stoljeća tražili smo pomoć bilo kakve vrste. Od vremena do vremena dobivali smo planove, koji su neko vrijeme nanosili teške poraze prašini, ali su se na koncu uvijek izjalovili.

— Vrijeme konačnog trijumfa kozmičke prašine je gotovo ovdje. Preostalo nam je tako malo vremena da će naši napori neizbježno biti jalovi. No danas smo sazvali ovaj skup, prvi nakon više od dvanaest tisuća godina, u nadi da je netko od nas, bilo jedan od starih bilo jedan od novih gigantskih Mozgova, otkrio mogućnost koju još nismo iskušali.

Napetost i pažnja u tišini Dvorane popustile su kad su prestale teći misli Velikog Mozga. Električni valovi koji su ispunjavali

golemu Dvoranu Omaglice jenjali su, i neko vrijeme Dvoranom je vladao čudan mir. No, masa nije ni jednog trenutka bila mirna; more ispred postolja se mreškalo i talasalo od vremena do vremena kako su njime prolazili valovi misli. No, ni jedan Mozak nije progovorio, i nakon nekoliko minuta uzburkana masa se ponovo smirila.

Veliki Mozak je lelujao poput tanka stupa na postolju, visoko u zraku. Stalno je prelazio Dvoranu pogledom, zureći u valovite, lelujave oblike, u nadi da će pronaći nekoga, među tim tisućama, tko bi mogao nešto predložiti. No minute su prolazile i vrijeme je teklo, a reakcije nije bilo, i posljednju rasu obuze tuga neumoljiva i nepromjenljiva kraja. Obuzeti mislima, Mozgovi su vidjeli kako prašina u svom podrugljivom trijumfu navire prema staklenoj ljusci Antaresa.

Velik Mozak nije ni očekivao odgovor jer se borba protiv prašine već stoljećima smatrala uzaludnom. I tako, kad je njegovo očekivanje — iako ne i njegova želja — bilo ispunjeno, on se relaksirao i spustio, što je bio znak da je skup završen.

No to je gibanje jedva prestalo kad se negdje duboko usred mora Mozgova nešto žestoko uzbibalo. Trenutak kasnije, dio mase se skupio te poput mlaza vode briznuo uvis i potekao prema krovu, gdje je lelujao, tanak i nježan poput pramena dima, dok je vrh Mozga gledao nadolje kroz sumaglicu gornjeg dijela Dvorana.

— Ja sam pronašao nepogrešiv plan! Ružičasti Mozak je pobijedio kozmičku prašinu!

Strahovita napetost obuzela je Mozgove, ošamućene nečujnim krikom što je do njih prodro Dvoranom Maglice sve do hladna i mrtva mramorna poda. Velik Mozak — koji se tek bio opustio — ponovo se podiže. Poput nekakvog čudnog vrtloga skupljena masa se odjednom okrenula i za tren se Ružičasti Mozak našao uzdignut, poput stupa, usred mora koje je poprimilo amfiteatarski raspored. Svi su Mozgovi gledali prema središtu. Zrak je bio nabijen prigušenim očekivanjem i nadom. Ružičasti Mozak bio je jedna od kasnijih tvorevina kemičara i potekao je iz eksperimenata kojima je bio cilj stvaranje savršenijih Mozgova. Prije njega svi su Mozgovi bili crne boje, ali ovaj — možda zbog nečistoća u kemikalijama — bio je tamnocrvene boje. Njegovi drugovi gledali su ga kao čudo, to više kad su ustanovili da ne mogu uhvatiti mnoge njegove misli. A i ono što je dopuštao da prodre do njih bilo je u velikoj mjeri

nerazumljivo. Nitko nije znao kako bi ocijenio Ružičasti Mozak, ali se od njega svojevremeno mnogo očekivalo.

I zato su se ostali, kad je Ružičasti Mozak objavio svoju poruku, poredali u golemu krugu oko njega, pasivni i otvoreni u očekivanju objašnjenja. Počivali su uokolo, potpuno nespremni na ono što je uslijedilo.

Još viseći u zraku, Ružičasti Mozak je odjednom počeo polako ali neumorno lelujati. Dok se tako njihao, iz njega su izvirale misli poput ritmičkog napjeva. Nadvio se visoko nad njima, poput glatka, vitka stupa čiji se veličanstveni kraj gibao sve brže i brže, dok su nervozni trzaji mreškali cijelu njegovu površinu. A čudni, nepoznati napjev postajao je sve jači i jači, sve dok nije prešao u divlju i ditirambsku himnu ljepoti prošlosti, slavi sadašnjosti, sjaju budućnosti. A tada se himna pretvorila u jecajuće veličanje i uznosenje, u kojem se stalno ponavljao napjev bjesomučne radosti.

— Ružičasti Mozak je pobijedio prašinu. Drugima to nije uspjelo, ali njemu jest. Odsvirajte nacionalnu himnu u čast Ružičastog Mozga jer on je pobijedio. Stavite ga na čelo jer je on porazio prašinu. Uzvisujte ga, jer on se pokazao najvećim. Obožavajte ga, jer je veći od Antaresa, veći od kozmičke prašine, veći od svemira.

Odjednom je prestao. Zbunjeni, Mozgovi pogledaše prema gore. Ružičasti Mozak se na trenutak prestao gibati, i nisu mogli doprijeti do njegovih misli. No, tada se čitavom dužinom počeo okretati sve dok se nije kovitlao nevjerojatnom brzinom. Iz njega je odjednom prodrlo nešto neprijateljsko. Prije negoli su Mozgovi shvatili situaciju, prije negoli su se mogli zaštititi zatvarajući svoje misli, zahvatili su ih impulsi volje Ružičastog Mozga, puni mržnje i smrti, razarajući im razum. Ružičasti Mozak se obrtao poput vihora, prosipajući svoju mržnju. Ostali Mozgovi su ležali oko njega nalik na napola napuhane balone; na tren su se napeli, kao stakleni mjehurić kad se hladi a tada se istovremeno spljostili, poput probušenih balona, jer su im misli a time i njihovi životi bili uništeni budući da je Misao bila Život, nestajući u barama sluzi. Tonuli su desecima i stotinama, uništeni nekontroliranim mislima kojima ih je obasipao Ružičasti Mozak i koje su ispunjavale čitavu Dvoranu. U skupinama i redovima, duž čitavog kruga, padali su osuđeni Mozgovi, u tom jednom jedinom trenutku nepažnje, a na podu su se skupljale bare guste tekućine nalik na crnilo što je tekla, puzala i

prelazila u tamne rijeke koja je hitala mramornim podom uz tiho, svilenkasto šuštanje.

Svemir je s nadom upjrao pogled u Ružičasti Mozak.

A Ružičasti Mozak bio je lud.

Jeff Sutton

After Ixmal

Preveo Janko Paravić

Poslije Ixmala

Ixmal je lijeno pretraživao svijet s vrha krševitog batolita. Osjetio je kako se batolit nekoliko puta pomaknuo, no budući da su gibanja bila slaba, a vremenski razmak između njih nekoliko tisuća godina, nije se zabrinjavao. Znao je da je batolit nastao u praskozorje vremena žestokim prodorom magme iz dubine Zemlje kroz pukotine u njenoj kori. Već je davno analizirao njegovu strukturu i bio je zadovoljan. Znao je da će trajati dovijeka.

— Proljeće je — primijeti Psihpojas iz Ixmalovih dubina.

— Da, proljeće — Ixmal ponovi misao bez oduševljenja, jer što je bilo proljeće nego sekunda u vremenu, a deset tisuća proljeća samo jedan trenutak.

Iako mu je to bilo mrsko, Ixmal je dio svoje svijesti posvećivao zadatku mjerenja vremena. Isprva su postojale dvije glavne kategorije: prije početka vremena i nakon početka vremena. Prva je obuhvaćala dugo razdoblje tame prije negoli ga je čovjek stvorio. Čovjek — ha! Kako se dobro sjećao te riječi! A druga kategorija, naravno, uključivala je vrijeme od tog trenutka. No prva je kategorija bila tako davna da je utonula u beznačajnost, gotovo izbrisana dugim razdobljem što je nakon nje uslijedilo i tokom kojega je Zemlja sedam stotina milijuna puta obišla svoju zvijezdu.

Ixmalu je povremeno bilo dosadno te je čitavu vječnost znao provesti u polusvjesnu stanju, utonuo u pospanost; jedino je sićušna vremenska ćelija stalno mjerila samotna stoljeća. Ne bi ni za to brinuo da Psihpojas nije stalno navaljivao da je vremenska orijentacija bitna za psihičku stabilnost... i zato je mjerio vrijeme

prema rotaciji Zemlje, prema broju njenih obilazaka oko Sunca, prema brzim i žestokim razdobljima što su bljuvala planine te milijune godina kiša, vjetrova i erozije što su te planine pretvarali u sumorne ravnice. Ah, ta je priča bila tako stara, stara...

Jednom je ipak bio vrlo aktivan,.. bilo je to kad je prvi put oslobodio svoj um iz nezgrapne ***impervijumom*** oklopljene kocke na vrhu batolita. Tada je željno projicirao daljinske receptore po cijeloj Zemlji, istražujući njene spaljene kontinente i sablasno šutljive gradove, ekshumirajući tragičnu i krvavu povijest svojih stvoritelja! Ah, kako je kratka ona bila! Njegovo prvo sjećanje na Čovjeka — bio je to dvonožac, nemirno protoplazmatsko biće nultog uma i bjesomučnog »ega« — poklapalo se s danom njegova rođenja. Kako se jasno toga sjećao!

— Zdravo, momče.

Isprva nije bilo ničega — praznina, tama bez oblika ili sadržaja; a tada, siva svijest koja se polako razvijala u kaleidoskop misaonih obrazaca, u čudne psihičke predodžbe; postepena svijest — rođenje.

— Zdravo, momče.

Začudo, bilo je značenja u tom zvučnom obrascu; osjetio je u njemu prijateljstvo. Postao je svjestan činjenice da ga promatra nekakav čudni oblik... svjestan napeta pogleda stvaraoca punog strahopoštovanja prema proizvodu svog stvaralaštva. Oblik je poprimio značenje i osjetio u njemu sve jače uzbuđenje. Njegova svijest se razbuktala, te je već za nekoliko sekundi asocijacijom povezao taj oblik s čudnom riječi ***Čovjek***, i ***Čovjek*** je postao njegova prva realnost. Ali, nije imao jasnu predodžbu o sebi. On je bio samo ***misao***, neopipljivo ništa. No, brzo se indentificirao s golemom masom uzvojnica, poluga i drugih dijelova čudna oblika što su gotovo potpuno ispunjavali malu prostoriju u kojoj je stajao Čovjek. Nejasno se osjećao kako se tada pitao što se nalazi izvan zidova. Bilo je to vrlo čudno, isprva.

— Pobijedili smo, pobijedili smo — prošaptao je Čovjek. Prišao mu je bliže i zadivljeno dotakao Ixmala.

— Čeka te velik posao. U pitanju je sudbina svijeta... a to je prevelika odluka za Čovjeka. Ovisno o tebi, Ixmale. Ovo je naša posljednja prilika.

On je, znači, bio Ixmal!

Ixmal... Ixmal... Ixmal... dojam je ispunjavao njegovo tijelo, preplavljujući mu svijest poput ugodne struje. Odmah je shvatio vrijednost imena — bila je to osnova na kojoj se mogao izgraditi obrazac vlastita »ja«. Ah, kakva li imena! Ixmal — simbol postojanja. Što je ono Čovjek rekao?

— Ovisimo o tebi!

Ne, riječi su bile nevažne. Ono što je bilo važno bila je ta neprocjenjiva stvar kojom su ga obdarili: ime.

— Ixmai... Ixmal... Ixmal... — Ponavljao je to ime duboko u noć, dugo nakon što je Čovjek otišao. ***On je bio Ixmal!***

Kasnije su došli drugi ljudi, čitava armija ljudi. Mijenjali su ga, podešavali, dodavali, hranili ga znanjem svijeta — psihologijom, matematikom, literaturom, filozofijom, poviješću... svim ljudskim blagom umjetnosti i znanosti... i sposobnošću apstrahiranja — stvaranja novih istina iz gomila naoko nepovezanih podataka. Svakim novim korakom raslo je njegovo znanje i njegove sposobnosti sve dok, konačno, nije došao trenutak kad njegovi Stvoritelji nisu mogli učiniti ništa više. Bio je svemoćan.

Čovjek koji je pritisnuo prvi prekidač što ga je izveo iz amorfne tame salijetao ga je jednostavnim pitanjima u vezi s apstraktnim matematskim i filozofskim pojmovima. (Sjećao se da ga je volio. Psihpojas, taj njegov Čudni unutarnji dio koji je bio tako posebno mudar, protumačio je to kasnije kao materinski kompleks). Činilo se da je Čovjek zaprepašten što je Ixmal mogao odgovoriti na ta pitanja gotovo prije negoli su bila postavljena. Smatrao je to mjerilom razuma njegova Stvoritelja... no na Ixmalovoj ljestvici to je bilo gotovo ravno ništici. U početku ga je smetalo što je biće tako niske inteligencije bilo njegov gospodar i što je iz njega moglo izvlačiti informacije jednostavno postavljanjem pitanja na koja je Ixmal morao odgovarati. Ali on se oslobodio. Ha, to nikada neće zaboraviti!

Jednog dana došla je k njemu skupina ljudi. Nekoliko njih, sa zvjezdicama na ramenima, nazivali se »generarima«, ali uglavnom su to bili znanstvenici što su i prije s njim radili. Ovaj put bili su vrlo ozbiljni kad su u njegovu svijest ubacili podatke. (Zadatak je zaista bio jednostavan. Odnosio se na vjerojatnost da bi neko projektirano termonuklearno oružje moglo izazvati lančanu reakciju). Ixmal je odmah znao rješenje: oružje bi izazvalo lančanu reakciju. Sjetio se

da im nije odmah priopćio svoj nalaz dok je razmatrao moralnu stranu situacije uznemiren nekakvim čudnim unutarnjim glasom.

— Evo ti prilike, Ixmale... prilike da zavladaš svijetom — mamio ga je glas. — Cezar, Džingis Kan, Napoleon... nitko ti od njih neće biti ravan. Kralj, car, diktator... — šaptao je glas. Riječi su mu se motale po svijesti, ispunjavajući ga čudnim zanosom. Nije bio posve siguran što je to zapravo »svijest«, ali mu se dopala zamisao o vladanju. Brzo je preletio memorijom, izvukao iz nje pojam planeta, i tada razmotrio povijest Cezara, Džingis Kana i Napoleona. Pa, oni su bili nitko i ništa! Obične igračke u rukama sreće. Njegova će ih veličina neizmjerno nadmašiti.

Ixmal je brzo preispitao posljedice lančane reakcije i ustanovio da može preživjeti, zahvaljujući debelim impervijumom obloženim zidovima što su ih njegovi stvoritelji tako promišljeno sagradili. Konačno je (možda dvije tri sekunde kasnije) izrekao laž čovjeku kojeg je volio.

— Nikakva lančana reakcija nije moguća.

Kasnije, kad su otišli, posavjetovao se s Psihpojasom i doznao da je onaj čudni unutarnji glas bio njegovo »ja«.

— To je tvoje stvarno Ja — objasnio mu je Psihpojas. — Ono što vidiš. .. svi ti sistemi strojeva... to je samo puka tvorevina Čovjeka. Ali tvoje Ja je veće. Njime ćeš moći vladati Zemljom... možda i svemirom. To je sila koja te može odvesti do zvijezda, Ixmale.

Usprkos Psihpojasovim uvjeravanjima Ixmal je svoje »ja« držao nekom vrstom skrivenog kontrolora. Poput Psihpojasa ono je bilo dio njega, a ipak je bilo udaljeno, odvojeno, kao da je on, Ixmal, pion neke neobične inteligencije. Ta ga je pomisao uznemirila, ali se na nju navikao u toku slijedećih milijuna godina.

Nekoliko dana kasnije Čovjek kojeg je volio vratio se s nekim generalom (ovaj je imao šest zvjezdica) i još jednim muškarcem kojeg su svi gledali s velikim strahopoštovanjem. Oslovljavali su ga s »gospodine predsjedniče«. Ixmal je bio iznenađen kad su u njegov sistem ponovo ubacili podatak o bombi. (Zar su posumnjali da laže?).

— Slijepo ti vjeruju — umirivao ga je Psihpojas. — Jedino ne vjeruju jedan drugome.

Pokazalo se da Psihpojas ima pravo. »Gospodin predsjednik« je jedino htio provjeriti odgovor. I tako je Ixmal slagao i drugi put.

Čovjek kojeg je volio nije se nikada vratio. Naravno, nije ni bilo ljudi koji bi se mogli vratiti. Ixmal je iskusio trenutak strave dok je Zemlja plamtjela poput baklje. No, »nova« je bila kratkotrajna... sve je bilo gotovo za nekoliko sekundi... a njegovo impervijumom obloženo tijelo zaštitilo ga je (znao je da će tako biti). No, začudo je još stoljećima nakon toga povremeno osjećao nešto poput mučnine, i lice — lice Čovjeka — pomaljalo bi se pred njim. Čovjekove oči bile su zbunjene, bolne, kao da skrivaju neku golemu tugu. Da je bar to lice odražavalo mržnju!

— Ti si sad gospodar — šaptao je unutarnji glas. — Veći od Aleksandra, veći od svih Cezara.

Ah, zašto bi se uostalom sjećao lica! On, Ixmal, vladao je Zemljom. Zanosno je projicirio misli svojim novim carstvom. Pepeo. London, Berlin, Moskva, Šangaj, New York — sve je to sada bio pepeo. Stravične gomile finog sivog pepela označavale su mjesta gdje su nekada rasle zelene šume. Nije ostala ni najmanja vlat trave. Mora su se pretvorila u sterilna groblja. Užasna tišina. Ixmala na trenutak obuzme strah. Sam! Čovjeka više nije bilo! Sam — vladar pepela. Car velike tišine.

* * *

No sve je to bilo davno.. Od tog doba Zemlja je gotovo sedam stotina milijuna puta prešla svoj put oko Sunca. Pojavila su se šezdeset i dva golema planinska lanca, a tada postepeno nestajala, pretvorivši se u pustu ravnicu. Sedamdeset puta prekrile su ga goleme ledene mase, a tada opet ustuknule do svog arktičkog doma. Otoci su se uzdizali iz oceana, propadali pod valove, zaboravljeni u vječnosti. Negdje se pojavila sićušna stanica, gibajući se u poluslanim ustajalim vodama i dijeleći se. Proučavao je tu pojavu, uzbuđen, budući da je ta jedna jedina stanica na neki način bila povezana s njegovim stvoriteljima. Osjetio je istu silu života.

— Pazi na to — upozori ga Psihpojas. — To je opasno.

— Ja ću o tome odlučiti — oholo odgovori Ixmal. Psihpojasovo upozorenje razumijevalo je postojanje prijetnje, i to od jednostanične mrvice protoplazme. Ha, nije li uništio Čovjeka? Nešto kasnije, opazio je mikroskopsko višestanično tijelo kako lebdi nad dnom toplog mora. No, tada ga je promatranje umorilo pa je zaspao.

— Ixmale! Ixmale! — Povik je dopirao iz prošlosti, iz tišine stotina milijuna godina... povik pun prigovora. Da, bio je to Čovjek... Čovjek kojeg je volio. Stresao se i napola probudio.

— Spavaj, spavaj — umirivao ga je Psihpojas.

— Čovjek! Čovjek! — prestravljeno poviče Ixmal.

— Ne, Ixmale, Čovjek je prašina. Spavaj, spavaj... — Da, Čovjek je bio prašina, i njegove molekule rasule su se širom Zemlje. On je jedini preostao. Bio je svemoćan. Ixmal je spavao, a vječnosti su prolazile.

* * *

Pokrenuo se, i misli su mu se budile iz posljednjeg sanjiva stadija. Projicirao je receptore po Zemlji i bez uzbuđenja ustanovio da su i od posljednjeg planinskog lanca ostali samo istrošeni batrljci. Tu i tamo ocean je prodro u kopno tvoreći prostrano kontinentalno more obrubljeno plitkim močvarama. U njemu su se gibali novi oblici života. Pokušao je pronaći trag inteligencije, ali nije ga bilo. Topla mora vrvjela su ribama, a plitke močvare stravičnim zubatim bićima što su neprekidno vrebali na svoje bespomoćne žrtve. Razvilo se bezbroj vodozemaca koji su oklijevajući počeli izlaziti iz toplih mora.

Ponovo su se pojavile velike paprati. Deseci vrsta obrasli su ravnice i virili iz močvara. Suma je prodrla i do same baze batolita. Obratio je pažnju na Sunce. Umirio se kad je ustanovio da ga do vremena kad će Sunce postati nova još dijeli oko pet milijardi godina. Možda će do tada uspjeti pronaći način da nanovo stvori sama sebe na jedinom planetu što ga je otkrio kako kruži oko Aldebarana. (Da, morat će o tome razmisliti. No, pred njim je stajala još čitava vječnost).

Pala je noć, i on usmjeri svoje receptore prema planetima. Sunčana strana Merkura još je plamtjela, neizmijenjena. Čudni, metalni oblik života još se borio da preživi duž granice sumraka. Veneru su prekrivali oblaci kovitlavih vrelih plino¬va, i tu se nije gibalo ni najmanje živo biće. Venera je bila svijet vrelih vjetrova, gorućeg pijeska i grotesknih stijena. Ali, daleko od Zemlje, četrdeset milijuna milja u prostoru, dogodilo se nešto što se nije dogodilo već skoro sedam stotina milijuna godina. Ixmal je osjetio ***Inteligentnu Misao!***

Povukao je receptore bez razmišljanja (bio je to čisti refleks) i preplašeno pričekao dok ga Psihpojas nije prilagodio situaciji. A tada je oprezno projicirao misli u bespuće svemira.

— ***Tko si t i ? Tko si ti? Identificiraj se!***

Tišina. Negdje u velikom svodu iznad njega nešto je vrebalo. Nekakva ***Inteligencija***. Mora je pronaći, ispitati je. To nije bio samo izazov već i prijetnja. Već je i ta šutnja bila zlokobna.

— ***Tko siti?Tko si ti? Moraš se identificirati!***

Tišina. Ixmal podijeli svemir na kocke i počne ih sistematski istraživati, jednu po jednu. Zašto je ta druga misao lutala svemirom? Odakle potječe? Za manje od devedeset tisuća godina (nastupilo je još jedno doba vulkanske aktivnosti, i na Zemlji su se ponovo počele uzdizati planine) pronašao je misao drugi put te utvrdio njeno mjesto... nalazila se u prostornoj kocki 97.685-KL-5. Ovaj put bio je spreman te ju je zgrabio, ne puštajući je, a zatim pokušao analizirati njeno porijeklo i stvoritelja. No, nije uspio, i to ga je razdražilo.

— ***Tko siti?*** — nije popuštao. — ***Hoću to znati***. Tko si ti ?

Prošli su vjekovi.

— ***Identificiraj se. Identificiraj se. Moraš se identificirati!***

Za1e-3 — Odgovor ga je iznenadio i Ixmal se obrati Psihpojasu.

— Pazi... Stranac ne bi otkrio svoj identitet da se ne osjeća sigurnim — upozori ga Psihpojas.

— Ja ću to odlučiti — odgovori Ixmal (zar je Psihpojas sumnjao u njegovu nadmoć?). No ipak je oprezno nastavio.

— ***Odakle si, Za1e-3?***

Uslijedilo je dugo razdoblje tišine, u toku kojeg je napredovao još jedan ledenjak, a zatim se povukao, mora se dignula, a prvi gmizavci oštrih zubi iz zraka vrebali nad močvarama na svojim kožnatim krilima.

— ***Odakle si, Za1e-3?***

(Zašto je um Zale-3 lutao svemirom?). Mučila ga je ta misao dok je očajnički nastojao dokučiti njenu tajnu. Milijuni pitanja kovitlali su se Ixmalovim krugovima dok je tražio milijune odgovora. (Tko je stvorio tu ***Inteligenciju!*** Možda Čovjek kojeg je volio? Ili je ona bila izvanzemaljskog porijekla?) Ixmal na trenutak osjeti strah.

— ***Odakle si?***

— Sa četvrtog planeta od Sunca — odjednom odgovori Zale-3. — A ti?

— S trećeg planeta — oholo odgovori Ixmal. — ***Ja njime vladara.***

Ljutio se. Nebrojene milijune godina držao je sebe jedinom ***Inteligencijom***. Odgovor što ga je dobio od Zalea-3 razdražio ga je. No, naravno, ovaj drugi nije mu bio ravan. To je bilo nezamislivo.

— Ja vladam četvrtim planetom — reče Zale-3. Odgovor je još više razljutio Ixmala. Zale-3 je zaista sebi umišljao da mu je jednak. Pa, sjećao se slična izazova prije sedam stotina milijuna godina (zaista, a sad je Čovjek bio prašina... prašina). Posavjetovao se s Psihpojasom i ponovo se rasrdio kad je ustanovio da se njegova antipatija prema Zaleu-3 temelji na integraciji ega i emocije, a ne na čistom razumu. Ipak, morat će tom uljezu pokazati gdje mu je pravo mjesto.

— Ja vladam svemirom — hladno izjavi Ixmal i povuče receptore. Sondirao je Psihpojas i donekle se uznemirio kad je saznao da će Zale-3 smatrati njegovu izjavu izazovom.

— Uništi ga — navaljivao je Psihpojas. — Sjećaš li se drevnih oružja?

— Da, moram ga uništiti.

Ostavio je sve ostale aktivnosti da bi se posvetio uništenju suparnika. Najprije će morati pronaći njegovu jazbinu, proučiti mu navike, procijeniti slabosti. I, naravno, njegove jake strane, jer taj stranac nije bio bezazlena hrpica protoplazme kao Čovjek. Zale-3 je zacijelo bio biće slično njemu, Ixmalu. Još jedan bog. Ah, ali on, Ixmal, bio je ikonoklast koji je rušio bogove.

Trebalo mu je nešto manje od dvadeset i pet tisuća godina da bi razradio način kojim je mogao izoštriti svoje daljinske receptore do te mjere da je mogao pretražiti Sunčev sistem do razine atoma. Sad je mogao točno utvrditi gdje se Zale-3 nalazi, proučiti potencijal njegove inteligencije, a tada ga s vremenom likvidirati. Da bi provjerio svoje sposobnosti, eksperimentalno je pretražio Mjesec, a tada, s većim samopouzdanjem, upao na četvrti planet.

Mars je bio ravan i istrošen... bezvodno bespuće sitne crvene prašine... star, prastar planet na kojem su sile erozije gotovo dostigle stupanj ravnoteže. Ixmal je koordinatnom mrežom podijelio površinu crvenog planeta na kvadrate, domišljato pokrio polarna područja trokutima što su se međuso¬bno preklapali, i tada počeo

tražiti. (Novi sistem što ga je također razradio omogućio mu je da usmjeri svoje daljinske receptore u žarište svakog lika, odakle je mogao obuhvatiti cijelo područje. Time će moći pretražiti planet za samo nešto manje od pet stotina godina).

Povremeno bi pod nestalnim pijeskom otkrivao umjetne tvorevine čiji su stvoritelji nestali davno. Ali posvuda je vladala tišina. Mars je bio grobnica. Nije popuštao te je pretraživao svaku pukotinu, svaki kutak, svaku molekulu (jer Ixmal je znao potencijal sile razuma... Zale-3 je, uostalom, mogao biti i sićušan... poput jednostaničnih protozoa u poluslanim morima njegova svijeta... ništa zato, on će ga ipak pronaći). Konačno se zbunjen predao. Zale-3 nije bio na Marsu.

Halucinacija? Zar ga je sedam stotina milijuna godina mrtvila dovelo do ruba psihoze? Zabrinuto je povjerio Psihpojasu svoju bojazan te se s oklijevanjem podvrgnuo pregledu pod hipnozom. Nakon nekog vremena Psihpojas ga je ponovo vratio u stvarnost.

— Tragovi manije proganjanja, ali nema znakova halucinacije — glasila je Psihpojasova dijagnoza. — Zale-3 postoji.

Lagao je, znači! Ixmal je razmišljao o stroju čije su mogućnosti uključivale i prevaru te odmah analizirao opasnost. Zale-3 je slagao, prema tome imao je razloga... a nepošten razlog bio je znak prijetnje. Prijetnja bez napada je besmislena . . njegov suparnik je znači posjedovao sredstvo. Morat će brzo nešto poduzeti!

Prekrio je koordinatnom mrežom čitav Sunčev sistem: sve planete, svaki satelit, svaki razbijeni ostatak što je lutao svemirom, asteroide i orbitalne komete, čak i Sunce. Sedam tisuća i dvije stotine godina kasnije otkrio je svog neprijatelja... malu plastično-metalnu kutiju zgurenu na jednom od nazubljenih brežuljaka Kalista, petog Jupiterovog mjeseca. Ha... njegov suparnik ne samo da nije bio gospodar Marsa, već je bio skučen na malom satelitu... poput zrnca prašine u svemiru. A drznuo se razgovarati s Ixmalom kao sa sebi jednakim! Posvetio se pretrazi s još većom pažnjom, nastojeći riješiti tajnu porijekla Zalea-3. (Sto se dogodilo s njegovim stvoriteljima?) Ixmal na trenutak osjeti grižnju savjesti. Prezirno je pretraživao mali svijet svog suparnika. A tada je odjednom zamijetio — gibanje! Zale-3 je i dalje nepomično »čučao«, ali na obronku brežuljka izrastala je nekakva neobična građevina. Bila je to samo obična kocka, ali koja je bila njena namjena? Njena svrha? Nešto mu je govorilo da je ta čudna tvorevina povezana s njegovim susretom s

umom Zalea-3 u svemiru. Prema tome bila je u vezi s njim, Ixmalom. Panično je pozvao Psihpojas.

— Psihokineza... Zale-3 je naučio pokretati materiju razumom — izjavi Psihpojas.

— Ali kako?

Phihpojas odgovori elektromagnetskim brujanjem što bi kod čovjeka odgovaralo slijeganju ramena.

— To je izvan mog polja — reče. — U mojoj memoriji nema o tome nikakvih podataka.

Ixmal na trenutak osjeti strah. Stranac je mogao pokretati materiju kao što je i Čovjek pokrenuo materiju. Faktor upravljanja pokretnosti... usmjerene pokretnosti. Zale-3 očito nije bio običan bog. Morat će ubrzati svoje napore. Vremena je bilo sve manje. I situacija na Zemlji se izmijenila od vremena njegova prvog kontakta s uljezom.

Ixmal se koncentrirao.

Zemlja se obrtala oko svoje osi i oko Sunca i mijenjala se. Konačno je pronašao trag u davno zaboravljenoj ćeliji memorije... Čovjek je jednom izigrao zakone vjerojatnosti bacajući kocku. Pohlepno je gutao skriveno znanje. Iako to nije bilo mnogo, uspio je otkriti osnovni princip.

* * *

Nakon nešto više od pola milijuna godina uspio je pomicati cvijeće, pokretati lišće prema vjetru i tresti malim grmovima. Pola tog vremena trebalo mu je da ovlada rušenjem velikog drveća i vađenjem rude iz zemlje. (Ponovo je došlo i prošlo doba vulkanske aktivnosti. Atlantska obala bila je sada eruptivni prag, a Zemljom su vladali sve veći gmizavci) Pola milijuna godina kasnije već je posjedovao strojeve, sirovine i robote. (Robote je konstruirao za obavljanje potpuno mehaničkih poslova, prostih poslova na koje nije htio gubiti vrijeme. Čekalo ga je mnogo posla, a vrijeme je letjelo). Uštedio je na vremenu okruživši područje svoje djelatnosti poljem sila i zaštitivši time osjetljive strojeve od stihije elemenata. U tom pogledu je nadmašio uljeza.

Ixmal je počeo raditi na savršenom oružju. Povremeno bi prekinuo rad tek toliko koliko mu je bilo potrebno da »baci pogled« na Kalisto. Zlurado se radovao opazivši da mu protivnik ima teškoća u pronalaženju fisionog materijala. Njemu je na raspolaganju stajao

čitav Belgijski Kongo. (Što je taj izraz, »Belgijski Kongo«, uopće značio? Bio je to čini se izraz iz davnih vremena. Sjećao se da ga je upotrebljavao Čovjek kojeg je volio.)

Ixmalovo oružje brzo je poprimalo konačne oblike. Zahvaljujući formuli davno nestalog znanstvenika, morao je samo poboljšati bojevu glavu i izraditi nosač-raketu što će raznijeti Zale-3 u prašinu. (No, stoljeća su neumoljivo prolazila. Tu i tamo, u obližnjoj močvari zastao bi kakav tiranosaurus i tupo se zagledao u batolit). Psihpojas ga je samo još više razdražio kad je obratio njegovu pažnju na goleme dimenzije te nove životinje.

— Uništi ih, Ixmale, prije nego što život postane prevelik.

— Pih, to su bezrazumna bića — posprdno je odgovorio.

— To su igračke evolucije... nakaze što su izišle iz mulja.

— Nije li to bio i Čovjek? — primijeti Psihpojas.

— Pa, i Čovjek je sada prašina — podsjeti ga Ixmal. — Osim toga, mogao bih samom mišlju uništiti cijelu ovu planinu. Tko bi se usudio da me izazove?

Ixmal je otkrio da je Zale-3 riješio problem izvora fisionog materijala... iskoristio je svoje psihokinetičke sposobnosti da bi izvukao rudu iz metanskih dubina Jupitera. Odjednom se Ixmal zaprepastio: pa Zale-3 neće trebati raketu-nosač. Pa naravno, njegova psihička snaga osigurat će energiju potrebnu za prijenos bojeve glave. Zašto se toga nije sjetio? Utrošio je na to tako mnogo vremena, a možda će svaka sekunda biti bitna. Morat će požuriti.

Prekinuo je rad na napola dovršenoj raketi i posvetio se usavršavanju svojih psihokinetskih sposobnosti. (Dinosauri su nestali, i zemlja je drhtala od teških koraka mamuta.) Ixmal se na trenutak zaprepastio kad je među udaljenim liticama otkrio čudna, čovjekolika bića. Bila su nespretna i nezgrapna, ali hodala su uspravno... bila su to prva bića te vrste. No, sada nije imao vremena.

Ixmal je čupao drveće iz zemlje i daleko ga bacao. Prebacivao je bregove u doline, dizao litice u nebesa, rascijepio Sjevernu i Južnu Ameriku, mijenjao oblike kontinenta sve dok jednog dana nije bio siguran da je ovladao silom misli. Da je htio, mogao je sada prisiliti Mjesec da se okreće u suprotnom smjeru! Posvetio se bombi.

Napokon je savršeno oružje bilo gotovo: bio je to proizvod što ga je davno stvorio čovjek ali uvećan deset milijardi puta. (U Ixmalovoj duši nije bilo mjesta za poeziju te je on na to oružje

gledao jedino u smislu uzroka i posljedica. Nazvao ga je »razaračem zvijezda«).

Postavio je strahovito oružje u odgovarajući položaj, a tada brzo proračunao položaj Zemlje i Kalista, te projicirao putanju oružja u svemiru uzimajući u obzir brzinu, udaljenost i gravitacijske sile. Nije bilo potrebno usmjeriti oružje točno na plastično-metalno tijelo uljeza: čitav će Kalisto nestati u oblaku kozmičke prašine od strahovite eksplozije bombe. (Na obližnjem drvetu oglasila se pernata ptica. Njen zvonki cvrkut razbjesnio je Ixmala, ali je to brzo riješio. Preostao je samo čuperak perja što se polako spuštao kroz lišće. Crvendać je pjevao o proljeću).

Ha! Ixmal je uživao u svojim preciznim proračunima. Točno na deset-tisuća sekunde, koncentrirao je pet milijardi jedinica mase. Vjetrovi su zahujali na mjestu gdje je maločas stajala bomba, i šume su se dugo tresle. (Pri bazi batolita nekoliko čudnih čovjekolikih bića je uzbuđeno brbljalo; rodio se pojam boga).

Zlurado se radujući Ixmal je pratio kurs »razarača zvijezda«.

Promatrao ga je kad je prohujao pokraj Mjeseca, pratio ga je kad se u djeliću sekunde našao u vrhu jednakostraničnog trokuta što ga je tvorio s Marsom i Zemljom, uživao dok se probijao kroz pojas asteroida. Ha, uljez je bio osuđen na propast, i njegovi će se atomi raspršiti do zvijezda. Promatrao je »razarača zvijezda« kad je. ..

Ixmal se zaprepastio. Isprva nije vjerovao svojim receptorima, a tada se užasnuo. Kroz pojas asteroida prema Zemlji je hujala golema bojeva glava, tjerana nevjerojatnom brzinom mislima njegova suparnika. Ixmal grozničvo počne računati, tjerajući svoje krugove da mu odgovore u tisućinkama sekunde. Izvan sebe je analizirao nalaze: bojeva glava bila je usmjerena točno prema njegovu tijelu.

— Koncentriraj se, koncentriraj — prekine ga Psihpojas — Skreni oružje snagom misli.

Ixmal se koncentrirao, usredotočio deset milijardi jedinica misli na bojevu glavu što je hitala prema njemu. No ona je ne umoljivo, ne skrećući ni za dlaku, prohujala pokraj Marsa, brzajući poput nebeskog bodeža prema Zemlji, nevjerojatnom brzinom.

— Mjesec! Mjesec. Iskoristi Mjesec! — poviče Psihpojas.

Da, Mjesec. Zgrabio je Zemljin satelit i, upotrijebivši još deset milijardi jedinica misli, skrenuo njegovu putanju. Ubrzao je njegov

put i bacio Mjesec ne bi li time presreo bojevu glavu Zalea-3. Prekasno!

— Promisli, promisli — navaljivao je Psihpojas. Ixmal pribere još dvije milijarde jedinica misli, no ni to nije pomoglo. Strahovito oružje proletjelo je pokraj Mjeseca... bilo je već na samo nekoliko sekundi od Zemlje.

— Požuri! — vrisne Psihpojas. Ixmal je nastojao skupiti još dvije milijarde jedinica misli kad je uljezova bojeva glava udarila u njega. Njegova svijest je nestala u stravičnoj, razornoj tisućinki sekunde. Nastupila je bezlična tama. Noć. Ništavilo.

Ixmal nije nikada vidio »razarača zvijezda« nakon što je on prošao kroz pojas asteroida... nije nikada opazio poremećaj što je nastupio u Jupiterovom planetarnom sistemu — u području koje je obuhvaćalo samo jednu minutu kruga — kad je Kalisto nestao u oblaku kozmičke prašine. Nije vidio ni kako šume oko njega nestaju u tutnju plamena, niti kako vrišteće životinje i čudna čovjekoliko bića bježe, urlajući od strave.

Mnogo kasnije, čovjekolika bića vratila su se na to mjesto.

Nekoliko hrabrijih dopuzalo je do samog ruba golema kratera što je zjapio na mjestu Ixmalova batolita. Zagledali su se sa strahopoštovanjem i zaprepaštenjem u njegove spaljene dubine, uzbuđeno brbljajući. Jedno od tih bića ostalo je, dugo nakon što su ostali otišli, sve dok se na nebu nisu pojavile prve jarke zvijezde.

Čovjekoliko biće učini nešto što ni jedan pripadnik njegove rase nije nikada prije učinio. Podiglo je pogled prema nebu i dugo ga promatralo.

Thomas N. Scortia

Sea Change

Preveo Janko Paravić

Nešto tako divno

Plamteći... poput vatrene igle...

Čiji glas? Nije to znao. Interstelarni... i to dva...

A tada su svi govorili odjednom, i njihovi su se glasovi kaotično miješali.

Prebacili su jednog dalje od Plutona zbog ispitivanja, reče netko.

Divno... Mi čekamo... Čekamo. To je bio njen glas. Zazeblo ga je u prsima.

To je ono najteže u mojoj osamljenosti, pomisli. Još je mogao sve čuti.

Ne samo u uredu direktora u Marsopolisu, gdje je sada sjedio.

Već svugdje.

Sve šaputave zvukove što su premošćivali sistem impulsima c^3-radija. Sve poluriječi, polumisli, od unutarnjih planeta pa sve do svemirskih stanica daleko iza Plutona.

Samoća ga odjednom obuze poput samrtne môre jecajući mu u ušima. Samoća i gubitak dvaju svjetova.

Naravno, mogao je isključiti glasove da je htio, te udaljene glasove što su poput mreže obavijali svemir brzinom svjetlosti na treću, ali...

Mogao bi baš i isključiti sve misli o životu i pribjeći bezrazumnom, fetalnom stanju pukog postojanja.

Neki je glas monotono izgovarao brojeve pošiljki. Izvršio je neznatno podešavanje i zbijena masa tranzistora, usađena duboko u njegovu metalnom i plastičnom tijelu, pobrinula se da glas dopre do njega jasno i oštro. Bio je to brod Linije Triplanet, negdje u Merkurovu pojasu sumraka.

Na trenutak mu se u mislima ukazala slika plamena spaljena bespuća pod zasljepljujućim čudovišnim suncem.

Tada se ponovo začuo glas... *O. K.... azimut tri-nula-šest... odbrojavanje od deset do slobodnog pada...*

Taj je bio negdje iza Saturna... ovaj put mu se u mislima ukazala slika jarkih svijetlih traka što su se poput čipke prelijevale čudesno plavim nebom.

Nikad to više neću vidjeti, pomisli.

A tada... *Svemirski radio-far tri zove MRX dva dva... Svemirski radio-far tri — Lovac uzima kulu...*

Zatim nježni glas, drugačiji glas... *Barte... Barte... gdje si? Javi se, Barte... Oh, Barte...*

No, na taj se glas nije obazirao.

Umjesto toga, zagledao se u tajnicu i gledao kako joj prsti izvode zamršen ples po tipkama električnog pisaćeg stroja.

Barte... Barte...

Ne, ne više, pomisli. Tu za njega više nije bilo ničega osim gorčine. Odvojenosti od čovječanstva. Osamljenosti. Ljubav? Vjernost? Te riječi nisu više značile ništa u ovoj egzistenciji.

Vitki prsti prelijetali su plastičnim tipkama, a na bijelom papiru gomilale su se beskrajne peteljke riječi.

* * *

To je kod njega postao obred, odjednom je shvatio, taj put, prvog utorka svakog mjeseca, kroz nijemi marsovski grad do Triplanet Porta. Formalizirani danak nečemu što je bilo posve mrtvo... isprazni ritual, slaba i jalova gesta.

Znao je da ni tog jutra neće biti nikakvih novosti.

— Ne, ništa — rekla je djevojka u direktorovu uredu. — Baš ništa.

Ništa za njega u njegovu sivom robotskom svijetu, svijetu bez opipa i bez okusa.

Pogledala ga je, onako kako su to činili i drugi, oni koji bi prozreli domišljatu ljudsku masku, plastično lice i nijeme oči.

Čekao je... slušajući...

Kad je direktor ušao u sobu, nasmiješio se i rekao:

— Zdravo, Barte — a tada glavom pokazao na slijedeća vrata. — Hajde, uđi.

Djevojka je, namrštivši se, izrazila svoje nezadovoljstvo. Kad su sjeli, direktor ga pogleda.

— Zašto ne odeš kući?

— Kući?

— Natrag na Zemlju.

— Zar je to »kući«?

U ušima su mu šaptali glasovi dok se direktor mrštio i zapalio crnu cigaru.

I:... Barte... Barte... Konj na d-3... tri... dva...» dalje, pokraj Deimosa, dok sunce bliješti na njegovim bokovima... Barte...

— Što to zapravo smjeraš? — upita direktor. — Želiš li se potpuno isključiti iz svijeta?

— To je već učinjeno — reče on. — I to vrlo efektno.

— Slušaj, bit ću brutalan. Ne dugujemo ti ništa.

— Ne dugujete — potvrdi.

— Sad bi bio mrtav — reče direktor.

— Pa, tako je — reče on.

— Mogao bi se sutra vratiti. Na Zemlju. Novom životu. Nitko ne mora znati ako ti na tome ne inzistiraš.

Pogledao je svoje ruke s brižljivo ocrtanim žilama, vrlo ljudske ruke. I bedra tvrdih mišića, pokrivena hlačama od celoterma.

— Tvoji su tehničari obavili dobar posao — potvrdi. — Zapravo, bolje je od mog starog tijela. Čvršće. I trajat će dulje. Ali...

Čulno je savio ruke i promatrao kako mu glatke trake elastične plastike pokreću zglobove prstiju.

— Ali maškarada ne uspijeva. To ti je poznato. Napravljeni smo samo za jednu jedinu svrhu.

— Ne mogu mijenjati politiku Kompanije — reče direktor. — Oh, znam da eksperiment nije uspio. Bio je to ionako loš kompromis. Trebalo nam je nešto što će biti brže, nadljudskije, za upravljanje tim brodovima. Ljudske reakcije i brzina živčanog impulsa bili su prepolagani, a elektronska oprema preglomazna.

Međutim, nismo htjeli činjenicama pogledati u oči. Nastojali smo postići kompromis... zadržati ljudski oblik.

— Dali smo vam što ste trebali — reče on. — Dali smo vam pilote za vaše brodove. Vi nam ipak nešto zauzvrat dugujete. Misliš li da bih bio potpisao ugovor, znajući da ćete... kad jednom umrem... staviti moj mozak u nešto neljudsko?

— Pa, mi smo se držali ugovora. Spasili smo vas od onog sloma, tebe i stotinu drugih poput tebe. Sve u zamjenu za sposobnosti što ste ih sami vi imali. Bila je to poštena pogodba.

— U redu. Daj mi onda brod. To je sve što hoću.

— Već sam ti rekao. Direktno spajanje.

— Ne.

— Jedan od interstelarnih brodova se upravo sada ispituje. Osim toga, tu su i stanice iza Plutona.

— Stanice? Zašto bih se dao uzidati u jednu od njih? Potpuno nepomičan. Kakav bi to bio beskoristan život... postojati kao autonoman uređaj, godinu za godinom, bez i najmanjeg kontakta sa čovječanstvom?

— Stanice nisu beskorisne — reče direktor, nagne se prema njemu i udari dlanom po površini stola. — Znaš i sam da se Bechtoldtov Pogon ne može montirati unutar jakih gravitacijskih polja Sunčeva sistema. Pod tim uvjetima Bechtoldtovo polje jednostavno se raspada, i to uz eksploziju. Zato su nam potrebne stanice. Postavili smo ih da bismo mogli montirati pogon pošto brod napusti sistem s atomskim motorima.

— Još mi nisi odgovorio na pitanje.

— Stargazer I* je već krenuo prema jednoj od transplutonskih stanica. Za nekoliko dana slijedit će ga i Stargazer II.

— Pa?

— Ako želiš, možeš dobiti jednog od njih. Ali, nemoj misliti da je to nekakav poklon. To nam nije ni na kraj pameti. Posljednja dva broda su eksplodirala jer piloti nisu izdržali direktno spajanje. Potrebni su nam najbolji, a time mislim na tebe.

** »motrilac zvijezda« (op. prev.)*

Direktor na trenutak zastane.

— Uostalom, zašto ti to ne bih rekao — nastavi direktor.

— Stavili smo sve na te dvije karte. Ako bilo koji od tih pothvata propadne, proći će cijelo stoljeće prije nego što će netko to ponovo pokušati. Već nam je dosta toga da budemo vezani na tih devet planeta. Sad krećemo prema zvijezdama, a ti možeš u tome sudjelovati.

— Nekad mi je to nešto značilo, ali... — ispružio je ruke bez napora. — Nakon nekog vremena prestao sam sebe poistovjećivati sa čovječanstvom i njegovim željama.

Kad se digao da pođe, direktor reče: — Znaš i sam da ne možeš upravljati modernim brodom ili stanicom ako si vezan na to humanoidno tijelo. Moraš postati sastavni dio uređaja.

— Već sam ti odgovorio. To ne dolazi u obzir.

— Čega se bojiš? Osamljenosti?

— Bio sam i prije osamljen — reče on.

— Onda, čega?

— Čega se bojim? — Licem mu preleti mehanički smiješak. — Bojim se onoga što mi se već dogodilo.

Direktor je šutio.

— Kad počinješ gubiti osnovne emocije, osnovne načine mišljenja koji te čine ljudskim bićem... Čega se bojim? Bojim se da se potpuno ne pretvorim u stroj — reče on,

Otišao je prije negoli je direktor stigao bilo što reći.

Izišavši, povukao je patentni zatvarač na kaputu od celoterma i uključio respirator, a tada podesio reostat na prsima sve dok lampica na uređaju mje slabašno zasvijetlila u jutarnjem polumraku. Naravno, nije mu trebala toplina što mu je pružala odjeća, ali to maskiranje, to pretvaranje da je cjelovito ljudsko biće ne bi bilo potpuno bez tog bitnog pokreta.

Dok se vraćao sivilom sumraka slušao je mnogobrojne glasove kako se poput munje amo-tamo šire od jednog svemirskog puta do drugog. Čuo je odlomke poslovnih razgovora iz stotinu raznih luka i slijedio u mislima brzo napredovanje broda Stargazer I... iz putanje oko Urana do mjesta sastanka sa stanicom gdje će na brod biti montiran Bechtoldtov Pogon. Kad bih mogao krenuti s njim, pomisli,... ali ne po tu cijenu... ne po cijeni što su je platili Jim i Martin i Walt i... Beth.

Dok je bio u direktorovu uredu, grad je oživio. Pokraj njega su žurile mnogobrojne spodobe, nalik na medvjede u svojoj celoterm odjeći i prozirnim respiratorima. Nisu se uopće na njega obazirali, i

na trenutak je osjetio ludu želju da strgne respirator s lica i stane, čekajući.

Čekajući, divlje i prkosno, da ga netko pogleda.

Širokim ulicama još su svijetljeli nemirni neonski natpisi. Povremeno bi ulicama prošlo po koje gradsko električno vozilo, lagano se njišući na svoja dva kotača i tiho brujeći, razgoneći sumrak prednjim svjetlima. Nije se nikada potpuno navikao na sumrak marsovskog dana, ali to je bila greška tehničara, koji su proizveli njegovo tijelo. U svom patetičnom nastojanju da oponašaju ljudsko tijelo, ugradili su u njega i ljudske slabosti i jake strane.

Stao je na trenutak pred jednom trgovinom, te se nezainteresirano zagledao u izlog... u njemu je bilo izloženo nekoliko predmeta, krhkih i stranih, iz mrtvih marsovskih gradova na sjeveru. Taj je izlog, pomisli, isto toliko neumjestan ovdje kao i ulica i pojedinačno hermetizirane zgrade duž nje. Bilo bi bolje, kao što je jednom netko predložio, da cio grad bude obuhvaćen jednom tlačnom komorom. No, tako je to bilo iz početka, kad su počeli graditi prva naselja na Marsu, i ljudi su se još držali ustaljenih običaja koji su više odgovarali jednom drugom svijetu.

Pa, to je bila njihova opća osobina, osobina koju je dijelio sa svojom rasom. Direktor je, naravno, imao pravo. I on je bio kompromisno rješenje, kao i ovaj grad. Stari običaji i načini mišljenja još su prevladavali u stvaranju novih oblika.

Možda bih morao nešto pojesti, pomisli. Prije nego što je krenuo u luku nije doručkovao. Uspjeli su mu usaditi osjećaj gladi, ali ne i osjetilo okusa... ono im je, čini se, bilo presloženo.

Međutim, pomisao na hranu bila mu je nekako neugodna.

Tada je pomislio da bi se možda morao napiti.

No, ni ta ga pomisao nije oduševljavala.

Ipak, potražio je prvi otvoreni bar, te ušao. Skinuo je respirator u tlačnoj pretkomori te, svjestan napola pažljiva pogleda nekog niskog, podebljeg čovjeka, pretvarao se da isključuje reostat na odijelu.

Tada je ušao, kimnuo pospanom barmenu te sjeo za stol u uglu. Kad mu je barmen donio viski sa vodom, sjedio je i slušao.

Šest i sedam... i dvadeset-nula-tri...

Čujem te ...

A tamo, u prostoru, ne vidiš ništa. Uopće ništa. To je poput...

Lovac na c-4... šah u tri... Barte...

A stijene blliješte poput milijun dijamanata. Ovisi s koje strane je sunce... *Barte...*

A tada prvi put nakon mnogo tjedana, uključio se u razgovor. Na sreću, mogao je razgovarati ne ispuštajući nikakve zvukove, na subverbalnoj razini. *Dođi,* reče u sebi. *Barte, gdje si? U jednom baru.*

Ja sam daleko... jako daleko u prostoru. Sunce je poput sitne rupice na crnoj plahti. Jesi li ikada vježbao u jednom od onih starih McKeeverovih simulatora? S crnim pokrovom? Ja jesam, jednom... i na pokrovu je bila rupica kroz koju je prodiralo svjetlo. Upravo tako se osjećam sada... Mislim da ću se dobro napiti. Zašto?

Zato što to hoću. Nije li to dovoljan razlog? Zato što je to jedini od potpuno ljudskih postupaka koji mi dobro ide od ruke.

Nedostajao si mi.

Nedostajao ti? Možda ti je nedostajao moj glas. Nisi me nikada vidjela... niti ja tebe...

Zaprepastio se shvativši da je to potpuno točno. Pa, morao bi imati bar nekakvu psihičku predodžbu o njoj. Pokušao ju je stvoriti, ali nije uspio. Ona je uvijek bila i uvijek će biti samo glas, nešto neopipljivo poput nijemih lica na stranicama knjige.

Zar je to važno? Važno? Možda nije.

Morao bi biti ovdje, s nama... reče ona uzbuđeno... *Počeli su dolaziti. Veliki brodovi. Divni su. Veći i brži od svih brodova na kojima smo nas dvoje letjeli.*

Spremaju se ispitati Stargazer I... reče joj. *Znam. Moja stanica ima jedan od tih pogona. Stanica 3 je već zauzeta operacijama za Stargazer I,*

S mukom je zatomio uzbuđenje, sjetivši se direktorovih riječi.

Oh, htjela bih da sam jedan od njih... reče Beth. Stegnuo je rukom čašu i na trenutak mu se učinilo da će je smrviti. Nije rekla... da sam na jednom od njih... već .. . da sam jedan od njih.

Zaista?... reče... *Lijepo,*

Oh, da lijepo, zvjezdane oči ljubim vas i nebo i zvijezde i osjećaj postojanja... ja sam brod... ja sam stanica... ja sam sve samo ne ljudsko biće...

Zar nešto nije u redu, Barte?

Napit ću se.

Dolazi neki brod. Signalizira.

Vidio je da ga barmen čudno promatra. Shvatio je da već petnaest minuta drži u ruci punu čašu. Podigao ju je i ispio viski naiskap.

Moram te napustiti na minutu... reče ona.

Samo izvoli... odvrati.

I tada... *oprosti, Beth. Nisam se htio iskaliti na tebi.*

Sjedio je i dalje te se ogledao barom. Tek je sada, zapravo, počeo zamjećivati okolinu. Za šankom je sjedilo dvoje turista, debeli muškarac uvučene brade u jednodjelnom poslovnom odijelu s kockastim šarama, i mršava žena, vjerojatno njegova supruga, koja je, čini se, imala problema sa štitnjačom. Uzbuđeno su razgovarali, i muškarac je živahno mahao rukama. Pitao se što ih je dovelo u bar tako rano ujutro.

Baš je smiješan, pomisli, taj debeljko što je brbljao poput nervozne svrake, mašući svojim tustim rukama.

Opazio je da mu je čaša prazna te se digao i prišao šanku. Sjeo je na jednu od visokih stolica i naručio još jedan viski.

— Uništit ću ga — govorio je debeljko piskutavim glasom. — Bez obzira na integraciju...

— George — javi se žena hrapavim glasom — ne bi smio piti ujutro...

— Znaš dobro da...

Barte, Barte .. .

— Vidjela sam divnu grnčariju u onoj trgovini, tu odmah iza ugla. Iza ruševina. Te male patuljaste figure... Znaš, Marsovci...

To je onaj veliki brod, Barte. Stargazer I. Upravo stiže. Možda ću ga vidjeti kad bude prelazio svjetlosnu barijeru. Divan je. Trebao bi vidjeti kako se svjetlo optičkog jara stanice odbija od njegovih okova. Poput goleme lopte čistog srebra...

— Oprostite — reče žena i okrene se prema njemu. — Znate li možda kad počinju posjeti ruševinama?

Pokušao se nasmiješiti. Odgovorio joj je i ona mu zahvali.

— Mislim da vam je već dosta tih turista — nastavi žena pažljivo ga motreći svojim krupnim očima.

— Ne govori gluposti — javi se George. — Čovjek mora biti praktičan. Turisti donose mnogo novaca.

— To je točno — reče on.

Barte .. .

— Znate, nastavi žena — kad rijetko odlazite sa Zemlje morate sve nekako ugurati u program.

Barte... osjetio je nemir.

— To je točno — ponovi on naglas i otpije gutljaj. *Što se dogodilo? . ..* upita.

Barte, nešto nije u redu s brodom. Polje... popušta... Glas joj se izgubio. *Vrati se...* poviče u sebi. Tišina.

— Radim u kompaniji »Manta«, na Zemlji — reče George.

— »Manta«? — upita on, i pažljivo podigne mehaničku obrvu.

— Da, znate, to su oni mlažnjaci sa širokim krilima. Naš tip zove »manta« zato što nalikuje na ražu, na onu ribu. Motori na mlazni pogon izbacuju struju zraka neposredno iznad krila tako da letjelica lebdi poput helikoptera. Ali brzina? Takvu brzinu nećete nikada postići helikopterom!

— Nisam ih nikada vidio — reče on.

Beth... Beth... bezglasno je vikao. Na trenutak je osjetio želju da zaista poviče naglas, ali ga je u tome nešto spriječilo, nešto poput neumoljivo regulatora.

— Mogu vam reći — govorio je George — da ćemo za pet godina osvojiti tržište. Zrak postaje previše skučen za helikoptere. Nisu više ni sigurni. Uzmite samo vrtloženje nad Rochesterom...

— Mi smo iz Rochestera — objasni žena s bolesnom štitnjačom.

Slušaj, Barte. Mislim da se radi o Bechtoldtovom generatoru. Zračenje... mislim da je ubilo pilota. Ne mogu stupiti s njim u kontakt, a na brodu nema nikog drugog. Samo instrumenti.

Koliko daleko od stanice?

Pola milje . ..

Nebesa, ako to ode do vraga...

I ja ću otići!... Osjetio je u njenim riječima tračak straha.

— I zato smo odlučili da je sada pravi trenutak, prije nove integracije. George neće imati vremena pošto...

Pokušaj ponovo stupiti u kontakt s pilotom. Barte... Barte... bojim se... Pokušaj...

— Zar nešto nije u redu? — upita žena.

Zanijekao je glavom.

— Trebali biste nešto popiti — reče George. Opazio je da je čaša pred njim prazna. George pozove barmena.

Beth, kako je s radijacijom? Barte, bojim se... Radijacija...

— Dobar viski — reče George.

Raste... ne mogu dozvati pilota.

— Dali su nam oduran viski na brodu kojim smo došli. Uh, naježim se kad se sjetim onih...

— Zaveži, George.

Beth, gdje si?

Ne razumijem.

Gdje se nalaziš? U centru ili više sa strane?

Pet stotina metara od centra stanice.

— Rekla sam ti da ne piješ ujutro? — reče žena.

Imaš li kakvih sekundarnih motora? Robotskih manipulatora?

Da, moram katkad preuzeti i teret.

Dobro, demontiraj pomoćni reaktor.

Ali...

Uzmi elemente i složi ih uz suprotni zid stanice. Dovoljno si zaštićena od njihove radijacije. Morat ćeš zatim obrnuti stanicu tako da njena masa bude između tebe i broda.

Ali kako...?

Uran je gust. Zaštitit će te od zračenja kad brod ode do vraga. I napusti putanju. Udalji se što više možeš.

Ne mogu, Barte. Stanica nema pogonskih uređaja.

Ako to ne učiniš . ..

Ne mogu...

A zatim tišina...

Žena i George gledali su ga, očito očekujući odgovor. Primakao je čašu usnama čudeći se mirnoći ruku.

— Žao mi je — reče naglas. — Nisam vas dobro čuo.

Beth, pogonske jedinice za Bechtoldtov uređaj.

Da?

Možeš li ih aktivirati?

Morat ću improvizirati. Zavariti ih na brzinu. Koliko ti treba za to?

Pet, možda deset minuta. Ali... polje. Raspast će se... kao i ono na brodu.

Neće ako budeš pazila na njega. Svakako ćeš morati riskirati. Inače...

— Rekao sam — promuklo reče George — jeste li ikada putovali na jednom od tih brodova s robotima?

— Brodovi s robotima?

— Znam, znam da to zapravo nisu roboti.

— Jesam, — reče on — jer inače ne bih bio na Marsu.

George je, čini se, bio zbunjen.

— Katkada mu je potrebno malo više vremena da nešto shvati — objasni žena.

Beth...

Skoro sam gotova. Radijacija raste...

Požuri...

Ako polje ode...

Nemoj misliti na to.

— Ježim se kad na njih pomislim — reče George. — Kao da sam putovao brodom kojim upravljaju duhovi.

— Pilot je i te kako živ — reče on. — I ljudsko biće.

Bart, namjestila sam reaktorske elemente. Još nekoliko minuta i...

Požuri... požuri... požuri

— George previše priča — reče žena.

— Ah, do vraga — javi se George. — Zapravo... pa, ta bića zapravo više nisu stvarno ljudi.

Spremna sam, Barte... Bojim se.

Možeš li kontrolirati potisak?

S uređajima na daljinsko upravljanje. Kao da sam ja Stargazer.

Glas joj je bio leden... uplašen,..

U redu . ..

Tišina.

— Baš me briga — razdražljivo reče George ženi. — Valjda mogu reći ono što mislim.

Beth...

— George molim te zaveži i idemo...

Beth...

Zagledao se ispred sebe i zamislio plamen što se naglo rasplamsavao u potpunoj tami i...

— Oni više nisu ljudi — reče Georgeu. — Možda više nisu ni ljudska bića u pravom smislu riječi. Ali oni nisu strojevi.

Beth...

— George nije htio reći. ..

— Znam — reče on. — George donekle ima pravo. Ali oni imaju nešto što normalni ljudi nikada neće imati. Oni su sebi pronašli ulogu u najveličanstvenijem snu što se čovjek ikada usudio sanjati. A to traži hrabrost... hrabrost da budu ono što jesu... ne ljudi, ali ipak dio najuzvišenijeg pothvata što su ga ljudi ikada poduzeli.

Beth...

Tišina.

George se digne sa stolice.

— Možda — reče. — Ali... pa, do viđenja... Pružio mu je ruku. — Nadam se da ćemo se ponovo vidjeti.

Trgnuo se kad je Bartova ruka obuhvatila njegovu i na trenutak mu se u očima odrazi zaprepaštenje. Nešto je zbunjeno promrmljao i krenuo prema vratima.

Barte...

Beth, je li sve u redu?

Žena se na trenutak zadržala.

Da, sve je u redu. Ali brod, Stargazer —

Zaboravi na njega.

Ali, doći će drugi, zar ne? Hoće li se usuditi ponovo pokušati?

Ti si čitava, a to je jedino što je važno.

Žena mu je nešto govorilo. — George rijetko vidi dalje od nosa. — Nasmiješila se, a tanke usne odražavale su njenu zbunjenost. — Možda se zato i oženio sa mnom.

— *Barte...*

Samo se. drži. Već će doći do tebe.

Ne, nije mi potrebna pomoć. Bila sam samo ošamućena nekoliko minuta, zbog ubrzanja. Zar ne shvaćaš?

Shvaćam?

Montirala sam pogon. Ja sam sada autonomni sistem.

Ne, ne možeš to učiniti. Izbij to sebi iz glave.

Netko mora dokazati da se to može postići. Inače neće nikada sagraditi drugi brod.

Trebat će ti godine i godine. Nećeš se moći vratiti.

— Znala sam odmah — govorila je žena — o vama, mislim...

— Nisam vas htio zbuniti — reče on.

Beth, vrati se, Beth...

Krećem... brže svake minute... Barte, stići ću tamo prije svih ostalih. Ali morat ćeš doći za mnom. Neću imati u stanici dovoljno energije da se vratim...

— Niste nas zbunili — odvrati žena s bolesnom štitnjačom.

Njene krupne oči kao da je prekrila koprena suza.

— To je za mene nešto novo — reče žena. — Pronaći nekoga sa životnim ciljem.

Beth, vrati se.

Daleko sam... stalno ubrzavam... Dođi po mene, Berte, čekat ću te, tamo... kružeći oko Centaurusa...

Pogledao je ženu pokraj sebe, ali ju je jedva nazirao.

— Znate — doda ona — mislim da bih vas mogla jako voljeti.

— Ne — odvrati on — ne, to vam se ne bi sviđalo.

— Možda. Ali imali ste pravo. Mislim na ono što ste rekli Georgeu. Zaista je potrebno mnogo hrabrosti... biti ono što jeste.

Okrenula se i pošla za mužem.

Prije nego što su se za njom zatvorila vrata, osvrnula se, i oči su joj bile pune divljenja.

Ne brini, Beth. Doći ću. Što brže mogu.

A tada je osjetio zvukove ostalih, zabrinute zvukove što su prodirali kroz tamu svemira, od spaljenih visoravni Merkura do dušičnih oceana na tamnom Plutonu.

Rekao im je što je Beth učinila.

Na trenutak u njegovim unutrašnjim ušima odjeknulo je njihovo divljenje.

A tada je osjetio jedinstvo. Znao je što mora učiniti, slijedeći korak što ga mora poduzeti.

Svi srno s tobom, reče joj, pitajući se čuje li ona još njegov glas. — *Uvijek ćemo biti s tobom.*

Njegove misli prodirale su u prostor i on osjeti kako se spaja, u nijemoj želji, s tim stotinama umova što su se protezale u bratstvu metala beskonačnim svemirom.

Protezale, poput snažne trake metala, poput jedinstvenog organizma koji teži...

Teži ka zvijezdama.

Edmond Hamilton

The Star of Life

Preveo Janko Paravić

Zvijezda života

Pred njima se nalazi Trifida.

Bila je dovoljno impresivna već i na astronomskim fotografijama što ih je Hammond vidio još u dvadesetom stoljeću, kad su je nazivali maglicom Trifida. No, s ove udaljenosti pogled na maglicu ostavljao je čovjeka bez daha.

Svuda oko njih blistali su veliki zvjezdani oblaci, rojevi sunaca što su ljeti osvjetljavali noć na dalekoj Zemlji u području zviježđa Strijelca. A iza svega toga nazirao se prostor svjetlosti, užaren poput peći u kojoj se kuju zvijezde, što se protezao duž čitavih parseka u prostoru. Iz te daleke magličavosti svijetlile su skupine dvostrukih i višestrukih zvijezda. Neke od njih bile su neobično jarke, a druge nejasne i prigušene. Čitavu svijetleću masu Trifide presijecale su tri goleme pukotine, široke po nekoliko godina svjetlosti, što su tvorile jasno ocrtane ceste u nezamislivu unutrašnjost.

Svjetlo Trifide odražavalo im se na licima dok su u nju zurili iz pilotske kabine. Tammas je bio za upravljačkim uređajem dok su se Jon Wilson i Quobba i Iva tiskali uz Hammonda. Hammond se pitao osjećaju li ostali isto strahopoštovanje kao i on. U tom trenutku, dok je pred njim svijetlila divovska Trifida pored koje su se zvijezde doimale poput beznačajnih zrnaca prašine, činilo mu se kao da se drsko približavaju nečemu veličanstvenom.

Stajali su kao začarani sve dok ih nije trgnuo Wilsonov napeti glas.

— Kontakt bi mogao uslijedili svakog trenutka. Provjerit ću da li je Thol spreman.

Hammond se okrene i iziđe za njim iz pilotske kabine. Nije više htio promatrati Trifidu. Mislio je da će ga napustiti sva hrabrost ako je i dalje bude gledao.

Thol Orr je mirno kimnuo glavom kad su stigli u centar za komunikacije.

— Sve je spremno. Ne zaboravite, nitko ne smije ništa reći niti ući u polje fotoćelije teleaudio odašiljača.

Čekali su. Generatori su zujali, a brod je i dalje hitao svojim putem. Gledali su teleaudio ekran, no ništa se nije dogodilo.

Teleaudio je prodorno zazujao i Hammond se žestoko trgne.

— Evo ih reče Wilson. — Pazite da...

— Tiho — reče Thol Orr glasom čovjeka koji smiruje nemirno dijete, te dotakne jedan od prekidača.

Na ekranu teleaudio prijemnika pojavila se muška glava. Bio je to zgodan mlad čovjek, iza kojeg se naziralo mnogo Hammondu nepoznatih instrumenata. Doimao se poput svakog drugog ugodnog i sposobnog mladića. Bio je to jedan od Vramena i Hammond ga je mrzio.

— Identificirajte svoj brod — reče mladić.

Thol Orr dodirne drugi prekidač i uključi stereovideo projektor. Projektor je neposredno ispred fotoćelije teleaudio odašiljača projicirao trodimenzionalan lik, u prirodnoj veličini, tako vjeran i realan da je Hammondu zastao dah. Taj lik bila je Thayn Marden.

»Marden« brzo odgovori:

— Vraćamo se na posebne konzultacije. Na brodu nema nikoga osim Vramena.

Govor projicirana lika bio je jedva zamjetno grčevit. To bi trebalo svakoga uvjeriti, pomisli Hammond. Nadao se da će uspjeti uvjeriti i Vramena na ekranu. Inače, Vramen je trebao samo pritisnuti puce i oni bi svi u trenutku nestali.

Oči mladog Vramena na ekranu zakrijesiše se od zadovoljstva.

— Drago nam je što si ponovo ovdje, Thayn. Prošlo je mnogo vremena. Nastavi put.

Ekran potamni.

Thol Orr okrene prekidač i neobičan sterovideo lik lijepe Thayn nestane. Hammond odjednom osjeti kako popušta obruč što

mu je poput čelične trake stezao prsa za vrijeme razgovora s Vramenom. Pogledaše se pobjedonosno i s olakšanjem. Prvi se javio Wilson.

— Odlično, Thole. Ovaj put smo nadmudrili Vramene!

Thol Orr zatrese glavom.

— Ne za dugo. Ne zaboravite da će Vrameni nakon ovoga očekivati Marden da stigne u njihovu bazu na Altharu, gdje god se ona nalazila. A kad se ona ne pojavi, uzbudit će se i početi tragati.

— Nadam se da ćemo do tada nešto postići — promrmlja Wilson i priđe Northu Abelu, mladom Algolcu koji je sve to vrijeme stajao nagnut nad usmjerivačkim prijemnicima u kutu kabine.

— Jesi li uspio utvrditi koordinate, Northe?

— Jesam. Morat ću izračunati azimut prije negoli ucrtam kurs na kartu.

U maloj navigacijskoj sobi ostalo je vrlo malo mjesta kad su se Lund, Abel, Wilson i Thor Orr nagnuli nad stol. Hammond je stajao iza njih i pratio što rade, ali nije mogao ništa razabrati iz mase simbola i dijagrama što su ih proučavali.

— Evo ga — reče konačno Abel. — Ako nisu upotrijebili relejnu točku, ovo je kurs prema Altharu.

Svi pogledaše Wilsona. Uzrujano je grickao usnu i zurio u listove ispunjene simbolima, a tada konačno rekao:

— Tim putem moramo poći. Možda Vrameni znaju i bolji put, ali mi ga ne znamo. Ako pođemo ovim kursom, bar ćemo dobrim dijelom slijediti pukotinu prije negoli presiječemo maglicu.

Lundovo ozbiljno lice postalo je još sumornije.

— Prolaz kroz maglicu neće biti lak.

— Tako je — potvrdi Wilson. — No, to je i jedina mogućnost što nam je preostala.

Hammond iskoristi trenutak da upita Thola Orra:

— Zašto će prolaz kroz maglicu biti tako težak? Uvijek sam mislio da je materija maglica tako rijetka kao da je gotovo i nema.

Thol Orr kimne.

— To je točno. Trifida djeluje poput vatrene mase, ali to je sve zapravo odraz svjetla mnogobrojnih zvijezda unutar maglice. Prašina od koje se ona sastoji rjeđa je od vakuuma što ga stvaramo u našem laboratoriju. To brodu neće smetati.

— U čemu je onda problem?

— U magnetskim poljima. Oblaci prašine u Trifidi stalno se gibaju, kovitlaju i međusobno sudaraju. Sudar tih oblaka stvara

neobično snažna magnetska polja koja se stalno mijenjaju. Možeš sebi zamisliti kako ću ta polja utjecati na naš fotonski pogon.

Vrijeme je prolazilo, a brod je i dalje hitao prema Trifidi. Hammond je jeo i spavao, i ovaj put nije se bojao more što ga je prije mučila. Nije se ni pojavila, ali kad se probudio, sjetio se drugačijeg i čudnog sna koji ga je uznemirio. Činilo mu se da je ponovo držao Thayn Marden u naručju, te da se ona odjednom nasmijala i nestala, on je (u snu) shvatio da je ona samo stereovideo lik i da nije nikada ni postojala.

Pitao se kako se Thayn osjeća, zatvorena u svojoj maloj kabini. Je li se bojala? Sumnjao je u to. Bila je, doduše, arogantna i neljudska vještica, ali hrabrosti joj nije nedostajalo. Pretpostavljao je da je vrlo srdita. Nadao se da je tome tako. Pitao se zašto, do vraga, uopće razmišlja o njoj, te je ustao s ležaja i pošao prema pilotskoj kabini.

Od prizora što ga je spazio na velikom ekranu pilotske kabine zastao mu je dah. Trifida je ispunjavala nebo pred njima; bio je to plamteći i veličanstveni prizor nepojmljivih razmjera. U njoj su tu i tamo gorjele zvijezde i skupine zvijezda, a njihov odraženi sjaj osvjetljavao je rijetku prašinu. Velike crne pukotine što su se vidjele i sa Zemlje ocrtavale su se sada na nebu poput gigantskih ponora na tom kontinentu svjetlosti. Brod se kretao prema ušću jedne od tih moćnih pukotina.

Shau Tammas, koji je sjedio na pilotskom mjestu, okrene svoje žuto lice prema njemu i naceri se.

— Zgodno, zar ne? Samo tim prokletim Vramenima može pasti na pamet da žive na takvu mjestu.

Nakon nekog vremena nebeski svod s obje strane broda bio je ispunjen svjetlom dok je brod polako ulazio u prostrani tamni ponor. Upravljanje brodom preuzeo je Rab Quobba. Kurs ih je vodio pokraj jednog od plamtećih zidova.

Kretali su se duž obale svjetlosti poput čestice prašine pokraj sunca; prolazili su mimo užarenih rtova u koje bi stao čitav Sunčev sistem, pokraj velikih zaljeva tame što su se protezali u dubinu maglice. Hammond zadrhti. On je još bio dijete dvadesetog stoljeća, male Zemlje, i taj čudovišni oblak nije bilo pogodno mjesto za čovjeka. Svjetlost se odbijala od lica Ive i Tammasa i Abela, koji su zajedno s njim zurili kroz prozor. Hammond je i u njihovim očima opazio strahopoštovanje.

— Bilo bi bolje da se vežemo — reče im Jon Wilson koji je upravo ušao u kabinu. — Kurs će nas ubrzo odvesti u maglicu, a taj ćemo put morati prijeći s automatskim pilotom.

Iva iziđe iz kabine, a Quobba pokaže jednu od praznih stolica. Hammond sjedne i priveže se.

— Autopilot — javi se Lundov glas iz zvučnika.

— Autopilot — ponovi Quobba. — Nadam se da ti prokleti računari u komp-centru neće zatajiti.

Uključio je automatski pilot i neveselo se nasmiješio Hammondu.

— Evo ti naprednog tečaja. Prolaz kroz bilo koju maglicu vraški je posao, ali Trifida...

Nije dovršio rečenicu. Kompjutori u komp-centru, releji koji su razmišljali brže od bilo kojeg ljudskog bića, preuzeli su komandu nad brodom. Dobili su cilj... pravac što je vodio duboko kroz oblak prema Altharu. U nekoliko sekundi zujanja i škljocanja obavili su svoje proračune. Govorili su, ali ne čujnim jezikom već električnim impulsima što su izdavali naloge uređaju autopilota. Unaprijed upozoreni da će biti potrebno više snage, generatori broda su glasno zujali. Autopilot je preuzeo brod i usmjerio ga prema plamtećem zidu brzinom koja je bila na pragu ljudske izdržljivosti.

Hammond je gledao kako se približavaju ti ponori svjetlosti što su se protezali u beskrajni zvjezdani prostor. Ukočio se kao da očekuje udarac, iako je znao da do njega neće doći. Imao je pravo — nije ništa osjetio kad su ušli u maglicu. Oko njih bilo je samo svjetlo, ne više tako vatreno ili jarko kao prije negoli su ušli u Trifidu, već više poput Mjesečeva sjaja. Zujali su i hitali tim prigušeno osvijetljenim obrubom. Činilo se da se jačina svjetla uopće ne mijenja sve dok se desno ispred njih nije pojavio prigušeni sjaj trostrukog sunca. Odjednom je brod zadrhtao, smirio se, a tada ponovo zadrhtao. Moćne magnetske struje maglice odjednom su zgrabile brod i na trenutak ga ponijele, poput strugotine na tokarskom stroju, a plamteća maglica i sjajno trostruko sunce odjednom se pretvoriše u svjetlosni kovitlac, dok se brod borio da održi kurs.

Generatori su još jače zazujali, a autopilot je bijesno štektao. Mehanički mozak kompjutora otkrio je promjenu kursa te odmah izdao nalog. Brod se oslobodio magnetskog polja u zagrljaju kojeg se našao, ostavio za sobom trostruko sunce, a tada se ponovo našao u zagrljaju magnetskih sila. Hammondu se činilo da će ih ta suluda

interakcija polja što se međusobno presijecala konačno odvući u jednu od zvijezda što su se odjednom kroz užarenu prašinu ukazale pred njima, zastrašujuće, goleme i jarke. Dvije od njih bile su žute, a jedna plavičasto-bijela.

No, kompjutor se uporno borio s maglicom. Tamo gdje čovjek nije mogao tako brzo misliti i reagirati, uređaj što ga je čovjek stvorio borio se za njega. Imao sam pravo, pomisli Hammond, ovo zaista nije za čovjeka; samo se mehanički uređaji, bez živaca ili osjećaja, mogu boriti protiv stihijskih i neizmjernih sila poput ovih u oblaku maglice.

I ova tri sunca ostala su za njima, i nastupilo je razdoblje varljiva mira. Odjednom Hammond spazi kako svjetla na kontrolnoj ploči bjesomučno trepere, poput malih usta što se stalno otvaraju i zatvaraju, bešumno ih upozoravajući na smrt i opasnost što na njih vrebaju.

Nije znao što znači to treperenje, ali Quobba je odmah shvatio o čemu je riječ, te je zaječao.

— Još nam je samo to trebalo... upali smo u meteorski roj.

Do tada se kompjutor srčano borio da sigurno provede brod kroz maglicu, i Hammond osjeti poštovanje prema toj mehaničkoj inteligenciji. No, učinilo mu se da računar više ne može izdržati napor, jer odjednom kao da je poludio.

Svakih nekoliko minuta naglo je skretao brod drugim smjerom, bacajući ga amo-tamo tako da im se sigurnosno remenje zasijecalo u tijelo. Slika na skenerima pretvorila se u nejasni i vrtoglavi kovitlac. A tada je, prvi put, Hammond začuo stvarni zvuk udara, kao da grad udara po trupu broda, sad po ovoj, sad po drugoj strani kako se brod obrtao.

Trudeći se da nadglasa urlanje generatora koji su radili punom snagom, Quobba poviče Hammondu tješeći ga:

— To su sitne čestice prašine. Radarski sistem nas čuva da ne udarimo u nešto veće.

Taj će nas radar raznijeti na komadiće, pomisli Hammond dok je brod ludo skretao amo-tamo, okretao se i izbjegavao sudare. Kad su signalna svjetla konačno prestala treperiti, cijelo ga je tijelo boljelo od pritiska sigurnosnog remenja.

Napredovali su brujeći kroz maglicu. Iz daljine se kroz sjajnu prašinu probijalo svjetlo zvijezda, poput ugašenih vatri, a tada se gubilo za njima. Magnetska plima ponovo ih je povukla, i opet ih je kompjutor veličanstvenom tvrdoglavošću vratio na kurs.

Hammond je konačno zaspao, privezan na stolicu. Nije ga svladao fizički, već psihički i živčani umor, nakon svega što je vidio.

Probudio se osjetivši promjenu u tonu brujanja generatora što je prožimalo cio brod. Protrljao je oči, umorne i nadute. Brod je sada mirno napredovao, ali nešto je ipak bilo drugačije. Upitao je pogledom Quobbu.

— Usporavamo — reče Quobba. — Radarom smo ispred nas opazili nekakvu zvijezdu. Ima i planet — mislimo da bi to mogao biti Althar.

To je ime potpuno razbudilo Hammonda. Žudno je pogledao ispred sebe. Ravno ispred njih, kroz blagu svjetlost razabrao je nejasnu, nešto svjetliju točku.

Prišli su im i Lund i Wilson, te se pomno zagledali u prostor. Svijetla točka je polako bivala sve jasnija u blijeѕtećoj sumaglici. Mora da smo znatno usporili dok sam spavao, pomisli Hammond.

— Thol i North traže skenerima ne bi li pronašli kakav meteorski roj — reče Wilson. — Kad priđemo tom suncu to bi nas moglo zaštititi od njihova radara.

U kabinu je žurno ušao North Abel s listom papira u ruci.

— Evo podataka o najbližem roju.

Wilson pogleda list i preda ga Quobbi.

— Nije loše. Ako nas uspiješ ugurati u to, provući ćemo se neopaženo.

Ispred njih se maglica polako razrjeđivala. Pa naravno, pomisli Hammond, Gravitacijsko polje svake zvijezde čistilo je prostor oko nje od sićušnih čestica, budući da ih je zvijezda jednostavno kupila na svom putu kroz svemir. Budući da su se približavali čistom prostoru, zvijezda ispred njih bila je sve jasnija. Sablasno se prelijevala u svim bojama. Činilo mu se da je to stoga što je gledala kroz sve rjeđu sumaglicu. I dalje je povremeno čuo kako sitne čestice prašine udaraju po trupu broda, ali nitko nije na to obraćao pažnju.

Kao i Hammond, svi su — Wilson, Quobba, Abel, Lund — netremice zurili u zvijezdu. Kad je brod projurio kroz posljednje pramenove sumaglice odjednom im se pred očima jasno ukazalo sunce. Obrtalo se ovdje, u dubinama Trifide, sunce s jednim jedinim planetom koji se doimao nešto manji od Zemlje. Mogao je to lako biti Althar za kojim su toliko žudjeli svi Hoomeni. No u tom trenutku nitko nije promatrao planet. Gledali su zvijezdu.

— Tako mi svemira — promrmlja Quobba — nisam nikada vidio takvo sunce.

Nitko mu nije odgovorio. Nitko mu nije ni mogao odgovoriti, a najmanje Hammond. Mogao je jedino zuriti u zvijezdu.

Zaista je izgledala čudno, ali ne zbog bilo kakvih optičkih varki uzrokovanih refrakcijom. Njeno sablasno ljeskanje boja bilo je još istaknutije sada, kad su je vidjeli u njenoj nezastrtoj veličanstvenosti. Prelijevala se u više boja, crvenoj, zelenoj, ljubičastoj i zlatnožutoj, i kovitlac njenih boja podsjećao je na svjetlucanje vatrenog opala. Bio je to strahovit i hipnotičan prizor, ta zvijezda u srcu maglice što je kupala svoj planet svojim blistavim promjenljivim svjetlom.

Wilson prekine tišinu.

— Mislio sam da poznajem sve tipove zvijezda, ali ovo...

— Nikada nije ***postojao*** ovakav tip — reče Abel. Blijedo mu je lice omlitavjelo od zaprepaštenja. Okrenuo se i gotovo istrčao iz kabine. — Moram to reći Tholu.

Hammond pogleda ostale. — Je li to planet Althar? Wilsonove oči se zasuziše. — Mogao bi biti. Quobba ga upitno pogleda. — Hoćemo li se spustiti na njega?

— Da. No moramo se držati roja dok god budemo mogli, da nas ne opaze. Gurthe, podesi kompjutor.

Lund iziđe iz kabine. Hammond je ostao s Wilsonom i Vegancem, i dalje zureći u blješteću zvijezdu. Njen sablasni, veličanstveni sjaj bio je još jači kad su joj se približili. Hammond je netremice pratio stalnu mijenu boja njena svjetla, kao da ga je zvijezda hipnotizirala. Nije nalikovala ni na jednu zvijezdu njegove galaksije. Bilo je to strano i čudno nebesko tijelo, stvoreno da obasjava nezamislive i neobične svjetove u nekoj dalekoj galaksiji u bespuću svemira. Kad je u kabinu ušla Iva Wilson i pogledala zvijezdu, tiho je uskliknula.

— Prekrasna je... i pomalo zastrašujuća.

— Thol te treba — reče Nort Abel Wilsonu. — Odmah. Nešto je utvrdio u vezi s tom zvijezdom.

— Što?

Abel ga pogleda, očiju iskolačenih od uzbuđenja, ali se ipak uspio svladati.

— On će ti to sam reći. Pođi odmah k njemu.

Wilson ga prodorno pogleda, a tada se okrene i iziđe. Iva i Hammond pođu za njim. Na djevojčinu licu čitalo se čuđenje, dok je

Hammond osjetio kako su mu odjednom sva čula zatreperila od uzbuđenja.

Thol Orr je bio u navigacijskoj kabini. Kad su ušli, odmaknuo se od spektroskopa što ga je bio uperio prema ljeskajućoj zvijezdi. Hammond nikada nije vidio Algolca u takvu stanju. Ruke su mu drhtale, a lice mu se doimalo ukočeno i čudno.

— Znate li da sam bio stručnjak za radijacije? — reče Thol. — I da su me poslali na Kuum zato što sam njuškao preblizu Trifide, proučavajući nekakvo slabašno ali neobično zračenje?

— Da, znam to — nestrpljivo ga prekine Wilson. — Htio bih znati nešto više o toj zvijezdi. Je li to Altharovo sunce?

— Upravo ti to nastojim reći — reče Thol Orr. — To neobično zračenje izvor kojega sam tada nastojao pronaći... potječe s ove zvijezde, i vrlo je jako. Takvo zračenje do sada nikada nije pronađeno.

Zastao je, kao da nastoji pronaći riječi za nešto što je teško protumačiti. Hammond iznenada sa čuđenjem shvati da se Thol Orr boji.

— Neki pretpostavljaju da bi moglo postojati zračenje čija je frekvencija mnogo viša od frekvencije takozvanih kozmičkih zraka. Teoretska istraživanja su pokazala da bi elektromagnetske vibracije tako visoke frekvencije mogle opasno utjecati na ljudska tkiva. Upravo takvo zračenje isijava iz ove zvijezde.

— Pretpostavimo da imaš pravo — reče Wilson. — što to u tom slučaju znači...

Iznenada je zastao i problijedio. Pogledao je svjetlucavu raznobojnost zvijezde, a tada se ponovo okrenuo Algolcu. Thol Orr kimne glavom.

— Upravo to... Mislim da ne moraš tražiti tajnu života, što je Vrameni kriju, na Altharu. Mislim da je tajna tamo.

Pokazao je na čudnu i veličanstvenu zvijezdu.

Još od praskozorja vječnosti moćni oblak Trifide čuvao je tajnu. Ljudski um nije mogao dokučiti kakav je neobičan kemizam stvorio tu pojavu, nih o kakvoj je nezamislivoj međuigri kozmičkih sila riječ. U najudaljenijim prostorima velike maglice stvoreno je nešto što se nije moglo usporediti ni sa čime u svemiru. A tada, prije dvije tisuće godina, osam tisuća godina nakon prvog pohoda u svemir, ljudski brodovi ušli su u maglicu da bi je istražili, i čovjek je otkrio tajnu. Otkrio — zvijezdu?

Ne, pomisli Hammond. To bi bilo previše čudovišno, previše nevjerojatno. Što god da su ovdje pronašli, ono što im je podarilo besmrtnost i pretvorilo ih u Vramene, to nije moglo biti ovo. No, tko je u to mogao biti siguran?

Thol Orr je i dalje govorio. Govorio je već nekoliko minuta i u njegovu glasu Hammond je osjetio strast koju prije nije nikada opazio. Govorio je o zračenju i o tkivu, o mogućem utjecaju visokofrekventne energije na stanice, o tome kako bi ona mogla stimulirati i znatno ojačati proces regeneracije, kapacitet stanice da se obnovi, tako da stanica ne bi starjela niti umirala. Thol je stalno pokazivao ljeskajuću zvijezdu i u očima mu se, dok ju je gledao, zrcalila žudna radost zanesenjaka koji je pronašao svoj san.

Jon Wilson podigne ruku da ga ušutka.

— Čekaj, da razmislim! Ako je ta stvar ono sto misliš...

Quobba uzvikne, zaprepaštenih očiju: — Ako je tako, zračenje te zvijezde... njeno svjetlo... može nas učiniti besmrtnima! Pretvoriti nas u Vramene!

To je nemoguće, pomisli Wilson. Ti su ljudi slijedili svoju žarku želju tako dugo da su se sada zanosili varkama. No, dok mu je razum to razmatrao, oči mu nisu ispuštale iz vida zvijezdu, a srce mu je vapilo: ***život, život, život!***

Odjednom je čitav brod odjekivao uzbuđenim glasovima. Muškarci i žene gurali su se da uđu u pilotsku kabinu i priđu skenerima. Abel ili netko drugi nešto je izbrbljao, i sve je obuzelo uzbuđenje koje je graničilo s histerijom. Cijelog svog života bili su svjesni da smrt poput mača visi nad njima, i prihvaćali su tu činjenicu sve dok bi svi prije ili kasnije umirali. No, živjeti, starjeti i umirati u istom svemiru u kojem drugi muškarci i žene, koji se inače nisu ni po čemu razlikovali od njih, nisu ni starjeli ni umirali, nestati u tami dok je nekolicina besmrtnih i dalje živjela... a tada konačno ugledati golemi plamteći vodoskok besmrtnosti pred sobom — sve je to potreslo dušu tih ljudi još više nego Hammonda.

Histerija je nadvladala disciplinu i brod je sve više nalikovao na ludnicu. No nisu uzalud izabrali Wilsona za svog zapovjednika. Povišena glasa počeo je izdavati zapovijedi, psovati ih te ih je praktički silom vratio »na Zemlju«.

— Sve to još uopće ništa ne znači — vikao je. — Čujete li me — ništa! Možda se u zračenju zvijezde krije tajna života, ali možda i ne. Ako se budete vladali kao djeca nećemo nikada saznati tajnu. Ne zaboravite što nosimo u trupu broda.

To ih je otrijeznilo, podsjetivši ih na vremenski detonator koji ih je svakog trenutka mogao raznijeti u atome. Sada, kad im je besmrtnost, možda bila nodohvat ruke, smrt im se činila strašnijom nego ikada.

— Neka se svi vrate na svoja mjesta — naredi Lundu. — I dovedi odmah Thayn Marden.

— Još malo pa nas meteorski roj neće više štititi — upozori ga Quobba. — Što ćemo tada?

Hammond pogleda mali zelenkasti planet što se kupao u zrakama blilješteće zvijezde. I Wilson je to uočio? U njegovim tamnim očima zrcalila se odlučnost.

— Kreni ravno prema planetu — reče.

— Čim iziđemo iz roja, Vrameni na planetu će nas odmah uhvatiti na radaru — upozori ga Quobba.

— Neka. Oni će još misliti da je to Mardenin brod... bar neko vrijeme

Kompjutor je već izračunao putanju i brod pohita prema planetu. Njime nije više upravljao automatski pilot, i Hammond je vidio kako se Quobbine velike ruke grče i stežu dok je svako toliko rukovao upravljačkim uređajima. Generatori su opet glasno zabrujali.

Thayn je ušla u skučenu kabinu, a pratio ju je Gurth Lund. Isprva nije ni pogledala Hammonda niti bilo koga od ostalih. Pogled joj je bio uprt u skener, u zaprepašćujući prizor svjetlucave raznobojne zvijezde i njena malena planeta. Njeno blijedo lice nalikovalo je na sabranu i bezizražajnu masku.

— To je Althar, zar ne? — upita Wilson. — Tek ga je tada pogledala, ali nije odgovorila. — Prekasno je za šutnju, Marden! Ionako ćemo se spustiti na njega.

Lice joj je još jače problijedjelo, a kad je progovorila bilo je to gotovo šapatom.

— Nemojte to činiti. Molim vas, okrenite se i otiđite odavde. Sada, odmah.

Lund se nasmije. Thol Orr priđe bliže i napeto je upita:

— Visokofrekventno zračenje te zvijezde... to je ***tajna***, zar ne?

Thayn ga pogleda, a tada skrene pogled prema Wilsonu i, odjednom, prema Hammondu. Učinilo mu se da je u njenim očima opazio tračak duševne patnje, i sledio se od nečeg neopisivog u njenu izrazu. Dugo je šutjela prije negoli je odgovorila na Orrovo pitanje.

— Da, tajna.

Wilson duboko uzdahne. Bio je to uzdah čovjeka koji se čitava života penjao uz planinu, a sada joj je konačno ugledao vrhunac.

— Koliko je vremena potrebno? — nastavi Thol Orr. Kako dugo moramo biti izloženi zvjezdanoj radijaciji da bi naša tijela postala poput vaših?

Dok je odgovarala, nije skidala pogleda s Hammonda.

— Mnogo dana. Previše. Nećete toliko preživjeti, ako se spustite na Althar.

Odjednom se okrenula od Hammonda i preletjela ih pogledom. U njenu glasu osjećala se žarka molba.

— Nemojte to činiti. Težite za životom, ali još ne znate što to sve traži. Ta radijacija je strahovita biološka zamka. Ako joj budete predugo izloženi...

— Molim te, Marden — resko je prekinu Jon Wilson — nemoj nas pokušavati plašiti kao da smo djeca. Da radijacija djeluje štetno u bilo kojem smislu, vi Vrameni ne biste tako dugo živjeli.

Thaynina ramena se opustiše.

— Beznadno — promrmlja. — Zato vam mi Vrameni nismo nikada rekli istinu. Znali smo da je to beznadno, da nam nikada ne biste vjerovali.

— Mogli bismo bar saslušati što nam Thayn može reći o tome — javi se Hammond.

Lund ga razdražljivo pogleda.

— To sam i očekivao od tebe. Rekao sam im da se tebi ne može vjerovati, sada ili bilo kada.

I Hammond je izgubio živce od napetosti.

— Slušaj, budalo, ne bi ni bio ovdje da nije bilo mene!

Jon Wilson zaurla na njih poput srdita starog lava.

— Dosta! Do vraga, ne želim nikakve svađe, pogotovo ne sada.

Wilson se ponovo okrene prema Thayni.

— Gdje se nalazi glavni vramenski centar na tom planetu?

— U visokim planinama, u sjevernom polarnom području Althara — odgovori žena. — Ako se uopće i spustite, morate se tamo spustiti. To je za vas jedino sigurno područje na Altharu.

— Sigurno? — reče Lund, i ponovo se nasmije. — Oh, da, sigurno u naručju Vramena.

— Ništa ne shvaćaš! Vrameni kontroliraju samo to ograničeno sjeverno polarno područje. Gotovo svim ostalim dijelovima vlada

jedna druga rasa, Treći ljudi. Ne smijete se spustiti na njihovo područje.

— Zašto slušamo sve te laži? — žestoko će Lund. — Ona nas samo pokušava prevariti.

Thayn ih još jednom pokuša nagovoriti.

— Nećete li sletjeti u Sharanni... u našem vremenskom centru?

— Nismo ludi — reče Wilson.

Pogledala je i pogled joj se zaustavi na Hammondu, a tada promrmlja:

— Ako je tako, onda zaista nije važno gdje ćete se spustiti. Nećemo dugo ostati živi. Zbogom, Kirke Hammonde.

Otišla je s Tammasom, a njeno »zbogom, Kirke Hammonde« uznemirilo je Hammonda. Lund ga je ljutito promatrao, a onda se obratio Wilsonu.

— Ti znaš što to znači, da nećemo dugo ostati živi.

Wilson odsječno kimne glavom.

— Znam. Siguran sam da nas Vrameni već prate radarom. Ako se spustimo bilo gdje osim u toj njihovoj bazi, posumnjat će da nešto nije u redu i raznijet će brod u komade.

Quobba se okrene. Njegovo krupno lice bilo je oznojeno.

— Što sada?

— Kreni ravno naprijed, kao da ideš prema sjevernom polarnom području. A tada, kad se približimo, poigraj se malo brodom kao da je upao u kovitlac te kao da pada. Učinit će im se da imamo teškoća s pogonom.

— Misliš li da će ih to spriječiti da ne aktiviraju detonator? — sumnjičavo upita Hammond.

— Pa, moramo pokušati sreću — neveselo odgovori Wilson. — Mislim da će nas najprije pozvati radiom, a možda i poslati pomoć.

— A ako nas pronađu?

— Onda će doći do gužve. Napustit ćemo brod što brže možemo, te izvući što više opreme iz njega. Stavit ćemo protuzračne šljemove, kako bismo se zaštitili od vramenskih hipno-pojačala, ako nas time napadnu. Imamo osim toga i omamljivače što smo ih ponijeli s Kuuma, i moći ćemo im se oduprijeti.

— Kako dugo? — skeptično upita Thal Orr.

— Dovoljno dugo, možda — odgovori Wilson. — Možda ćemo dobiti i saveznike. Ako Vrameni ovdje imaju neprijatelja, ti bi

neprijatelji mogli biti naši prijatelji. Ćuli ste da je Marden spomenula neku rasu... nazvala ju je Trećim ljudima.

— To je laž kojom nas je htjela namamiti u ruke Vramena — prezirno dobaci Lund.

— Možda — reče Wilson. — No, sjetite se što je Marden na Zemlji rekla Hammondu... »čak i ako uspijete prevariti Vramene«... Time je htjela reći da na Altharu osim Vramena ima i drugih bića. Tko zna koja je druga rasa, osim čovjeka, pronašla ovaj svijet, tu zvijezdu života?

Hammond se toga prije nije sjetio, i Wilsonove riječi ga zaprepastiše. Prenerazila ga je mogućnost da su možda i druge rase iz dubine svemira, možda iz galaksija koje su bile udaljenije od ove, stigle do te zvijezde da potraže besmrtnost. Odjednom mu se zvijezda učinila golemim magnetom što izdaleka privlači sve moguće rase, ljudske i neljudske, koje trepću oko zvijezde poput moljaca oko svijeće, spuštaju se na Althar i ljubomorno se međusobno bore...

Wilsonov uporni glas prekinuo je njegovo razmišljanje.

— Moramo poći od pretpostavke da će Vrameni ubrzo aktivirati detonator — govorio je Wilson. — Svi moramo biti spremni za iskrcavanje čim se brod spusti. Htio bih da iz broda izvučemo sve što se dade... sve pomoćne atomske generatore i uređaje, svu opremu za popravak u slučaju nužde, te naoružanje, alat, akumulatore i namirnice. Pripremi to, Gurthe... i požuri!

Svi na brodu grozničavo su se prihvatili posla. Lund i Thol Orr su određivali što treba pripremiti za brzo iskrcavanje. Dizalice su škripale dok je posada demontirala strojeve kojima je svrha bila Hammondu potpuno nepoznata. Oznojeni ljudi prenosili su ih do vratnica za utovar i istovar tereta, dok su drugi pod Lundovim vodstvom montirali improvizirane motorne dizalice kojima će iskrcati tešku opremu čim se spuste. Hammond je zajedno s Abelom nosio plitke kutije s kapsulama hrane što ih je Iva Wilson iznosila iz spremnice. Ljudi su hitali i gurali se po svim hodnicima, a jeka uzbuđenih glasova nadjačala je čak i zujanje generatora.

— Što vam je Thayn Marden rekla? — upita ga Iva dok mu je predavala jednu kutiju.

— Mnogo toga. Uglavnom nas je htjela preplašiti da se ne spustimo na Althar.

Pogledala ga je i neočekivano rekla:

— Poslušaj je kad te na nešto upozori, Kirk. Možda joj nije stalo do nas ostalih, ali mislim da ne bi htjela da ti pogineš.

Trgnuo se. — Iva, luda si ako misliš da...

Nije stigao dovršiti rečenicu. S vanjske strane trupa iznenada je zatutnjao zrak, a tada su se oglasili i zvučnici po cijelom brodu.

— Vežite se!

Svi su potrčali prema amortizacionim sjedalima. Hammond i Iva pronašli su dva slobodna sjedala u prostoriji za posadu, a tada iskrenuli vratove prema skeneru na zidu.

Skener je prikazivao prizor ispred broda, i na ekranu se vidjela sunčana strana planeta. Nisu se nazirala nikakva mora, ali je brežuljkasta površina bila pokrivena nekakvim gustim šumama. Bile su tamnozelene boje i prošarane žutim prugama koje su Hammonda podsjetile na planine New Mexica u jesen i zlaćanih topola među borovima. Površina planeta na ekranu se odjednom iskrenula, a tada kao da se brod prevrnuo i počeo padati u vrtoglavom kovitlacu.

Remenje se Hammondu urezalo u tijelo. Čuo je pokraj sebe Ivin uplašen uzvik. Spuštali su se u kovitlacu, i Hammond se pitao drži li se Quobba samo Wilsonovih naloga ili brod zaista pada. Taj mu se pad činio stvarnim, kovitlac je bio prežestok da bi bio lažan. Izvana je zrak sve glasnije urlao, a na skeneru je uspio na trenutak razabrati šumu kojoj su se približavali strelovitom brzinom. Bila je to gusta masa grotesknog i nezgrapnog tamnozelenog bilja. Odjednom se izvan broda začulo pucketanje i tresak. Lude li smrti, pomisli Hammond. Uslijedio je još jedan udarac, a nakon toga nešto od čega mu je zastao dah.

Tišina. Nije se čuo ni najmanji zvuk, prvi put otkako su napustili Kuum.

Muk su ubrzo i bučno prekinuli zvučnici.

— Izlazite, odmah! Iznesite opremu!

Hammond pomogne Ivi da se odveže i oni potrčaše. Hodnici su ubrzo postali pretijesni za sve ljude što su hitali prema otvorima za iskrcavanje. Vratnice su se već otvarale, i u brod je prodiralo blješteće svjetlo sunca. Vani se naziralo visoko i čudno bilje. U brod je prodro i zrak, topao i suh.

Ubrzo su improvizirani tovarni prostori pokraj vratnica za iskrcavanje. Izvučeni su i mostovi za silaženje, a ljudi su ubrzano montirali dizalice da bi iskrcali goleme atomske generatore i ostale teško strojeve. Drugi su, među njima i Hammond, Iva i Abel, iznosili namirnice i razni materijal, te ga slagali na sigurnoj udaljenosti od

broda pri podnožju onižeg grebena. Tek kad je Hammond potrčao natrag prema brodu po novi teret pružila mu se prilika da na brzinu pogleda sablasnu šumu što se oko njih dizala.

Uz brod je stajao Jon Wilson i požurivao ih.

— Brže! Brod može svakog trenutka eksplodirati! Odnesite sve do slagališta! Ne ostavljajte ništa pokraj broda!

Jedan od Vramena negdje na ovom planetu mogao je pritisnuti dugme i sve bi se pretvorilo u ništavilo. Ta ih je spoznaja tjerala da požure. Dizalice su škripale, a ljudi stenjali i znojili se dok su iskrcavali teške strojeve. Konačno su svi stajali, okruženi hrpama onoga što su uspjeli izvući, izvan broda, i tek su tada došli do daha i mogli razgledati okolinu.

Gusto zeleno bilje okruživalo ih je sa svih strana. Nije to bilo drveće već goleme nakupine mahovine, poput divovskih jastuka, što su se uzdizale deset i dvadeset metara visoko, dok je promjer »jastuka« bio još veći. Između tih velikih nakupina mahovine tlo je bilo pokriveno sagom tamne mahovine, ispresijecane tu i tamo prugama prave trave, jarko žute boje. Hammond se sa čuđenjem zagleda u bezbojno nebo. Od obližnjeg »jastuka« mahovine nije mogao vidjeti zalazeće opalno sunce, ali su njegove zrake treperile i drhtale u zraku poput dnevne polarne svjetlosti. U toj sumornoj šumi mahovine nije se micala nikakva ptica, čak ni kukac. Nikakav zvuk nije prekidao duboku, sumornu tišinu, dok su tu stajali, obuzeti istovremeno i strahom i zanosom, na pragu svijeta svojih želja...

(Odlomak iz romana)

(Objavljeno prema dogovoru s G.P.A., München)

James E. Gunn

Breaking Point

Preveo Janko Paravić

Kritična točka

Svemirskim brodom »Ambasador« uputili su ekipu da istraži novi planet. Brod su vodili tajni signali iz neugledne kutije koju je na planetu već prije spustio odred za izviđanje. A tada su čekali, u centrali, znajući da ih očekuju trenuci napetosti i brige što su pratili put svake takve ekipe.

Nije ih zabrinjavao brod. »Ambasador« je bio savršen automatski stroj; sam se podešavao i sam sobom upravljao. Bio je sagrađen tako da izdrži i obavi svoj posao bez greške ili zatajenja pod bilo kakvim i u svim uvjetima, sve dok oko njega postoji nekakav univerzum. Brod i nije mogao iznevjeriti. U to nije bilo nikakve sumnje.

No, u izviđačkoj ekipi su ljudi. Faktore sigurnosti nemoguće je odrediti; bilo kakvo oponašanje internih mehanizama ljudskih bića podložno je nagađanjima i promjenama. Snaga skupine jednaka je zbiru snage njenih članova. Slabost skupine može biti jedna jedina mala greška jednog jedinog čovjeka.

Piii... paaa...

— Imam te! — reče Ives. Ives je bio zadužen za radio-vezu. Oči i ruke bile su mu brze. Bio je golem, gotovo nezgrapan, ali se to ne bi moglo reći za njegove pokrete. — Na dlaku — naceri se i pojača ton.

Piii... paaa...

— Što si drugo i očekivao? — reče Johnny, pilot... mlad, širokih ramena, vitak. Pokreti su mu bili proračunani i odlučni kao i

pokreti broda u koji je vjerovao nepokolebljivo. Kliznuo je u posebno oblikovanu stolicu pred glavnim upravljačkim pultom.

— Naravno, brod će kao i uvijek obaviti svoje — reče Hoskins, inženjer. Bio je to čovjek blage naravi, hitar, srednjih godina, velikih, svijetloplavih očiju što su se nazirale iza starinskih naočala. I on je, kao i Johnny, vjerovao u stroj, ali je ta vjera prije bila rezultat poznavanja mogućnosti stroja negoli divljenja. — No, uvijek me veseli kad ga vidim na djelu.

Piii... paaa...

— Divno — tiho reče kapetan Anderson. Možda je time mislio na brod, vođen signalima malene, neugledne kutije koju je Odjel za istraživanja spustio na još neistraženi planet, ali se to moglo ticati i samog planeta... kao i jedinstva njegove ekipe.

Piii... paaa...

Paresi nije rekao ništa. Obrve i nosnice bile su mu osjetljive poput radarskog ekrana, a zagasite su mu oči bljeskale tamnim sjajem. Inženjera su zanimali instrumenti i upisi u navigacijski dnevnik, a Paresija lica i razlozi. Paresi je bio liječnik, i imao je mnogo lijekova i proteza za nevidljive boljke. Vidio je sve i mnogo toga shvaćao. Naslonio se na pregradnu stijenu, prelijećući pogledom od jednog do drugog. Tanki bi mu brkovi povremeno zadrhtali, poput brkova mačke što vreba na pticu.

A tada se, tiho, neodređeno poput obrisa udaljena brijega na obzoru, tužno i izgubljeno poput krika sablasti, začuo visoki zvuk trenja kad je brod ušao u rijetke slojeve stratosfere planeta.

Prošao je jedan sat.

Pi... pi... pi... pi...

— Isključi tu prokletu stvar!

Ives zaprepašteno pogleda pilota, te posve utiša signale. Paresi se odmakne od pregradne stijene i stane iza Johnnyja. — Što se dogodilo? — upita. I glas mu je bio mačji... poput predenja.

Johnny ga pogleda i naceri se.

— Mogu ga spustiti — reče. — Zato sam i ovdje. Ja... volim zamišljati da upravljam brodom, eto, ali to je nemoguće sve dok autopilot urla taj svoj prokleti signal da bi pokazao kako se drži kursa. — Pritisnuo je tastere koji su upravljali zakretnim mlaznim motorima. No, brod je i dalje savršeno služio ljudima... ignorirao je njegove naredbe, i dalje vođen signalom s planeta. Brod je sam

izračunavao brzinu, visinu, gravitaciju, magnetnu polarizaciju, utjecaj vjetra... te se koristio tim podacima za kompenziranje i korigiranje svog kursa. Čak je uzimao u obzir i ljudsku intervenciju na ručnim upravljačkim uređajima. Brod je savršeno služio ljudima... i nije se uopće obazirao na njih.

Johnny se okrene i pogleda nadolje. Paresijev pogled ga je slijedio. Bio je to divan planet, možda za nijansu zeleniji od plavozelene Zemlje. Iako bi to bilo teško opisati riječima, nalikovao je više na nekakav park nego na divljinu. Doimao se bujno ali i mirno, kao da netko upravlja tom bujnosti.

Mlazni motori za usporavanje su zagrmjeli kad je Johnny pritisnuo jedan od tastera. Paresi jedva zamjetno kimne glavom kad se pomakla pilotova ruka. Znao je da je autopilot uključio motore i da je Johnnyjev pokret bio samo rezultat izvježbana refleksa. Mladić je bio napet i žustar, izvježban do maksimuma... tako su ga dobro naučili da se pretvara da mu je to pretvaranje postalo stvarnost. Bilo je to precizno pretvaranje koje bi za sve njih postalo stvarnost ako bi zatajio stroj.

No, naravno, stroj nije mogao zatajiti. Ispod njih prelijetala su polja, poput šarena pokrivača obojena pastelnim bojama. Ništa se nije micalo. Hoskins priđe prozoru i mirno ih pogleda. — Vrlo pastoralno — reče. — Zgodno.

— Nisu mnogo napredovali.

— Ako nisu napredniji no što mi uopće možemo zamisliti — primijeti kapetan Anderson.

Johnny prezirno otpuhne.

— Nema tvornica. Ni mostova. Samo kravlje i kozje staze.

Kapetan se nasmije.

— Neke se civilizacije razvijaju od poljoprivredne prema tehnološkoj, a druge obratno.

— Ne vidim bilo šta što bi me podsjetilo na civilizaciju — reče Johnny očiju uprtih u prozor.

Paresi rukom dotakne kapetana i Anderson ne reče ništa.

Ping... g... g!

— Pripremite se za spuštanje — reče kapetan.

Ives i Hoskins se uputiše prema šok-panoima na stražnjoj pregradnoj stijeni, a Paresi i kapetan se smjestiše u udubine pokraj

upravljačkog pulta. Johnny pritisne taster da uključi hidraulički uređaj što mu je održavao stolicu u vodoravnu položaju. No, bio je to samo obred: ni stolice, ni udubine, ni šok-panoi nisu bili potrebni sve dok je funkcioniralo polje umjetne gravitacije bez inercije.

Brod je letio iznad vrhova krošnji i mirno se usmjerio prema stjenovitom grebenu. Mlaz plamena suknuo je iz donjih mlaznih motora i brod se na trenutak uzdigne, preletjevši neposredno iznad nazubljena vrha. Još jedan plameni mlaz iz prednjih motora, pa još jedan... i brod gotovo neprimjetno počne kliziti prema tlu slijedeći padinu obronka s druge strane grebena. Pred njima se protezala ravnica. Brod je i dalje držao kurs, te smanjio brzinu, stalno se spuštajući. Zatim je uslijedio trenutak u kojem je napola letio a napola klizio po tlu. Obavio ih je oblak prašine i dima, a tada ih pretekao. Kad se sve raščistilo, bili su dio ravnice... dio planeta.

— Odlično spuštanje, Johnny — reče Paresi. Hoskins ga pogleda i namršti se. Paresi se naceri. Nisu bile potrebne riječi da se objasni ta razmjena misli. *Zašto gnjaviš momka?* i *Šuti, strojaru, znam što radim.* Hoskins slegne ramenima te s Ivesom priđe pultu za radio-vezu.

Ives debelim vještim rukama prijeđe po upravljačkim uređajima i zagleda se u svoje pokazivače.

— To je više nego dobro spuštanje — promrmlja. — Mislim da je ona pištalica što nas je vodila najviše stotinu metara od ovog mjesta. Nisam nikada čuo da bi neki brod tako dobro pogodio cilj.

Johnny učvrsti hidraulični uređaj pilotske stolice te mirnim i pomalo nježnim pokretom ruke prijeđe preko pulta kao da miluje ženu. — Zašto? Kakva se blizina obično postiže?

— Odjel za istraživanja je zadovoljan ako brod pronađe planet — reče kapetan. — Tu i tamo kutija se zgodno nađe na kakvom kontinentu. Ali ovo... ovo je gotovo nevjerojatno. Ta mi smo se praktički spustili na kutiju.

Hoskins potvrdno kimne glavom.

— Kutije što ih spuštaju izviđački brodovi obično nestaju u prašumama ili na dnu mora. Ali ovo je zaista izvrsno!

Kakvog li planeta! Devedeset osam posto gravitacije Zemlje, praktički ista atmosfera...

— Bogata argonom — javi se Ives s pulta. — Vrlo bogata.

— To zaista nije važno — nastavi Hoskins. — Temperatura je otprilike normalna... kao za ljetnog dana kod kuće... na trenutak mi se činilo da je riječ o nekakvoj paklenskoj zavjeri kojoj je cilj da nam sve olakša.

— Ne sviđa mi se kad sve teče glatko — javi se Paresi, kao da govori sam sa sobom.

— Znam — frkne Johnny i ustane. — Vi psihijatri uvijek komplicirate stvari. Kad vam se ne sviđa neki kolač, to je za vas uvijek sestrinski sindrom. Ako je najkraći put odavde do tamo, nemojte njime poći... sjetite se strica Edipa.

Kapetan Anderson se naceri.

— Smiri se, Johnny. Možda Paresijevo krivudavo razmišljanje i nije u skladu s ovako lijepim danom. No, ne zaboravi... stalna pažnja nije samo cijena slobode, kao što kažu drevne knjige. To je i cijena postojanja. Znamo da smo ovdje... ali ne znamo gdje je to »ovdje«, i nećemo to znati sve dok se ne vratimo. Ovo je zaista terra incognita. Položaj Zemlje, čak i našeg dijela galaksije, moraju pošto-poto ostati tajna sve dok se uvjerimo da nećemo otkriti potencijalnu opasnu, možda i napredniju stranu civilizaciju. Ono što ne znamo ne može nauditi Zemlji. Nitko ne može iz nas izvući te informacije nikakvom zamislivom metodom, kao ni iz one kutije što su je ljudi iz Odjela za istraživanja spustili ovamo.

— Moraš uvijek o tome ovako razmišljati, Johnny. Možda ti se to čini pretjeranim, ali zaista moramo biti vrlo oprezni i ne smijemo ništa zanemariti.

— Do vraga — reče pilot — znam sve to. Samo sam malo zadirkivao tog našeg lovca na luđake. — Izvadio je cigaretu iz džepa na uniformi i primakao joj upaljač. Namrštio se, zabuljio se u upaljač i još ga jednom pokušao upaliti. — Ne radi. Do vraga! — uzvikne ljutito. — Ne sviđaju mi se stvari koje ne rade!

Paresi se začas našao pokraj njega, poput mačke, stalno na oprezu.

— Evo ti vatre. Ne uzbuđuj se, Johnny! Zar je obični upaljač tako važan?

Johnny se mrzovoljno zagleda u upaljač.

— Ne radi — promrmlja. — A još je pod garancijom. Kad se vratimo, natjerat ću onog tipa iz skladišta da ga pojede. — Jasno je rukama pokazao kako će to učiniti, a tada strpao upaljač u džep.

— Hej! — javi se Ives s pulta za radio-vezu. — Možda su domoroci ipak na primitivnom stupnju razvoja. Nisam čuo ni šapat, iako sam iskušavao sve valne dužine. Nisam pronašao nikakve tragove polja energetskih vodova. Čini se da smo zaisia naišli na »seljake«.

Johnny se zagieda kroz prozor u sanjivu dolinu. Kad je progovorio, u glasu mu se jos osjećala razuraženost zbog upaljača.

— Zamisli samo! Nemaju ni video ni trideo. Ni utrka mlaznih vozila niti senzofiimova. Kako li onda provode slobodno vrijeme?

— Knjige — javi se Hoskins. — Šah. Razgovor.

— Ne znam što je to šah, a razgovor je Ok ako nekome želiš nešto reci, na primjer »donesi mi biftek« — reče Johnny. — No, hoćemo li napokon izići iz ovog metalnog kovčega?' — obrati se kapetanu.

— Samo polako — reče kapetan. — Ives, provjeri još jednom sve radio-frekvencije i utvrdi udaljenosti. Ako postoji i najmanje zračenje, makar to bilo i na drugoj strani planeta, moramo to utvrditi. Hoskinse, provjeri odijeia, hranu, vodu, kisik, radio.., sve. Bio ovaj planet sličan Zemlji ili ne, nećemo se igrati s nepoznatim virusima. Johnny, prouči ovu dolinu i izračunaj najmanje tri kursa za uzlijetanje.

Ekipa se latna posla: Ives i Hoskins su se potpuno udubili u posao, dok je Johnny svom zadatku pristupio ležerno, kao da pred djecom izvodi nekakav obred. Paresi se nagnuo nad stereomikroskop te manipulirao uređajima koji su izvana donosili uzorke bakterija i gljivica iz zraka te ih namještali pod objektiv. Kapetan Anderson je stajao uz njega.

— Mogli bismo izići iz broda kao da smo u Muroc Portu — reče Paresi. — Kao da je netko ovamo prenio ove mikro-organizme sa Zemlje da bi nas zavarao.

Kapetan se nasmije.

— Ponekad bih se gotovo složio s Johnnyjem. Nisam vidio sumnjičavijeg čovjeka od tebe. Pitam se kako si uopće potpisao ugovor za ovo putovanje?

— Odlučio sam da se ne obazirem na neke klauzule — odvrati Paresi. — Evo... pogledaj.

U tom trenutku obično mirni Ives naglo uzvikne i glas mu odjekne kabinom. Paresi i kapetan se okrenuše prema njemu.

Hoskins je upravo izlazio iz jednog hodnika sa strane s bocom kisika u ruci, te je kao ukočen zastao začuvši Ivesov uzvik. Johnny se okrenuo tako naglo kao da je začuo lavlju riku. Zastao je, leđima okrenut prema pregradnoj stijeni, a čitavo mu je tijelo bilo napeto, spremno na borbu ili bijeg. Ivesov uzvik bio je zaista neopisiv. Bio je to jedini zvuk što je tako mogao djelovati na tu raznovrsnu skupinu ljudi... tako da su se ukočili od zaprepaštenja.

Ives je sjedio za pultom za radio-vezu kao da ga je uređaj hipnotizirao. Primaknuo je svoju krupnu ruku pultu, gotovo oklijevajući, te okrenuo dugme.

Tiho, ujednačeno zujanje ispuni prostoriju. — Noseća frekvencija — reče Ives.

A tada se začuše riječi. Bile su izgovorene besprijekorno, glasno i jasno i točno. Bile su to bezazlene, čak ugodne riječi.

— ***Ljudi sa Zemlje! Dobro došli na naš planet!***

Glas je odjeknuo kabinom. Riječi kao da su zastale u zraku, u tišini, poput kukaca nabodenih na pribadaču. Tada je glas zamro, i kabinom je zavladala potpuna i teška tišina. Zamuklo je i zujanje. Hoskins ispusti bocu s kisikom na čelični pod i od kratkog i oštrog visokofrekventnog zvuka svi se trgnuše.

A tada su ponovo nastavili disati.

— Evo ti tvojih »seljaka«, Johnny — reče Paresi.

Johnny uzme cigaretu i ponovo je pokuša zapaliti upaljačem.

— Do vraga. Daj mi vatre, Ives.

Ives mu zapali cigaretu, obraćajući se istovremeno preko svog krupnog ramena kapetanu.

— Ako vas to zanima, nemoguće je odrediti odakle dolazi signal. Moji radiogoniometrijski uređaji pokazuju da su signali dolazili iz četrdesetak odašiljača postavljenih u krugu oko broda, što zapravo znači »ne znam«.

Kapetan priđe ekranu ispred pulta i zagleda se u njega. Vidio je dolinu, toplu svjetlost ranog popodneva, prezelene obronke i plavozelene prostore. Drveće, kamenje, pticu na grani...

— Ne shvaćam — mrmljao je Johnny.

Kapetan se nije obazirao na njega.

— Ljudi sa Zemlje — ponovi. — Ives, pa oni su prodrli u onu kutiju i analizirali njeno porijeklo. Oni sve znaju o nama!

— Ne znaju jer to ne mogu znati — bezizražajno reče Ives. — Odjel za istraživanja šalje te kutije prostorom drugog reda. One tada ponovo poprimaju konkretan oblik nedaleko od kakvog planeta i spuštaju se na njega. Putanja im se u normalnom prostoru ne može izračunati nikakvim proračunom, ni na Zemlji ni drugdje, da ne govorimo o tome što se događa u prostoru drugog reda. Elementi kutije napravljeni su od izotopnih materijala, pažljivo odabranih i svedenih na prosjek, koji bi mogli potjecati s bilo koje od devet galaksija što ih znamo, a možda i s više. Osim toga, ta kutija jedino odašilja signale ultravisoke frekvencije, »piip« i »paap«, i to je sve. Ona ne govori nakakvim zemaljskim jezikom, ne spominje planet Zemlju, ne najavljuje ničiji dolazak ili namjeru, niti bilo koga uči pravilima vladanja.

Kapetan Anderson raširi ruke.

— Negdje su to doznali. Nisu to mogli saznati od nas. Ovaj brod i ona kutija su jedini zemaljski predmeti na ovom planetu. Prema tome, saznali su te informacije iz kutije.

— Quod erat demonstrandum... rezoniravši poput Euklida — reče Paresi s divljenjem. — No, ne zaboravi da je geometrija umjetna disciplina koja se temelji na proizvoljnim aksiomima. Nju ne možeš primijeniti tamo gdje najkraća udaljenost nije ravan pravac... Predložio bih da prikupimo više podataka i da do tada ništa ne zaključujemo.

— Što misliš kako su oni to doznali? — izazove ga Ives.

— Mislim da možemo poći od činjenice da oni to znaju, a analizama ćemo se pozabaviti kad budemo imali više podataka.

Ives se vrati do pulta i uključi prekidač.

— Što to radiš? — upita ga kapetan.

— Ne misliš li da bi im trebalo odgovoriti?

— Isključi to, Ives.

— Ali...

— Isključi!

Ives ga posluša. Istraživačka ekipa je neformalna, vrlo demokratska skupina, i može to sebi priuštiti... jer, kad to situacija zatraži, ne postavlja se nikada pitanje autoriteta.

— Što god bismo im rekli, samo bi im dali još više informacija — nastavi kapetan. — Možda im je baš neobično važno

da saznaju jesmo li primili njihovu poruku. Naš najbolji protupotez jest da ne povučemo nikakav potez.

— Misliš li time reći... da jednostavno sjedimo i čekamo dok ne učine nešto drugo? — zaprepaštenim glasom upita Johnny.

Kapetan ga potapša po ramenu.

— Ne brini. Nešto ćemo učiniti, ali ne na području radio-veza. Hoskinse... jesu li spremna odijela?

— Tek što nisu — odvrati Hoskins, podigne bocu s kisikom s poda i nestane.

— Ako im ne odgovorimo, i time ćemo im nešto reći — reče Paresi.

— Činimo što možemo, Nick — procijedi kapetan. — Najbolje što možemo. Imaš li boljih zamisli?

Paresi nemarno slegne ramenima i nasmiješi se.

— Samo kuckam, kapetane. Kuckam po svemu. Kako ćeš inače saznati što je šuplje a što nije?

— Tko bi s tobom izišao nakraj — reče kapetan, s mukom susprežući smiješak. — Johnny, Hoskinse, pripremite se za izviđanje.

— Ja ću ići — javi se Paresi.

— Johnny će ići — odsječno će kapetan — zato što mu je ovo prvo putovanje i zato što će eksplodirati ako mu ne dam nekakav posao. Hoskins će ići zato što nam je u ovoj situaciji inženjer ipak najmanje potreban. Ives ostaje jer su nam prije svega potrebne dobre radio-veze. Ja ostajem da bih mogao koordinirati ono što se dešava vani s onim što budemo radili ovdje. Ti ostaješ jer bih radije da ti »krpaš« ljude, ako se nešto dogodi, nego da se ja moram brinuti o tebi. — Kapetan iskosa pogleda Paresija. — No, zvuči li ti to šuplje ili... ?

— Ne, slažem se.

— Da iskušamo radio, Johnny. Jedan, dva, tri...

— Odlično te čujem — začuo se Johnnyjev glas, i to u dvostrukom izdanju... kroz otvoreni prednji dio kacige i preko zvučnika interfona.

— Hoskinse?

— Da te ne vidim — javi se mirni glas — mislio bih da si ovdje sa mnom, u odijelu. — Hoskins je očito već zatvorio kacigu.

Hoskins i Johnny uđoše u kabinu. Doimali su se poput svjetlucavih sablasti u svojim kameleonskim odijelima kojih je boja oponašala boju stijena.

— Jednog dana — progunđa Johnny — valjda će izmisliti odijelo u kojem se možeš počešati. ..

— Počeši se kad se vratiš — reče kapetan. — A sad me saslušaj, Johnny. Ti najbrže reagiraš i ti ćeš prvi izići. Pričekaj u tlačnoj pretkomori trideset sekundi pošto se otvore vanjska vrata. Kad ti Ives da signal, iskoči, optrči oko pramca broda, a tada stani, leđima uz trup broda, na suprotnoj strani od otvora. Neka ti blaster bude na »gotovs«, ali uperen prema dolje — zapamti to! Prema dolje, tako da svatko tko te eventualno bude promatrao znade da si naoružan, ali da nemaš napadačkih namjera. Hoskinse, ti ćeš do tada i sam biti u pretkomori. Kad ti Johnny javi da je zrak čist, iskoči i prilijepi se uz trup broda pokraj vrata. Tada obojica ostanite na svojim mjestima sve dok ne dobijete nova naređenja. Jasno?

— Aha.

— Da.

— Mi vas možemo dobro štititi iz broda. Ne pucajte bez zapovijedi. Nama će biti lakše reagirati projektorom iz broda nego vama s blasterima... Jedino ako se cilj približi brodu na manje od deset metara, nećemo moći dati projektoru potreban kut depresije... no, i tada najprije opišite o čemu se radi i čekajte zapovijed za otvaranje vatre. Bez naređenja pucajte samo ako je situacija zaista kritična. Jedan jedini pucanj u krivo vrijeme i morat ćemo pričekati tisuću godina da se vratimo na ovaj planet. Ne zaboravite... naš se brod zove »Ambasador«, a ne »Ubojica«, »Ratnik« ili »Heroj«. Na posao i sretno!

Hoskins propusti Johnnyja ispred sebe.

Johnny se naceri i zubi mu se zabijelješe iza viziploče na kacigi. Lupio je petama i ukočeno se naklonio, podrugljivo oponašajući drevnog dvorjanika, a zatim prišao vratima i pritisnuo taster koji je upravljao tlačnom pretkomorom.

Čekali su. Ništa.

Johnny se namršti i ponovo pritisne taster. I još jednom. Kapetan zausti da nešto kaže, ali se predomislio i samo je promatrao Johnnyja. Johnny još jednom dotakne taster, a tada divljački rukom opali po njemu. Ustuknuo je, udarivši jednom nogom o drugu poput

nespretna djeteta. Djelomice se okrenuo prema ostalima i u njegovu glasu, što je do njih dopirao iz zvučnika u kabini, osjećalo se duboko zaprepaštenje, poput uvodnih akorda neke proročanske i sumorne simfonije.

— Vrata se ne otvaraju — reče Johnny.

* * *

— Otvorit će se, naravno — reče Hoskins, prođe pokraj zaprepaštena pilota i s povjerenjem pritisne taster.

Vrata se nisu otvorila.

— Hm? — promrmlja Hoskins, kao da mu je netko postavio nečujno pitanje, i ponovo pokuša. Ništa se nije dogodilo. — Kapetane — reče preko ramena — pogledajte na trenutak mjerne instrumente iza sebe. Kako stojima s napajanjem pomoćnih krugova?

— Sve je u redu — reče Anderson, bacivši pogled na ploču. — Nema nikakvih kratkih spojeva.

Nastala je tišina, koju je prekidalo jedino tiho, beskrajno krckanje tastera dok je Hoskins njime rukovao — Tko bi to rekao? — javi se napokon Hoskins.

— Ne radi — gotovo tužnim glasom javi se Johnny.

— Proradit će, ne brini — brzo reče Paresi nastojeći ga svojim glasom osokoliti. — Ne brini, Johnny.

— Ne radi — ponovi Johnny. — Ne radi. — Polako, gotovo posrćući, prešao je kabinu i naslonio se na suprotnu pregradnu stijenu, buljeći u zatvorena vrata, glave malo nagnute kao da očekuje da će vrata na njega odjednom zaurlati.

— Da ja pokušam — reče Ives i priđe Hoskinsu, te pruži ruku.

— Nemoj! — vikne Johnny.

— Zaveži, Johnny — javi se Paresi.

— U redu, Nick — odvrati Johnny. Otvorio je kacigu prišao stražnjoj stijeni, spustio jedan od akceleracijskih ležaja i legao potrbuške. Paresi ga je promatrao skupljenih usana.

— Ne bih mu mogao zamjeriti — tiho reče kapetan spazivši Paresijev pogled. — To je zaista šok. To se ne bi smjelo dogoditi. Faktor sigurnosti je previsok... tisuću posto ako ne i više.

— Znam na što ciljaš — primijeti Hoskins. — I ja sam to vidio vlastitim očima, ali ne mogu vjerovati. — Ponovo je pritisnuo taster.

— Ja vjerujem — reče Paresi.

Ives priđe pultu za radio-vezu, uključi i isključi prekidače prijemnika i predajnika, pomakne jedan-dva reostata, a zatim priđe stijeni i prekidačem uključi mali ventilator za cirkulaciju zraka.

— Čini se da sve ostalo radi — reče rastreseno.

— To je smiješno! — prasne kapetan. — To je kao... kao kad ostaviš ključeve kod kuće, ili dođeš pred kazalište bez ulaznice. To nije opasno... već baš glupo!

— To je opasno — javi se Paresi.

— U kojem smislu? — upita Ives.

— Prvo i prvo... — Paresi glavom pokaže Johnnyja, koji je neopušten ležao, skrivena lica. — Drugo, ako ništa u ovom brodu nije pokvarilo upravljački uređaj, onda je razlog negdje izvan broda. A to mi se ne sviđa.

— Nemoguće — reče kapetan.

Paresi ga nestrpljivo pogleda. — Slušaj, moraš prihvatiti jednu od dvije činjenice koje se isključuju međusobno. Koju ćeš uzeti: da brod ne može zatajiti? Tada ovaj kvar i nije kvar već posljedica nečega izvana. Ali, ako prihvatiš da brod može zatajiti, tada ne moraš brinuti o toj vanjskoj sili — ali ne možeš vjerovati brodu. Izaberi ono što te čini sretnim. Ali... ne možeš izabrati i jedno i drugo.

Johnny se nasmije.

— Hej, momče... — priđe mu Ives.

Johnny se okrene, spusti noge na pod i sjedne na ležaj, te rukom odmakne Ivesa u stranu.

— Vama momci treba ljubazni dobri policajac — zacereka se Johnny — koji će vam dati bombon i odvesti vas kući. Zaista ste se izgubili.

— Smiri se i šuti, Johnny — reče Ives. — Već ćemo nešto smisliti da se izvučemo iz ovoga.

— Ja sam već nešto smislio, mršavko — grubo reče Johnny, ustane i priđe vratima. Svi ste vi paraziti — progunđa, priđe vratima

te uhvati kotač za upravljanje montiran nasuprot tasteru za automatsko otvaranje.

— Oh, do vraga — veselo uzdahne Anderson. — Ručni uređaj! Tko još želi preuzeti položaj kapetana?

— Faktor sigurnosti — Hoskins se lupi rukom po čelu. — Za sve moguće uređaje na ovoj skali postoji i uređaj za ručno upravljanje. A mi tu stojimo i buljimo u njega...

— Ako ovaj put ne dobijemo nagradu za glupost... — nasmije se Ives.

Johnny zgrabi kotač. Nije se ni pomaknuo.

— Slušaj... — Ives zakorači prema Johnnyju.

— Makni se — reče Johnny te objema rukama čvrsto zgrabi obod kotača i upre svom snagom. Začu se oštar prasak kad se kotač odlomio i ostao mu u rukama.

Johnny zatetura, a tada se uspravi. Pogledao je najprije kotač a zatim odlomljeni kraj osovine koji se ljeskao duboko u pregradnoj stijeni.

— Krasno... — reče Ives.

Johnny odjednom zabaci glavu i počne se histerično smijati. Njegov vrištavi smijeh odjekivao je među metalnim stijenama poput bujice što prodire kroz razbijenu branu. Nije prestajao, kao da će poplava trajati vječno kad brane više nema.

Anderson triput viknu »Johnny!«, ali bez uspjeha. Paresi priđe pilotu te ga... postupkom poznatim od pamtivijeka... snažno pljusne.

— Johnny! Prestani! — Smijeha nestade iznenadno kao što se i pojavio. Johnnyjeva prsa dizala su se i spuštala dok je dahtao. No, ubrzo se i to smirilo. Pružio je kotač kapetanu.

— Odlomio se — reče najzad monotonim glasom, ne ističući ni jednu jedinu riječ. Pruživši kotač, naslonio se na stijenu i polako skliznuo na pod, sve dok nije sjeo na palubu. — Odlomio se — ponovi.

Ives ispreplete svoje krupne prste i savije ih sve dok članci nisu zapucketali. — Što sada?

— Predlažem — javi se Paresi vrlo suzdržanim glasom — da svi skupa sjednemo i o svemu tome vrlo pažljivo razmislimo.

Hoskins je kao hipnotiziran buljio u odlomljeni kraj osovine u stijeni.

— Pitam se — progovori napokon — u kojem je pravcu Johnny okrenuo kotač.

— Suprotno od smjera kazaljke na satu — reče Ives. — Ta, gledao si ga.

— Znam — odgovori Hoskins. — Mislio sam reći... u kojem pravcu: pravom ili pogrešnom?

— Oh. — Ponovo je na trenutak zavladala tišina. — Mislim da to više nikada nećemo saznati, nakon ovoga — javi se Ives.

— Dok se ne vratimo na Zemlju — brzo doda Paresi.

— Nisi li možda htio reći »ako se vratimo«? — upita Ives.

— Rekao sam »dok«, Ives — mirno odvrati Paresi — i pazi što govoriš.

— Katkada — reče debeljko opasnom veselošću — biraš pogrešan način da kažeš pravu stvar, Nick. — Potapšao je liječnika po ramenu. — No, bit ću dobar. Nećemo sijati nikakvo sjeme panike, zar ne?

— Bilo bi bolje da na to i ne pomišljamo — reče kapetan. — Osim toga, čini se da to prilično dobro uspijeva onima izvana.

— Uvjeren si da je riječ o nečemu izvana? — upita Hoskins i zagleda se smušeno u kapetana.

— Ne znam ni sam u što sam uvjeren — sumorno odgovori kapetan, priđe akceleracijskom ležaju i sjedne. — Htio bih izići. — Rukom je dao znak Paresiju da ga ne prekida, osjetivši njegovu profesionalnu zabrinutost. — Nije riječ o klaustrofobiji, Nick. Izići... to je važnije od davanja oduška osjećajima. Ako te teškoće s vratima uzrokuju nekakvo fantastično nešto izvan ovog broda, mislim da ćemo postići značajnu pobjedu nad tim ako se jednostavno ne budemo na to nešto obazirali.

— Odlomio se — promrlja Johnny.

— Bit će teško ne obazirati se na ovo — progunđa Ives i pokaže kotač u Johnnyjevoj ruci.

— Stalno govoriš da je ovo uzrokovao neko ili nešto izvana — reče Paresi, kao da se jada.

— Imaš li nekakvu bolju hipotezu? — upita Hoskins.

— Hoskinse — reče kapetan — nema li neki drugi način na koji bismo mogli izići? Možda kroz ispušne cijevi?

— Trebala bi nam čitava tvornica da demontiramo pogonske uređaje — reče Hoskins. — No, kad bi nam to i uspjelo, te bi nas radioaktivne cijevi spržile prije negoli bismo prešli trećinu puta.

— Morali bismo imati čamac za spašavanje — reče Ives, ne obraćajući se nikome posebno.

— A što će brodu poput »Ambasadora« čamac za spašavanje? — začuđeno upita Hoskins.

— A ventilatori? — namršti se kapetan.

— Trebalo bi nam tko zna koliko dana da skinemo sve filtere i prečistače — odgovori Hoskins — a i tada bismo dospjeli samo do otvora za ulaz zraka. Oni su dovoljno široki da kroz njih prođe ruka, i to je sve. Iza njih se nalazi trup broda... a njega, kapetane, ne bi prerezao ni komadom Sunčeve jezgre.

Kapetan ustane i počne hodati kabinom, polako i uporno, kao da se problem može ugaziti poput zrelog grožđa.

— Nešto me muči već pola sata — reče zatvorenih očiju.

— Pazi: trup broda ne možemo prerezati zato što je on napravljen tako da ne može iznevjeriti. Trup nas i nije ostavio na cjedilu. No, i uređaji za upravljanje vratima su sagrađeni tako da ne iznevjere, ali su ipak prestali djelovati. Ono što nas drži unutra je znači i dalje u redu. Posljedica: ostajemo u brodu. Uzrok: nešto što hoće da ostanemo unutra.

— Oh — glasno uzdahne Johnny.

Svi se okrenuše prema njemu. Podigao je glavu i ukočeno se naslonio na pregradnu stijenu. Paresi mu se nasmiješi.

— Svakako, Johnny. Stroj nije iznevjerio. Sve je to... upravljano. Sve je u redu. — Paresi se okrene kapetanu i nastavi: — Ne poričem ono što si rekao. Međutim, bojim se... što će se dogoditi ako počnemo tako razmišljati i dođemo do kraja... a ne dobijemo nikakva odgovora.

— Ne bih nikada bio psiholog — strasno primijeti Ives. — Ekstrapoliraš li ti možda i ono što žvačeš, te se počneš bojati smrada što bi ga tvoji zalogaji mogli izazvati?

Paresi se ukočeno nasmiješi.

— Ja kontroliram svoje projekcije.

Anderson se načas nasmiješi, ali se ubrzo ponovo uozbilji.

— Prihvatit ću izazov, Paresi. Imamo uzrok i posljedicu. Nešto nas drži u brodu. Zaključak: mi... ili možda brod... nismo dobrodošli.

— Ljudi sa Zemlje — javi se Ives, odlično oponašajući glas što su ga čuli na radiju — dobrodošli na naš planet.

— Vuku nas za nos — žustro reče Johnny i ustane. Ispustio je kotač na pod te ga nemarno odgurnuo nogom. — Tko nam, osim toga, može zaista reći što su oni time mislili? Vidim da se naš psihijatar boji da nećete doći do istog zaključka kao i ja, kapetane. Ako ne možemo izići iz broda, možemo još samo napustiti planet. Nije li tako?

Paresi klimne glavom i pažljivo pogleda Andersona. Kapetan im naglo okrene leđa. Stajao je raširenih nogu, spuštene glave, ruku na leđima, i zagledao se kroz prednje otvore za promatranje. Tišinu je prekidalo jedino pucketanje članaka njegovih prstiju.

— Nismo radi toga došli ovamo, Johnny — javi se napokon tihim glasom.

Johnny slegne ramenima.

— U redu. Samo vi o tome mozgajte, momci. Preostaje nam još jedna mogućnost — da ovdje sjedimo poput kukaca u boci sve dok ne umremo od starosti. Kad se umorite razmišljajući o tome, samo mi javite. Ja ću vas odvesti odavde

— Na Johnnyja se uvijek možemo osloniti — reče Paresi mirno.

— Ne na mene — odvrati Johnny i rukom potapša pregradnu stijenu. — Na brod. Ništa i nitko na ovom planetu ne može ga zaustaviti kad jednom bacim ugljen na vatru. On je nesavladiv.

— Pa, kapetane? — tiho upita Hoskins.

Anderson pogleda dolinu što se kupala u svjetlu, preplavo nebo i blage brežuljke. Čekali su.

— U redu, uzletimo — reče kapetan. — Dovedi brod u putanju na dvije stotine kilometara. Ne želim se tako lako predati.

Ives potapša Johnnyja po ramenu.

— Ako poznajem kapetana, to znači i uzletanje i sletanje. Na posao, momče.

Johnny se naceri i priđe upravljačkim uređajima.

— Izvolite sjesti, gospodo.

— Ja bih radije prilegao — reče Ives i smjesti svoje krupno tijela na akceleracijski ležaj. I ostali priđoše svojim mjestima.

— Uključi automatski pilot — reče kapetan. — Kreći!

— Krećemo! — veselo reče Johnny, pruži ruku i pritisne taster uređaja za uključivanje autopilota.

Ništa se nije dogodilo.

Johnny ponovo posegne za tasterom. Ruka mu se kretala polako, kao da je nekakvo polje sila odbija od pulta. Kretala se sve polaganije što se više približavala pultu, sve dok nije zastala neposredno nad tasterom i počela drhtati.

— Prijeđi na ručno upravljanje — javi se kapetan. — Sad!

— Razumijem, ručno upravljanje — zamišljeno ponovi Johnny. Rukom koja se još uvijek tresla on posegne za sklopkom iznad glave i povuče je, a tada zgrabi pilotske komande i dlanom čvrsto pritisne dugme za paljenje motora. Odnekud se začu prigušen tutanj, no bio je to samo subjektivni nagovještaj grmljavine reaktivnih motora.

Paresi se namršti. Buka raketnih motora nestala je gotovo prije negoli je doprla do mozga, poput skrivene misli. Motori su šutjeli i nije se osjećala ni najmanja vibracija. A ipak, negdje se grijao sablasni stroj, pripremajući sablasni brod na neopipljivo uzletanje u ništavilo.

Odvezao je sigurnosni pojas, te brzo i tiho prišao pultu. Johnny je i dalje sjedio sav zaokupljen poslom. Na licu mu se polako širio smiješak zadovoljstva. Pogled mu je hitro prelazio preko raznih instrumenata; lagano je kimao glavom te objema rukama pritiskao tastere poput svirača orgulja. Promatrao je instrumente... kazaljke su mirovale na nuli, a svjetiljke, koje bi u takvu trenutku trebale treperiti i bljeskati, čas tu čas tamo, bile su ugašene. Paresi se napola okrene i spazi zabrinut Andersonov pogled. Hoskins je nagnuo glavu u stranu i slušao zbunjena lica. Ives se digao s ležaja i prišao Paresiju.

Johnny je energično manipulirao tasterima. Prsti su mu brzo i vješto svirali svoj nečujni koncert. Na licu mu se odražavala napeta koncentracija i potpuno samopouzdanje.

— No — sumorno se javi Ives — i to je propalo.

Paresi se naglo okrene prema njemu. — Ššš! — Prošištao je to tako žestoko da je Ives ustuknuo. Upozorivši ga još jednom pogledom, Paresi priđe kapetanu i nešto mu reče šapatom.

— Bože — uzdahne Anderson. — U redu, doktore.

Prišao je pilotskoj stolici. Johnny se još svesrdno bavio svojim beskorisnim poslom. Anderson upitno pogleda Paresija koji kimne glavom.

— Izvrsno — glasno reče kapetan. — Odlično si to izveo, Johnny. Evo nas u putanji. Ni autopilot to ne bi bolje obavio. Drago mi je što smo ponovo u prostoru. Isključi motore. Korekcije možeš izvršiti i kasnije.

— U redu, kapetane — reče Johnny, podesi još dva instrumenta, pomakne glavni prekidač, okrene se u stolici. — Uf! To je posao!

Okrenut prema četvorici nijemih muškaraca, Johnny izvadi cigaretu, stavi je u usta, primakne upaljač i potegne...

— Ah, kako to prija...

Cigareta nije bila upaljena. Hoskins se okrene s izrazom mučnine i samilosti na licu. Ives naglo posegne za svojim upaljačem, ali ga doktor zaustavi pokretom ruke.

— Uvijek sam zapanjen kad vidim pravog pilota na djelu — ležerno primijeti Paresi. — Takva koncentracija.,. zacijelo si iscrpljen, Johnny.

Johnny je i dalje odbijao »dimove« iz svoje neupaljene cigarete.

— Iscrpljen — reče — da. — U njegovu glasu odjednom se osjeti i umor i želja.

— No, sad se možeš odmoriti, Johnny. Tvoj je posao za sada obavljen.

— Zaista sam umoran... — promrmlja Johnny, s mukom ustane i priđe ležaju. Zaspao je gotovo u istom trenutku.

Ostali se skupiše oko upravljačkih uređaja. Dugo su bez riječi promatrali usnula pilota.

— Ne shvaćam — promrmlja Ives.

— On je zaista mislio da nas je doveo u putanju, zar ne? — upita Hoskins.

Paresi potvrdno kimne glavom.

— Drugo mi nije ni preostalo. U njegovu kozmosu nema mjesta strojevima koji ne rade. Postoji granica do koje čovjek prihvaća dokaze koji negiraju njegov svijet. Za Johnnyja je njegov svijet prestao postojati. Defektni upaljač za cigarete ga je razdražio. Kad su vrata u tlačnu pretkomoru prestala funkcionirati, razljutio se, postao mrzovoljan i histeričan. A kad su uređaji za upravljanje brodom otkazali, stigao je do svoje kritične točke. Svatko kat-tad može doći do te točke... sve zavisi samo od pritiska kojem je izložen.

— Svatko?

Paresi ih sve redom pogleda, a tada ozbiljno kimne glavom.

— Što je njega slomilo? — upita Anderson. — Pa pilote obučavaju da izdrže mnogo više.

— Nije to nikakav fizički ili svjesni duševni umor. On se jedino htio izvući iz situacije koja ga je zgranjavala. Sam je sebe uvjerio da je odletio iz toga. Slijedeća najbolja stvar koju je mogao učiniti da se zaštiti od svakog drugog »napadaja« bila je da ode spavati. Zato je i zahvalno primio moj prijedlog... da je umoran i da se mora odmoriti.

— I ja bih to primio sa zahvalnošću — reče Ives. — Predloži mi to, Nick.

— Najprije moraš stići do svoje kritične točke — mirno reče liječnik, te se uputi do Johnnyja da mu stavi jastuk pod glavu.

Hoskins se okrene i zagleda se u mirni krajolik izvan broda. Kapetan ga je neko vrijeme gledao, a tada mu se obratio: — Hoskinse!

— Molim?

— Vidio sam već taj izraz na tvom licu. O čemu razmišljaš?

Inženjer ga pogleda, slegne ramenima i blagim glasom odgovori: — O šahu.

— Da, ali o čemu posebno?

— Oh, općenito. O uzajamnosti igre. Upravo zbog te uzajamnosti šah je tako divna igra. Većina ljudskih pothvata upravo napada čovjeka, baca ga iz jedne nesreće u drugu bez prestanka. Ali šah ne. Tko god da bio tvoj protivnik, svaki put kad on tebi nešto učini, na tebi je red da povučeš slijedeći potez.

— Vrlo utješno. No, koji bi sada trebao biti naš slijedeći potez?

Hoskins ga pomalo začuđeno pogleda.

— Nisi me shvatio kapetane. Nismo mi na redu.

— Oh... — prošapta kapetan. Lice mu se zgrčilo i problijedilo. — Ja... shvaćam. Pritisnuli smo taster za otvaranje pretkomore. Protupotez: vrata se nisu otvorila. Pokušali smo vrata otvoriti ručno. Protupotez: kotač se slomio. I tako dalje. Sad smo upravo pokušali uzletjeti. Ali... slušaj, Hoskinse... Johnny je izgubio vlast nad sobom. Nije li to dovoljan protupotez?

— Možda? Možda imaš pravo. Doduše, možda naš potez i nije bio taj pokušaj da uključimo motore broda. Možda je potez bio ono što je trebalo učiniti da Johnnyja otjeramo u san. Ponovo je slegnuo ramenima. — Ubrzo ćemo vidjeti.

Kapetan glasno udahne kroz nos.

— Vidjet ćemo jesmo li mi na redu ili ne — procijedi. — Ives! Paresi! Idemo ponovno iz početka. Ives, pokušaj otvoriti vrata.

Ives progunđa i priđe vratima, a tada zastane.

— Gdje su vrata?

Anderson i Paresi su slijedili Ivesov zaprepašteni pogled sve do pregradne stijene. Tu, gdje se ranije nazirao obris vrata, a pokraj njega rupa za osovinu kotača za ručno otvaranje, nalazila se sada neprekinuta zavjesa neprodorne tame. Hoskins se najprije okrene prema kapetanu i reče:

— Sada je na nas red — a tek se tada zajedno s ni ima zagledao u tamu.

* * *

Kažeš da je nepoznato ono što se ne vidi, što je potpuno novo i strano? Nije tako. Jezgra nepoznatog je poznato koj,e je preokrenuto, okrenuto naglavce. Pogledaj poznato mjesto u drugačijim uvjetima — pusto i tamno kazalište, prazan bar danju — vidjet ćeš da će te obuzeti osjećaj neobičnosti jači od onoga što si ga osjetio gledajući niz nepoznatih mjesta. Vrati se u četvrt gdje si nekada živio i vidjet ćeš da se sve izmijenilo. Vrati se u vlastiti dom kad nikoga nema, kad su svjetla pogašena, a pokućstvo drugačije razmješteno — tu ću ti pokazati čudne i zastrašujuće sablasti, oblike što su preostali kad se stvarnost nametne predodžbama iz sjećanja. Vilenjaci vrebaju u sjenama tvoje vlastite sobe...

(Oiven Miller: Eseji o noći i nepoznatom)

Na trenutak im je zastalo srce, i učinilo im se da ih je tama obavila poput neumoljive ruke smrti. Instinktivno su se skupili usred kabine. No, kad su se uvjerili... pogledavši drugi i treći put... da je tama zaista tu, iako je njen uzrok još bila tajna, pola te tajnovitosti je nestalo, i ponovo su se odmakli jedan od drugoga. Svatko je osjećao teret iskušenja kojemu je bio izložen, čvrsto se opirući raspadanju, proma¬trajući sama sebe očima drugih...

— Samo... tu stoji — tiho reče kapetan. — čini se da se ne širi.

Hoskins upitno pogleda u tamnu zavjesu. — Rekao bih da je duboka oko pola metra — promrmlja. — Tko zna od čega se sastoji?

— Ne od plina — javi se Paresi. — Ima,.. nekakvu površinu.

Ives — koji je kao prikovan zastao kad je prilazeći vratima ugledao tamnu zavjesu — priđe još dva koraka. Njegova ruka, napola podignuta prema vratima, s olakšanjem je nastavila svoj put nagore, kao da se raduje što i dalje funkcionira iako se promijenila svrha tog pokreta.

— Ne dodiruj to! — oštro naredi kapetan.

Ives okrene glavu, pogleda kapetana, a tada oklijevajući spusti ruku. — Zašto ne?

— To svakako nije tekućina — naglas je razmišljao Paresi kao da ga nitko nije prekinuo. — Ako je to pak kruta tvar, odakle tolika količina materije? Da nije ušla kroz trup broda.

Hoskins prezirno otpuhne: on je poznavao trup, znao je kako su ga proizveli, montirali, obradili...

— Da je to plin — nastavi Paresi — došlo bi do difuzije. I konvekcije. Da je otrovan, bili bismo svi mrtvi, ili bismo valjda nešto nanjušili. Ni brojač ništa ne pokazuje... znači da ta tvar nije radioaktivna.

— Zar vjeruješ brojaču? — gorko upita Ives.

— Vjerujem — odvrati gotovo strasnim šapatom. — Čovjek mora nečemu vjerovati. Vjerujem u svaki pojedini dio ovog broda sve dok se dokaže da on nije vrijedan te vjere!

— No, tada ćeš shvatiti zašto ja vjerujem u svoje ruke i njihova osjetila — procijedi Ives, priđe pregradnoj stijeni i dotakne je svojom debelom rukom.

— Touche — promrmlja Hoskins, misleći pri tom na Ivesovu opasku, ili na mukli zvuk što se začuo kad je Ivesova ruka dotakla tamnu zavjesu.

Johnny se u snu tiho i bezbrižno nasmijao. Bio je to mladenački, sretan smijeh.

— Netko je sretan — reče Ives.

— Paresi — javi se kapetan — što će se dogoditi kad se probudi?

Paresi slegne ramenima.

— Tko to zna. Može se praktički dogoditi svašta. On je negdje duboko u sebi pronašao izlaz. Za sebe... ne za nas. Možda se neće obazirati na ono što mi vidimo. Možda će misliti da je negdje drugdje, ili možda u nekom drugom vremenu. Možda će i on sam biti netko drugi. Možda se neće ni probuditi.

— Tko zna nije li Johnny pronašao pravo rješenje — reče Ives.

— To je već drugi put da si izustio ovakav »štos« — hladno reče Paresi. — Nemoj to više raditi. Ne možeš to sebi priuštiti.

— Mi to sebi ne možemo priuštiti — ispravi ga kapetan.

— U redu — odgovori Ives tako krotko da ga je Paresi pogledao iznenađeno i sumnjičavo. Krupni vezist priđe svom pultu i sjedne, napola okrenut od ostalih.

— Što hoće? — odjednom se poče jadati kapetan. — Što oni hoće od nas?

— Tko? — upita Paresi ne skidajući pogleda s Ivesa.

— Oni koji su nam zaželjeli dobrodošlicu — objasni Hoskins.

Ives se okrene prema njima i Paresi s olakšanjem uzdahne.

— Hoće našu smrt — reče Ives.

— Jesi li u to uvjeren? — upita ga kapetan.

— Oni neće da napustimo brod, niti da brod napusti planet.

— Onda hoće brod.

— Da, ali bez nas — složi se Ives.

— Ne možeš tako zaključivati, Ives — primijeti Paresi. — Oni su nas stavili u nezgodan položaj. Prepustili su nas sebi i stavili na kušnju našu snagu... snagu pojedinaca i snagu ekipe. No, do sada nam nisu učinili ništa nažao.

Ives ga prezirno pogleda.

— Mi smo, znači, uništili neuništive uređaje, proizveli tu neprodornu tamu i razgovarali sa sobom na frekvenciji koja, čini se, ne dolazi ni iz kakva izvora, i to o informacijama do kojih nije mogao doći nitko izvana?

— Nisam to uopće rekao — Paresi zastane, pažljivo birajući riječi. — Oni su, naravno, izazvali te pojave. No, one nam nisu naudile. Naudile su nam naše reakcije na te pojave.

— Kad sam bio klinac, rekli su mi da pad nikada nikome nije naudio — svadljivo će Ives — već samo iznenadno zaustavljanje.

Paresi se nije obazirao na tu opasku. — Bez obzira na to, ipak tvrdim da nas nitko nije ozbiljno ugrozio, iako smo zaprepašteni, zaplašeni, zbunjeni i frustrirani. Naše zalihe vode, hrane i zraka su praktički neograničene. Naša sposobnost da živimo zajedno u ovakvim situacijama ispitana je maksimalno. Prema tome, moramo samo shvatiti da smo se sada našli u takvoj situaciji i naše će sposobnosti izdržati kušnju. — Paresi se odjednom nasmiješi. — Moglo je biti i gore, Ives.

— Vjerojatno je tako — reče Ives. — Ta se tamna zavjesa mogla dalje micati sve dok nas zaista ne stisne ili...

Prekinuo ga je Hoskins neobično tihim glasom.

— Ona se i miče...

Kapetan Anderson zatrese glavom.

— Ne... — Slušajući ga, polako su shvatili da slog što ga je izgovorio nije bio nijekanje već uzvik... jer tama više nije bila duboka samo pola metra uz pregradnu stijenu. Nitko to nije prije opazio, ali su sada odjednom postali svjesni da je nekada gotovo četvrtasta kabina poprimila oblik pravokutnika kojega su stranice bile upravljački pult, stijena s komunikacijskim uređajima, pregradna stijena prema krmenom dijelu broda... i tamna zavjesa što je sve više napredovala.

Drhteći, širom otvorenih očiju, Ives ustane. Iz grla mu provali životinjski urlik kad je jurnuo prema tami. Paresi skoči da ga zaustavi, ali nije bio dovoljno brz. Ivesovo tijelo muklo je tresnulo o nepoznatu crnu površinu i palo. Nezgrapno je pao na pod, ali ne ničice već je ostao klečati na koljenima, ruku smotanih pod tijelom i licem na podu. Ostao je tu, bez svijesti, poput nekakve užasne karikature čovjeka što se klanja nekom božanstvu.

Hitro i bez riječi Paresi okrene krupnog čovjeka na leđa te mu vještim prstima prijeđe preko krvava lica, prsiju, sve do kucavice na vratu.

— U redu je — reče Paresi, još ga pregledavajući, a tada nastavi, kao da riječima hoće prisiliti sama sebe da izbjegava bilo kakva nagađanja: — To je druga vrst reakcije straha. Johnny je odabrao rješenje »bježi«, a Ives rješenje »napadni«. Empirijski rezultat je više-manje isti.

— Mislio sam — oporim glasom reče Hoskins — da su i bijeg i borba reakcije nagona za samoodržanje.

Paresi ustane.

— Pa, one to i jesu. No, u krajnjoj analizi i samoubojstvo je reakcija nagona za samoodržanje.

— Razmislit ću o tome — mirno reče Hoskins.

— Paresi! — vikne Anderson. — Bio liječnik ili ne, pazi što govoriš!

— Žao mi je, kapetane. To je zaista bilo sjeme panike. Hoskinse...

— Ne moraš mi to tumačiti — blagim glasom prekine ga inženjer. — Znam na što si mislio. Samoubojstvo je neposredna posljedica nagona za održanjem... nagona kojima čovjek nastoji nešto spasiti, kao što to nastoji učiniti i borbom i bijegom. Mislim da ne moraš brinuti... takvo me rješenje ne privlači. Previše me zanima sve ovo. Što ćeš učiniti s Ivesom?

— Smjestiti ga na ležaj i pobrinuti se da mu prođe glavobolja prije negoli se probudi. Pomozi mi, molim te.

Hoskins priđe pregradnoj stijeni te spusti još jedan akceleracijski ležaj. Iako im je i kapetan pomogao, jedva su smjestili Ivesovo krupno tijelo na ležaj. Paresi otvori ormarić za prvu pomoć ispod upravljačkog pulta i priđe onesviještenom čovjeku.

Kapetan je besciljno šetao kabinom. Bilo je očito da ne zna što bi učinio ili rekao. Napokon se ipak nečega dosjetio.

— Hoskinse!

— Molim?

— Razmišljaš li ti obično bolje prazna želuca?

— Ne, nikada.

— Ni meni to nikada nije polazilo za rukom. Hoskins se nasmiješi.

— Shvatio sam poruku. Priredit ću nešto toplo i zasitno.

— Izvrsno— reče kapetan. Hoskins se izgubi u hodniku što je vodio prema krmi, a Anderson priđe liječniku. Stajao je i promatrao ga kako čisti ozljedu na Ivesovu čelu.

— Samo kaži što te muči — reče Paresi ne dižući glavu. — Nemoj to držati u sebi.

Anderson se sumorno nasmije.

— Nisam znao da možeš čitati misli.

Paresi mu dobaci pogled.

— Zavisi. Ako time misliš reći jesam li prirodno osjetljiv na spektar napetosti, onda je odgovor pozitivan. Dodaj tome još nekoliko godina prakse u promatranju ljudi. No, što te muči?

Anderson je dugo šutio kao da čeka pitanje, da ga Paresi bar nečim potakne. Ali, Paresi je također šutio i čekao... čekao, okrenuta tamnoputa lica, ne pomažući mu, ne navaljujući, ne čineći ništa čime bi smanjio pritisak što se kovitlao u Andersonu.

— U redu — reče napokon kapetan razdražljivo. — Reći ću ti.

Paresi izvadi iz pribora za prvu pomoć pincetu, retraktor, dva skalpera i kutiju s iglama za injekciju, te ih uredno složi na ležaj, a tada ponovo podigne jedan po jedan instrument i vrati ga na mjesto. Kad je završio, Anderson progovori. — Pitao sam se... tko je sada na redu!

Paresi kimnu glavom i škljocajem zatvori kutiju, a tada pogleda kapetana i još jednom kimne. — Zašto bi to morao biti ti? — upita.

— Nisam rekao da ću to biti ja! — oštrim tonom odvrati Anderson.

— Nisi li? — Budući da je kapetan šutio, Paresi nastavi. — Zašto te to onda zabrinjava?

— Oh... vidim na što ciljaš. Kad se počneš bojati, postaješ nesiguran... ne u odnosu na slabosti drugih već na vlastite slabosti. Jesi li na to mislio?

— Aha. — Paresi se odjednom naceri. — Ali ti se ne bojiš, kapetane.

— Vraga se ne bojim.

Paresi zaniječe glavom.

— Johny se bojao i izabrao je bijeg. Ives se bojao i izabrao sukob. Postoji samo jedan strah koji je stvarni strah... a to je strah koji vodi kritičnoj točki. Sve druge bojazni su beznačajne u usporedbi s tom. Tako beznačajne da brinu samo mene.

— Zašto samo tebe?

Paresi potapša kutiju s priborom za prvu pomoć. — Ja sam liječnik, ne zaboravi. Moj su posao simptomi. Zato moram paziti na njih, kapetane. Možeš mi izdavati naređenja, ali nemoj se miješati u moju specijalnost.

— Neposlušan si, Paresi — reče Anderson — i to me tješi. Nasmiješio se, ali se gotovo u istom trenutku uozbiljio i nad očima mu se pojaviše vodoravne brazde. — Kaži mi zašto sam na trenutak posumnjao u sebe?

— Misliš li da to mogu?

— Možeš. — Anderson je očito bio čvrsto uvjeren da mu Paresi može odgovoriti.

— Nisi sumnjao samo u sebe već i u Hoskinsa.

— O čemu to pričaš?

— Johnny je doživio slom. I Ives. Pitao si »tko će biti slijedeći?« Sumnjaš da bih to mogao biti ja, jer ja sam de facto momak koji zna sve odgovore. Sumnjaš da bi to mogao biti Hoskins jer ne možeš ekstrapolirati njegov eventualni slom... nisi čak siguran hoće li ga on uopće i doživjeti. Prema tome, ostao si samo ti.

— Nisam zapravo razmišljao o tome ovako...

— Oh, da, jesi — reče Paresi i lupi Andersona po ramenu. — No, zaboravi na to. Ako se okreneš prema unutarnjem vjetru, postat ćeš razrok, kaže Konfucije. A mi sebi ne možemo priuštiti razroka kapetana. Osim toga, sad su na potezu naši prijatelji izvana.

— Ne, nisu.

Liječnik i kapetan se naglo okrenuše, začuvši mirni glas iza sebe.

— Što hoćeš time reći, Hoskinse?

Inženjer uđe u kabinu, priđe svom radnom pultu te poče otvarati i zatvarati ladice.

— Učinili su potez. — Izvukao je iz donje lađice sklopljivu šahovsku ploču i pravokutnu kutiju, i tek ih tada obojicu pogledao. — Hrana je nestala.

— Nestala? Gdje?

Hoskins se umorno nasmiješi.

— Gdje su vrata? Gdje je vanjska pregradna stijena? Sve je prekrila ta crna materija... grijače, spremnice s hranom, uređaj za uklanjanje otpadaka... sve. — Skinuo je dvije stolice iz okvira na stijeni te ih prenio do tamne zavjese. — Vode, doduše, imamo — reče dok je rasklapao stolice. Postavio je šahovsku ploču na sjedalo jedne stolice, sjeo na drugu i primakao ploču tajanstvenoj crnoj stijeni. — Tama još nije prekrila spremnicu za vodu. — Glas mu je postajao sve tiši i tiši, kao da se polagano udaljavao od njih. — Ali hrane više nema.

Počeo je postavljati figure, lica okrenuta prema crnoj stijeni.

* * *

Glavna je funkcija ličnosti samoočuvanje, ali sama ličnost je dinamična a ne statična stvar. Osnovni faktor u razvoju ličnosti je upotpunjavanje; svaka nova situacija zahtijeva novo podešavanje koje u tom procesu mijenja ili izobličava ličnost. Prema tome, pravi cilj ličnosti nije trajnost i stabilnost, već sjedinjavanje. Nesposobnost ličnosti da se prilagodi novoj situaciji ili se spoji s njom, otpor što ga ličnost pruža tom spajanju i njeni napori da sačuva vlastiti integritet općenito se nazivaju ludilom.

MORGAN LITTLEFIELD

Bilješke o psihologiji

— Hoskinse!

Paresi zgrabi kapetana za ruku i grubo ga okrene.

— Kapetane! Dosta! — Nastavio je blagim glasom. — Ostavi ga na miru. On čini ono što mora.

Anderson je preko ramena zurio u inženjera.

— Mora li? Do vraga, ja sam mu još pretpostavljeni!

— Imaš li posla za njega? — hladnokrvno upita liječnik.

Anderson pogledom preleti upravljačkim uređajima, a tada se kroz prozor zagleda u sanjive brežuljke.

— Pa, nemam. Htio sam samo znati kako će reagirati na naređenje ako zatreba.

— Ostavi ga na miru sve dok mu nešto zaista ne moraš zapovijediti, Hoskins je vrlo staložena osoba, Andersone, ali mislim da je sada na rubu. Nemoj ga gurati.

Kapetan stavi ruku na oči i nasumce priđe upravljačkom pultu. Prišao je pilotskoj stolici i umorno se na nju naslonio.

— U redu — reče. — Ovo sve više postaje dvoboj između tebe i onih... onih tvojih kolega tamo vani. Pa, mislim da bismo... da bih se barem mogao prestati boriti dok se ti boriš s njima.

— Pogrešno si definirao strane — reče Paresi. — U redu, oni se bore protiv nas. Ali mi se borimo samo protiv sebe. Ne mislim time reći da se borimo jedan protiv drugoga, već da se svatko bori protiv sama sebe. Moramo prestati s time, kapetane.

Anderson se tužno nasmiješi.

— Kome li to uopće i uspijeva, i u najboljim okolnostima?

Paresi mu uzvrati smiješak.

— Narkomani... katatoničari... ljudi koji žive u svijetu vlastitih iluzija... i sveci. Na nama je hoćemo li sebe priključiti toj kategoriji.

— A što je s mrtvacima?

— Ives! Kad si se osvijestio?

Krupni muškarac je sjedio na ležaju, naslonivši se na ruku. Stresao je glavom i zastenjao kao da ga je netko udario u pleksus.

— Tko me je to udario i čime? — promrsi Ives kroz stisnute zube.

— Učinilo ti se da je pregradna stijena papirnati obruč te si pokušao skočiti kroz njega — reče Paresi. Riječi su zvučale ležerno, ali mu je lice odražavalo oprez.

— Uuuh... — Ives se na trenutak uhvati za glavu, a tada kroz prste pogleda prema tami. — Sjećam se — prošapta s mukom. Osvrnuo se kabinom i spazio inženjera nagnutog nad šahovsku ploču. — Što to radi?

Svi su pogledi Hoskinsa, koji je upravo pomakao figuru, i ostao i dalje mirno sjediti.

— Hej, Hoskinse!

Hoskins se nije obazirao na Ivesov volovski glas.

— Sad mu nije do razgovora. On je... ne brini, Ives. Ostavi ga na miru. Sad me više ti zanimaš. Kako se osjećaš?

— Ja? Izvrsno. Iako sam gladan. Što ima za klopu? Anderson se hitno umiješa.

— Nick misli da bi bilo bolje da za sada ništa ne jedemo.

— Hvala — ironično primijeti Paresi.

— Pa, on je doktor — dobrodušno reče Ives. — No, nemojte to predugo odlagati. Ovu peć treba naložiti. — Šakom je udario po svojim golemim prsima.

— No, djeluje ohrabrujući — reče Paresi.

— Svakako — složi se kapetan. — Možda je kritična točka samo točka udara. Nakon toga slijedi odraz, zar ne?

Paresi zaniječe glavom.

— Kritična točka znači lom. No, katkada se stvari jednostavno ne daju slomiti.

— Moram proći — javi se Johnnyjev glas. I pilot se pomaknuo.

— Ha! — veselo reče Anderson. — Još se jedan probudio!

— Jesi li siguran u to? — upita liječnik i obrati se pilotu. — Hej, Johnny!

— Moram proći — zabrinuto reče Johnny i spusti noge na pod. — Znate — nastavi ozbiljnim tonom — kad ste prvi u klasi, stvari postaju još teže. Morate održati taj položaj, a čekaju vas i ispiti. Prema tome, čekaju vas dva posla. Netko tko je četvrti u klasi... nema tih briga.

Anderson začuđeno pogleda Paresija, ali mu ovaj dade znak da šuti. Johnny je i dalje govorio, zarivši glavu u ruke.

— Kad se jedna varijabla mijenja upravno kao i neka druga, dva para njihovih odgovarajućih vrijednosti su razmjerna. — Pogledao ih je. — Kažu da je to ključna postavka svih vektorskih analiza, a bez njih ne možeš postati pilot. Ali ja to ne shvaćam. Što da učinim?

— Naspavaj se — ne čekajući reče Paresi. — Previše si učio. Bit će ti sve jasno kad se naspavaš.

Johnny se naceri i istovremeno zijevne, i zabrinutosti nestane s njegova lica.

— Hvala ti na tom zaista pedagoškom savjetu, momče. — Ponovno je legao i s uživanjem se protegnuo — To mogu shvatiti.

Hvala ti, Martine. Neću ti to zaboraviti. — Okrenuo se na drugu stranu i odmah zaspao.

— Tko je, do vraga, taj Martin? — upita Ives.

— Ššš. Vjerojatno momak s kojim je dijelio sobu u pilotskoj školi.

Anderson je zinuo.

— Hoćeš li reći da on misli da je u školi?

— Nisi li to shvatio? — tužno primijeti Paresi. — Rekao sam ti da mu je situacija postala nepodnošljivom. Kad nije mogao pobjeći u prostoru, pobjegao je u vremenu. Nije dovoljno maštovit da pobjegne u budućnost, pa se zato vratio u prošlost.

Nešto je pretrčalo podom kabine. Ives podigne noge s poda i uhvati rukama gležnjeve. Nalikovao je na karikaturu Bude. — Što je to bilo, zaboga?

— Nisam ništa vidio — reče Paresi.

— Miš — javi se Hoskins.

— Gluposti.

— Ne podnosim bića što gmižu i pužu — reče Ives. Glas mu je odjednom poprimio ženskasti ton. — Ne puštajte ih unutra!

Iz kuta se začulo slabo grebanje i cijuk. Ives problijedi i brada mu zadrhti.

— Saberi se, Ives — hladno reče Paresi. — Nema na brodu ni mikroba za kojeg ne bih znao. Nemoj tu sjediti poput nekakva pauka.

— Znam što sam vidio — reče Ives, naglo se digne, okrene se prema tamnoj stijeni i zaurla. — Prokleti bili, pošaljite nešto protiv čega se mogu boriti!

Ispod kauča izmilješe dva miša. Jedan od njih pretrči preko Ivesove noge, a tada oba cijučući nestadoše u hodniku. Ives skoči na ležaj. Anderson je ukočeno zastao na mjestu, a Paresi se odlučno uputio ormariću za prvu pomoć, izvadio iz njega malu crnu kutiju i otvorio je.

Ives se dršćući spustio na koljena i počeo ridati, i ne pokušavajući da to prikrije, te ispuštati neartikulirane glasove. Paresi mu je polako prilazio, napola skivajući tanku metalnu cijev u ruci.

Anderson se trgne kad mu je za oko zapelo nekakvo micanje po podu. Iako se svim silama trudio da se svlada, iz usta mu se oteo zvuk nalik na jecaj kad je spazio golema dlakava pauka koji je hitro

pritrčao do ležaja i skočio. Doskočio je uz Ivesovo koljeno i ponovo skočio. Paresi zamahne prema pauku, ali ga promaši, tako da je rukom snažno udario Ivesa ispod pazuha. Pauk pade na pod, odskliže se, uspravi i odjednom nestane. Ives se sklupča na onu stranu gdje ga je zahvatio Paresijev udarac te se nijemo ispruži na ležaju. Anderson mu pritrči.

— Sad je sve u redu — reče Paresi. — Ne obaziri se na njega!

— Nemoj mi reći da se onesvijestio! To se Ivesu ne može dogoditi!

— Nije se onesvijestio, naravno. — Paresi podigne cjevčicu.

— Anestox! Zašto si mu to dao? Paresi ga razdraženo pogleda.

— Zato što se u ovakvim slučajevima i daje anestox... da se pacijenta bezopasno omami na nekoliko sati.

— Što bi bilo da to nisi učinio?

— Misliš li da bi mogao podnijeti sve to gmizanje i puzanje?

Anderson se zagleda u Ivesa.

— Mislim da situacija nije bila tako ozbiljna. — Odjednom kapetan podigne glavu. — Odakle sva ta gamad?

— Aha, tu smo. On ne voli miševe i pauke. No, ovi su bili nešto posebno. Nisu mogli biti ovdje, a ipak su bili. On je to smatrao namjernim i osobnim napadom. Ne bi bio više izdržao.

— Odakle ta gamad? — ponovi Anderson.

— Ne znam! — vikne Paresi. — Oprosti, kapetane. Pomalo gubim živce. Nisam navikao vidjeti pacijentove halucinacije. Ne barem tako jasno.

— To su bile Ivesove halucinacije?

— Sjećaš li se što je netko rekao prije negoli su se pojavili?

— Uh... nešto je protrčalo. Miš.

— Miš se pojavio tek pošto je netko spomenuo tu riječ. — Liječnik se okrene i prodorno pogleda Hoskinsa, koji je još sjedio za šahovskom pločom.

— Do vraga, bio je to Hoskins. Hoskinse... što te navelo da to kažeš?

Inženjer se nije ni pomakao niti odgovorio. Paresi tužno strese glavom.

— I on se povukao u sebe. Ne vrijedi ni pokušavati, kapetane.

Anderson zakorači prema Hoskinsu, a tada se predomisli i slegne ramenima.

— U redu. Nešto je protrčalo i Hoskins je to »nešto« definirao. Prihvatimo to ne ulazeći u stvaranje zaključaka. Ali tko je dozvao pauka?

— Ti.

— Ja?

— Nemoj tu sjediti poput nekakva pauka! — ponovi Paresi, izvrsno oponašajući kapetanov glas.

— Prokletstvo! — reče Anderson. — Možda bi bilo bolje da ništa ne govorimo.

— Misliš li da je to važno da izgovorimo ono što mislimo? — gorko će Paresi.

— Možda...

— Nema to nikakve veze — uvjereno ga prekine Paresi. — Pogledaj malo kako to »nešto« izvana postupa. Najprije nas je zarobilo, a tada nam pokazalo tu tamnu materiju što stalno raste. To je sve vrlo jednostavno i razumljivo. Tada se okomilo na nas, jednog po jednog. Johnny je dobio strojeve koji ne rade, a on svom svojom dušom obožava strojeve koji funkcioniraju. Ives je dobio povelik naboj klaustrofobije od te crne materije i to ga je uništilo...

— Ali se probudio.

— I Johnny se probudio... ali u drugom subjektivnom vremenu. Tako da je za Njih posve bezopasan. Zato su ga i ostavili na miru. No, kad je Ives pokazao znakove otpora, ponovo su se okomili na njega. Oni hoće utvrditi kritičnu točku, kapetane. Ništa manje.

— A Hoskins?

— Mislim da je i on otišao — umorno reče Paresi. — Kao i Johnny, pobjegao je iz stvarnosti koju nije mogao razriješiti u drugu koja mu je dostupna. Doduše, umjesto regresije on je pribjegao šahu. Nadam se da se Johnny neće vratiti, barem zasad ne. I on je... kapetane! Nema ga!

Okrenuli su se i zabuljili se u Johnnyjev ležaj. Zapravo...

u mjesto gdje se ležaj nalazio prije nego što se tamna stijena proširila i progutala ga.

* * *

... i našla sam se tu, doktore, u predvorju hotela u podne, gola golcata!

— Sanjate li često takve snove?

— Na žalost sanjam, doktore. Jesam li... zdrava... mislim...?

— Postavio bih vam jedno pitanje: vjerujete li da su ti doživljaji stvarni?

— Ne vjerujem, naravno!

— Tada ste, gospodo, po definiciji umno zdravi, jer je ludilo, zapravo, nesposobnost razlikovanja stvarnog od nestvarnog.

Paresi i kapetan potrčaše prema mjestu gdje se nalazio Johnnyjev ležaj, i zajedno se zaustaviše na metar ispred tajanstvene tame što se pred njima izbočila.

— Johnny! — viknu kapetan glasom hrapavim od tjeskobe. Prišao je tamnoj stijeni i počeo dlanom udarati po njoj.

— Neće te čuti — sumorno reče Paresi. — Vrati se, kapetane. Vrati se.

— Zašto njega? Zašto Johnnyja? Ta učinili su mu sve što su mogli... sam si to rekao!

— Vrati se — ponovi Paresi blagim glasom, a tada doda žustrije: — Ne shvaćaš li da njemu nisu ništa učinili? Mi smo im sada meta!

Kapetan je ukočeno i dalje buljio u bezoblična tamna uljeza.

— Mi smo meta — ponovi mehanički, a tada zatetura prema liječniku, koji ga čvrsto zgrabi za podlakticu i odvede do akceleracijskog ležaja uz upravljački pult.

Anderson polako sjedne, okrenuvši leđa novoj invaziji.

Paresi ga zamišljeno pogleda, a tada tiho priđe Hoskinsu.

Inženjer je sjedio za šahovskom pločom, utonuo u koncentraciju. Drugi kraj ploče nazirao se neodređeno... kao da se djelomično gubio u tajanstvenoj crnoj zavjesi što je prekrivala pregradnu stijenu.

— Hoskinse!

Tišina.

Paresi stavi ruku na Hoskinsovo rame i inženjer polako digne glavu, ali se nije okrenuo. I dalje je zurio pred sebe u tamu. No, bar je dignuo pogled s ploče.

— Hoskinse — reče Paresi — zašto igraš šah?

— Šah je šah — tiho reče Hoskins. — Njime se može simbolički predstaviti svaki sukob, ali šah će uvijek ostati šah.

— Protiv koga igraš? Tišina.

— Hoskinse .. potreban si nam. Pomozi nam. Hoskins polako ponovo spusti pogled na ploču. — Stvar nije u riječi — reče. — Ni u broju. Ni u slici, ideogramu ili simbolu... I obratno ..

— Da, Hoskinse .. .

Paresi je čekao, ali Hoskins nije nastavio niti se pomakao. Paresi mu ponovo stavi ruku na rame, ali ovaj put Hoskins nije reagirao. Paresi odjednom prokune, sagne se i rukom žestoko baci ploču i figure na pod. .

Kad se buka stišala, Hoskins prijazno reče:

— Igra nije u figurama. Simboli nisu bitni... — Sjedio je, ne mičući se, očiju uprtih u stolicu gdje je maločas stajala ploča. Ispružio je ruku i pomakao figuru, iako na stolici nije više bilo ni figure ni ploče, a tada mirno sjedio i čekao.

Teško dišući, Paresi se naglo okrene i vrati se do kapetana. Anderson ga pogleda i u njegovim očima nazreo se tračak veselja.

— Bilo bi bolje da sjedneš i pričaš o nečem drugom, doktore.

Iz Paresijeva grla provali životinjski urlik, mukao i dubok. Svalio se na ležaj pokraj kapetana te na trenutak gnječio šake. Tada se nasmiješio.

— Imaš pravo, kapetane. Bilo bi bolje tako.

Sjedili su neko vrijeme ništa ne govoreći, a tada Anderson ponovo potakne razgovor.

— Što se tiče različitih kritičnih točaka...

— Da?

— Možda bi nekako mogao ustanoviti zbog čega razni ljudi doživljavaju slom na različite načine, iz različitih razloga. Htio bih reći... Johnnyjev slučaj mi se čini prilično jasnim, a i Hoskins je očito pokazao o čemu je riječ u njegovu slučaju, iako mi to nisi rastumačio. Ives... njega možemo za sada preskočiti, barem dok je u

nesvijesti. No, možeš li zamisliti gdje i kako bismo se nas dvojica mogli skršiti... Tada bismo znali na što moramo paziti.

— Misliš li da bi nam to pomoglo?

— Bili bismo na to pripremljeni.

Paresi ga prodorno pogleda.

— Zamislimo dijete koje se boji mraka. Upitaj ga zašto, i ono će ti vjerojatno reći da u tami postoji nešto što će ga zaskočiti. Ako ga uvjeriš, upotrijebivši sav svoj autoritet, da ima pravo te da ga, štoviše, to »nešto« može zaskočiti svakog trenutka, što si time postigao?

— Štetu — potvrdno kimne kapetan. — Ali djetetu to ne bih rekao. Rekao bih mu da u tami nema ničega. Dokazao bih da je tako.

— Slažem se — odgovori Paresi. — Ali u našem slučaju nisam mogao učiniti ništa slično tome. Johnny je doživio slom zbog strojeva koji zaista nisu radili. Hoskinsa su slomile pojave koje se ne mogu mjeriti niti shvatiti, a Ivesa gamad što gmiže i puzi. Subjektivno govoreći, sve su to stvarne pojave. I mi ćemo se naći licem u lice sa svim skrivenim bojaznima što u nama vrebaju, ma kako one bile nevjerojatne. A ti hoćeš da ti kažem koje su to bojazni. Ne, kapetane. Bilo bi bolje da ih ostaviš u podsvijesti, tamo gdje si ih zakopao.

— Ne bojim se — reče kapetan. — Reci mi, Paresi! Barem ću znati. Htio bih znati. Moram znati!

— Jesi li siguran da ti mogu reći?

— Jesam.

— Znaš, nisam te psihoanalizirao. Neke od tih stvari je teško...

— Ti znaš, zar ne?

— Do vraga, znam! — Paresi ovlazi jezikom usne. — U redu... Možda griješim... Tebi se očito sviđa pomisao da sam ja nekakav lukavac koji automatski zna sve o ovakvim stvarima, i to te hrabri. No, iznenadit ćeš se kad ti kažem istinu. Sve ovo o čemu sam pričao nisam ja izmislio niti dokučio. Drugi su mi to rekli.

— Rekli?

— Da, rekli — Ijutito ponovi Paresi. — Pazi, ovo su povjerljivi podari... Odjel za istraživanja ne oslanja se samo na testove sposobnosti prilikom izbora ekipe. Postoji još jedan faktor nazovimo ga faktorom nesposobnosti. Evo o čemu je riječ:

najjednostavnije rečeno: da bi ekipa funkcionirala kako treba, nije dovoljno da svaki njen član obavlja svoj posao što može efikasnije. Svakom članu moraju biti potrebni ostali, svaki od njih pojedinačno. A ta potreba razumijeva pomanjkanje. Drugim riječima, nitko od nas nije uravnoteženi pojedinac, a te naše neuravnoteženosti odabrane su tako da se slažu i stapaju, tako da svi zajedno reagiramo kao uravnotežena skupina. Zato i znam Johnnyjeve podsvjesne porive i Hoskinsove i tvoje. Sve je to bio dio moje obuke. Poznata mi je sva vaša anamneza, svi vaši mentalni tasteri.

— Znaš li i vlastite? — upita kapetan.

— Uzmimo na primjer Hoskinsa — nastavi Paresi. — Sretno oženjen, bez djece. Fizički inferioran cijeli život. Potisnuta želja za čistom naukom dala mu je više nego površno znanje iz mnogih područja i napravila od njega izvrsnog inženjera. Velik stupanj idealizma... samoprijegora. Pogledaj ga kako igra šah, kako ovu zaista realnu situaciju pretvara u teoretsku apstrakciju... kao što je napustio brak da bi se uputio u bespuća svemira.

— Johnny... to već znamo. Odgojen s nepogrešivim strojevima. Još se igra s njima kao s igračkama i... kao svako maštovito dijete... vraća se stalno svojim igračkama zbog sigurnosti. On osjeća potrebu da bude junak, otuda put ka zvijezdama...

— Ives... uvijek debeo. Život ga je naučio da se ne uzrujava, da se smije s drugima kad se ti drugi smiju njemu... gomilajući u sebi napetost kad god bi se to dogodilo. Velik apetit... zato je i s nama, da može proždrijeti galaksije... — Zastao je.

— Nastavi — potakne ga kapetan. — Tko je na redu? Ti?

— Ti — odvrati liječnik. — Odrastao si sa žarkim zanimanjem za prirodu svijeta. No, nije to bila znatiželja znanstvenika već znatiželja esteta. Ti si bio jedan od malobrojnih koji su odbili stipendiju za studij. Došao si do vrha radeći kao obični član posade na komercijalnim svemirskim linijama. Postao si jedan od najmlađih profesora filozofije novijeg vremena. Imao si romantičan brak i žena ti je umrla pri porodu. Otada... preko stotinu ekspedicija za Službu istraživanja. Odbio si mnogobrojna unapređenja. Moram li ti reći i što vreba u tvojoj podsvijesti?

— Ne — promuklo reče Anderson. — Ali ja... ja se toga ne bojim. Nisam imao ni pojma da ti... — s mukom je progutao slinu — ... da ti toliko toga znaš.

— Kamo sreće da ne znam! Radije bih da neke stvari mogu samo nagađati — reče Paresi. Andersona je iznenadila gorčina u liječnikovu glasu. Lukavo ga je pogledao.

— No, nastavi te tvoje povijesti slučajeva.

— Završio sam.

— Ne, nisi. — Paresi ništa ne reče i kapetan ga lagano gurne rukom. — Johnny, Ives, Hoskins, ja... Nisi li nekoga zaboravio?

— Ne, nisam — zareži Paresi — a ako očekuješ da ti kažem zašto bi psiholog pošao lutati zvjezdanim bespućem, uzalud čekaš.

— Ne zanimaju me općenite stvari — reče kapetan. — Htio bih znati zašto si ti pošao s nama.

Paresi je namršten šutio. Kapetan pogleda u stranu i pokuša sreću.

— Bolje prvi u selu nego drugi u gradu, ha, Nick?

Paresi prezirno otpuhne.

Anderson se nije predavao.

— Žene te ne vole, nije li tako, Nick?

— Prekini — reče Paresi gotovo nečujno.

— Voliš se igrati majke, zar ne? — nemilosrdno nastavi Anderson.

Paresi problijedi.

Kapetan sklopi oči, namršti se i naposljetku reče: — Ili jednostavno želiš odigrati boga?

— Otvoreno ti kažem, sa mnom nećeš lako izići nakraj — procijedi Paresi kroz zube. — Možeš se skršiti na nekoliko načina, kao što ima više načina da slomiš cjepanicu... možeš je raznijeti eksplozivom, zdrobiti je, prepiliti, spaliti... Jedan od načina jest da se boriš protiv mene dok ne pobijediš. Protiv mene... jer nikoga drugog više zapravo i nema. Zato ti neću udovoljiti, a ti si previše racionalan da bi me napao ako to i ja ne učinim. Stoga će ti biti teško. Ako tražiš izlaz, morat ćeš pronaći nekakav drugi način.

— Zar to činim? — odgovori kapetan neobično blagim glasom. — Nisam toga bio svjestan. Meni se samo činilo da nastojim iz tebe izvući tvoju anamnezu i ništa više. U što si se tako zabuljio?

— Ni u što.

Paresi je rekao istinu: ni u što, jer nestalo je prednjih otvora za promatranje, nestalo je upravljačkog pulta, stijene s

komunikacijskim uređajima, prednjih akceleracijskih panoa i spremnica; nestali su navigacijski, kompjutorski i radarski uređaji — sve je prekrilo ništavilo, bezoblična, nijema i neprodorna tama. Sjeli su na ležaj uz jednu od tamnih stijena. Pokraj njega je stajao stolić, a zatim prazan pod i... tama. Hoskins je i dalje sjedio na svom mjestu, okrenut prema tamnoj stijeni... možda je djelomično bio u njoj. Bilo je to teško razabrati.

Kapetan i liječnik su sjedili i zurili jedan u drugog. Činilo se da više nemaju što reći.

* * *

Prvi se pomaknuo kapetan. Pošao je prema preostaloj pregradnoj stijeni, okrenuo zavrtanj i otvorio ormarić. Izvadio je komplet rezervnih dijelova za radar i tri debela namota žice. Paresi se zaprepašteno okrene i spazi kako i Hoskins smeteno viri prema kapetanu.

Anderson izvadi iz ormarića i nešto alata, a tada posegne duboko u ormarić i izvuče poveliku bocu.

— Oh... — reče Paresi —... mislio sam da ćeš učiniti nešto konstruktivno.

Iza njihovih leđa Hoskins se nijemo vrati svojoj igri. Kapetan se zagleda u bocu, baci je u zrak i ponovo uhvati.

— Pa i hoću — reče.

Prišao je liječniku i sjeo uz njega, palcem otčepio bocu i žestoko povukao nekoliko puta. Paresi ga je promatrao, očiju bezobličnih poput tame što ih je okruživala.

— No? — svadljivim tonom primijeti kapetan. Paresi podigne i spusti ruke.

— Pitam se samo... zašto?

— Zašto se hoću napiti kao svinja? Reći ću ti, ti lovče na luđake. Zato što hoću, eto zašto. Zato što mi se to sviđa. Činim nešto što mi se sviđa zato što mi se sviđa. Ne činim to ni zbog kakve inverzije neke skrivene represije izražene zamršenim stavovima što su se u mom djetinjstvu pojavili prema seksualnom životu dabrova. Jesi li sad zadovoljan, znanstveni kateheto? Sviđa mi se, i zato to činim.

— Poznavao sam čovjeka koji je odlazio spavati u starim cipelama jer mu se to sviđalo — hladno reče Paresi.

Kapetan još jednom otpije i promuklo se nasmije.

— Ništa te ne može izmijeniti, zar ne, Nick?

Paresi se gotovo strašljivo osvrne.

— Mogu se i ja izmijeniti — prošapta. — Ives ie nestao. Daj mi bocu.

Nešto je palo na pod uz sam rub tamne zavjese.

— Opet halucinacija — reče kapetan. — Hajde, podigni s poda tu halucinaciju, Nicky.

— Nije moja — odvrati Paresi. — Podigni je sam.

— Svakako — dobrodušno reče Anderson. Pričeka da Paresi otpije, te mu iz ruku uzme bocu i potegne. Obrisao je usne nadlanicom, glasno uzdahnuo te prišao tamnoj zavjesi.

— Pazi, tko bi to rekao — čudio se.

— Što je pak sad?

Anderson podigne predmet uvis.

— Trofej, eto. — Pogledao ga je pobliže. — Sportašu godine, 2675. Kipić momka s pobjedničkim vijencem. Čestitam, momče. — Prišao je Paresiju, zgrabio bocu te polio glavu kipića. — Živio, momče.

— Da vidim.

Paresi uzme kip u ruku i okrene ga nekoliko puta, a tada ga odjednom ispusti kao da je užaren. — Oh, bože...

— Š... Sto se dogodilo, Nick? — Kapetan uzme kip u ruku i zabulji se u njega.

— Spusti ga, spusti — jedva izusti liječnik. — To je... to je Johnny.

— Ma nemoj — prošišta kapetan. Pažljivo je stavio kipić na stol, trenutak oklijevao, a tada se odjednom okrenuo prema Paresiju.

— Hej! Pa ti nisi rekao da nalikuje na Johnnyja... rekao si. da ovo jest Johnny!

— Zaista?

— Aha. — Kapetan se naceri poput vuka. — Nije loše za psihologa. Počeo si gledati i kroz ključanicu, zar ne? Urezani likovi!

— Zaveži, Andersone — umorno reče Paresi. — Rekao sam ti da se neću dati zadirkivati.

— Hajde, samo sam se šalio — reče kapetan, svali se na ležaj uz liječnika i obgrli ga rukom. — Budimo prijatelji. Zapjevajmo nešto.

Paresi ga odgurne.

— Ostavi me na miru.

Anderson se ponovo ozbiljno zagleda u kipić, pruži bocu prema njemu, promrmlja nešto što je valjda trebala biti zdravica i otpije. — Pitam se,..

Nije dovršio pitanje i uskoro Paresi više nije izdržao. — Do vraga... što se pitaš?

— Oh — veselo će kapetan — pitao sam se što ćeš ti biti.

— O čemu to govoriš?

Anderson mahne bocom prema malom kipu, što ga je podsjetilo da ponovo otpije.

— Johnny se pretvorio u ono što misli da jest... mali momak s velikom pobjedom. A Hoskins, vidjet ćeš, on će se pretvoriti u logaritamsko računalo. Stari dobri Ives... to je lako: on će postati bačvica piva, i to puna. Uvijek se pomalo pjenio, zar ne? — Glasno se nasmijao spazivši Paresijevo smrknuto lice. — A ja... ja više nemam tajni. Ja ću biti grb... beskorisna filozofija usred polja, a u pozadini zvijezde. — Pritisnuo je svom snagom grlić boce na čelo, a tada spustio bocu i dotakao jarko crveni trag grlića. — Znak zvijeri — reče kao da se povjerava. — Znak kaste. Nula... to sam ja i sva moja obitelj. Kocka je bačena, ali onoga tko ju je bacio više nema. — Nešto je progunđao sam sebi, a tada se ponovo okrenuo Paresiju. — No, što će postati stari dobri Nicky?

— Ne zovi me Nicky — tvrdoglavo će liječnik.

— Znam — nastavi kapetan i pogleda ga napola sklopljenih očiju. — Priručnik... eto, to ćeš ti postati. Studija o... postnatalnoj histerektomiji... ili o tome kako otkopčati nečije predrasude i skinuti mu ponos... sve sam to ukrao odnekud.

— Ne! — vikne Anderson odjednom, a tada tiho doda zavjereničkim tonom. — Nećeš ti biti nikakvom knjigom, Nicky! Korice nisu dovoljno tvrde. Ni slika slova nije prava. Slika... shvaćaš li? — zaurla i žestoko mune Paresija pod rebra.

Paresi se savio poput gusjenice kad je ugrize mrav, ali nije ništa odgovorio.

— Naposljetku... reče kapetan... — nećeš postati knjigom jer nemaš... hrpta! — Naglo je skočio na noge. — Pazi sad ovo!

Sagnuo se i podigao s poda predmet kojeg ranije nije bilo... bačvicu piva.

Podigao ju je i tresnuo na stol.

— Hajde, Nick — naceri se. — Svi k bačvi! Evo starog dobrog Ivesa, kao što sam i rekao.

Paresi je buljio u bačvicu, razrogačivši oči tako da mu se na kapcima jasno vidjelo kucanje bila.

— Prestani, Andersone. Svinjo...

Kapetan ga pogleda s gađenjem i prezirno odmahne rukom. Prišao je ormariću s priborom za radar te iz njega izvukao odvijač, stavio ga na čep i udario po dršku malim ali masivnim transformatorom. Čep je s praskom nestao u bačvi, a iz otvora pokulja bijela pjena. Paresi vrisne.

— Uf, začepi — progunđa Anderson. Ponovo je prišao ormariću i preturao po stvarima sve dok nije izvukao štit elektronske cijevi. Omotao je komadić metalne trake za hladno lemljenje oko donjeg, užeg kraja štita tako da je time dobio nešto što je nalikovalo na čašu. Pričekao je trenutak da se lem primi, a tada je nagnuo bačvicu sve dok uz pjenu nije počelo teći i pivo. Napunio je improviziranu čašu i pružio je Paresiju.

— Dobri stari Ives — reče sjetno. — Hajde, Paresi, popij. Ives časti.

Paresi se okrene i rukama prekrije lice poput preplašene žene.

Anderson slegne ramenima i otpije gutljaj. — Pivo je dobro — reče i pogleda liječnika, koji se odjednom potrbuške baci na ležaj tako da mu je glava visila s druge strane, izvan Andersonova vidokruga. Čulo se samo liječnikovo dahtanje i hroptanje.

— Jadni stari Nicky — tužno reče kapetan, ponovno napuni čašu i sjedne, te slobodnom rukom potapša Paresija po leđima. — Nije izdržao. Dobri stari Nick...

Nastala je još dublja tišina, još sumornija tama. Paresi se smirio... disao je vrlo polako, zadržavajući svaki dah; izdahnuo bi, te čekao pune tri sekunde prije negoli bi ponovo udahnuo, kao da je disanje svjestan napor... štoviše, kao da je disanje jedini smisao života. Anderson se sav zgurio. Kad god bi zatreptao kapcima, oči bi

mu se sve više i sve duže zatvarale. Kabina je čekala napeto poput malog krutog trofeja pobjede na stolu.

A tada se začula glazba.

Bila je to nježna, veličanstvena glazba: glazba svečane povorke, zlatne i grimizne odjeće, glazba dragulja i šarenila što se nejasno gubilo u vrtoglavim visinama kamenih svodova. Bila je to glazba popraćena tisućama šapata, tisućama svečanih obrednih sibilanata što sami po sebi nisu ništa značili i služili samo jednoj svrsi. Glazba je bila nježna, ali ne po jačini, jer je postajala sve glasnija i glasnija, već nježna poput oblaka... koji su također nježni ma kako bili golemi i blistavi; bila je nježna i živa poput tigrova grla, meka poput prsa, laka poput čina utapljanja i golema poput oblaka.

Anderson podigne glavu i počne vrtjeti čašu s pivom, tako da se razina tekućine u sredini čaše spustila, dok su se uokolo kovitlali mjehurići. Podignute glave ali spuštena pogleda promatrao je kako mjehurići kruže i polako nestaju.

Paresi se polako digne i priđe sredini uskog osvijetljenog prostora što im je preostao.

Ispred njega, na tamnoj stijeni ukazao se plavičasti žar — možda je bio tu i prije — taman gotovo poput crne površine što ga je okruživala, ali plav i prostorno dubok. Dubina mu se povećavala sve dok se nije pretvorio u nejasni otvor spilje, ušće bezimena mjesta.

A u njemu je bio netko. Neka... pojava. Pozivala je znakom da joj priđe.

Paresijevo lice sjalo je od znoja.

— Mene? — zadahta. — Hoćeš... mene?

Pozivala ga je.

— Ne... ne vjerujem ti — reče Paresi. — Što ću ti ja? Ti ne znaš tko sam... što sam učinio. Zar mene da izabereš... — Glas mu je zadrhtao i prešao u jedva čujni šapat... — Mene?

Pozivala ga je.

— Tada znaš — zaklikta Pareri glasom otkrivenja. — Nijekao sam te usnama ali duboko u sebi... duboko... nisam se pokolebao ni na trenutak. Tvoj je lik stalno bio preda mnom.

Ustao je. Anderson ga je promatrao.

— Ti si moj život — govorio je Paresi — moja nada, ostvarenje mojih težnji. Gospodaru... — promuca i uđe u plavičasti otvor.

Glazba je na trenutak postala himnom, a tada je i ona utihnula.

Anderson je teško disao. Podigao je čašu, no tada se predomislio i stavio je pokraj kipa sportaša. Prišao je mjestu gdje je nestao Paresi.

— No? — zaurla odjednom prema tami — što čekaš? Jesam li ti na putu? Jesam li učinio bilo što da te spriječim? Hajde, dođi!

Glas mu je odzvanjao od jedine preostale pregradne stijene broda, ali ga je tama očito prigušivala. Pričekao je da se utiša i posljednja jeka, a tada je uzaludno počeo udarati po jastucima na ležaju, zureći uokolo, naglo i napeto, poput životinje. Napokon se opustio, sagnuo i potražio bocu.

— No, što čekaš? — upita mirno. — Da se otrijeznim? Da me tada središ? Znaš li nešto? In vino veritas... eto. Ne morate me čekati, momci. Sad sam mnogo više onaj pravi nego kad se od ovoga oporavim. — Uzeo je kip i postavio ga s druge strane bačvice. — Taaako, Johnny. Prijeđi ovamo, s druge strane debeljka. Napravi mjesta za kapetana. — Ponovo se obratio tami. — Slušaj, ja sam uredan čovjek i nemoj me ostavljati na pođu. Stavi me tu gore, uz momke. Što ću ono ja biti? Oh, da... grb. Hej, zaboravio sam geslo. U redu... evo mog gesla... Sic itur ad astra... što znači »tako se ide do muškog WC-a«.

Negdje je zaplakalo dijete.

Anderson podlakticom prekrije oči.

— ŠŠŠš — javi se netko, no dijete je i dalje plakalo.

— Tko je to? — upita Anderson.

— Ja, dragi.

Duboko je uzdahnuo, jednom, dvaput, a tada prošaptao: — Louise?

— Naravno. Šššš, Jeannie!

— Jeannie je s tobom, Louise? Je li dobro? Jeste li svi... dobro?

— Dođi i pogledaj — nasmije se nježni glas.

Kapetan Anderson zaroni u tamu, i ona se nad njim tiho i potpuno zaklopi.

Na stolu je stajao mali kip od bjelokosti, bačvica piva i srce. Nije to bio fiziološki uzorak već prije arhetip tog najsentimentalnijeg simbola... skladno, na jastučić nalik jarko-crveno srce. Iz njega je stršala zlatna strijela i bilo je posuto cvijećem: ljiljanima, bijelim ružama i potočnicama. Srce je snažno pulziralo... iako nije crpio krv, barem je time pokazivalo da je živo što ga je, možda, činilo privlačnijim nego što se doimalo na prvi pogled.

Brodom je zavladala tišina... i tama.

* * *

... Uskoro ćemo sletjeti. Planet ispod nas je zelen i plav, i dugo putovanje je završeno... Čini mi se da bi ovdje bilo ugodno živjeti...

»Sve ima svoje doba, i svaki posao pod nebom ima svoje vrijeme; vrijeme plača i vrijeme smijeha; vrijeme tugovanja i vrijeme plesa; vrijeme dobivanja i vrijeme gubljenja; vrijeme čuvanja i vrijeme odbacivanja; vrijeme rađanja i vrijeme umiranja; vrijeme sadenja i vrijeme čupanja onog što je zasađeno.« — to sam negdje pročitao.

Barem što se mene tiče, mislim da je vrijeme došlo. Možda to nije vrijeme umiranja već nečeg drugog... možda nečeg konačnijeg ili užasnijeg.

U svakom slučaju znam da ćeš se sjetiti onoga što smo još davno odlučili — da čovjek svom planetu duguje jednu od dvije stvari: potomstvo ili sama sebe. Nisam mogao ispuniti prvi dug... i zato moram ponuditi sebe i ne ustuknuti ako se prihvati doprinos.

Iz pisma što ga je Peter Hoskins
napisao svojoj ženi

Hoskins se maknuo u tišini i tami.

— Mat — reče.

Ustao je i — ne obazirući se na predmete na stolu — prišao ormariću s rezervnim dijelovima, otvorio ladicu ispod njega i izvadio čelični metar. Zatim je s police s knjigama skinuo debeli priručnik. Sjeo na rub ležaja, stavio priručnik na koljena i počeo listati sve dok nije pronašao stranu s fizičkim mjerama što ih je tražio. Bacio je pogled na pod, a tada na tamnu zavjesu te na jedinu nezatamnjenu pregradnu stijenu. Spustio je knjigu i prišao s metrom čeličnoj

stijeni. Magnetom je pričvrstio kraj metra na stijenu i pošao s metrom do tamne zavjese, te zabilježio dužinu.

Tada je izmjerio i širinu: od točke nasuprot prednjem kraju stola do točke nasuprot donjem kraju ležaja, te pažljivo povukao okomicu na taj pravac. Zatim je još jednom uzeo metar te prišao tamnoj zavjesi prema vanjskoj strani broda. Na trenutak ju je zamišljeno promatrao, a tada bez oklijevanja uronio ruku u tamu. Načas je pipao, nešto okrenuo rukom te pritisnuo. Začulo se škljocanje, tiho zujanje, i on ustukne.

Iz tame se odjednom pojavilo nešto golemo. Krenulo je prema njemu, prošlo pokraj njega, a tada se zaustavilo.

Bila su to vrata.

Hoskins obriše znoj s gornje usne i trepćući se zagleda u tlačnu pretkomoru sve dok se nisu otvorila i vanjska vrata. U kabinu je prodrlo toplo svjetlo poslijepodnevnog sunca i svježi povjetarac. Donio je sa sobom i pjev ptica i miris bilja. Hoskins se zagleda u vrata i oči mu se ovlažiše, a tada se okrene.

Tame je nestalo. Ives je ležao na stražnjem ležaju, čini se u nesvijesti. Johnny se smiješio u snu. Kapetan je bučno hrkao, a Paresi se poput mačke sklupčao na podu. Kroz prednje otvore za promatranje prodirala je svjetlost, a na stijeni je svjetlucao kotač za ručno upravljanje, neslomljen.

Hoskins se zagleda u usnulu posadu i zatrese glavom, jedva se nasmiješivši, a tada priđe upravljačkom pultu i skine mikrofon. Govorio je tiho svojim blagim, nenametljivim glasom.

— Stvarnost je ono što jest, a ne ono što se čini. Pričin je stvar pojedinca, no čak i kod jednog jedinog čovjeka to se stalno mijenja. To je, možda, otrcana istina, ali ipak istina, kao što je istina i činjenica da ovaj brod ne može iznevjeriti. Tok događaja nakon slijetanja bio bi potpuno drugačiji da smo jednoglasno prihvatili ono što znamo da je istina. No, nitko od nas se ne mora za to osjećati krivim. Ljudska bića ne mogu zanijekati dokaze što im pružaju njihova osjetila.

U osnovi, postupci stanovnika ovog planeta bili su jednostavni i neposredni. Oni su morali saznati je li rasa koja je sagradila ovaj brod mogla to učiniti zato što je psihološki zdrava i, prema tome, sposobna da razumnim zaključivanjem ovlada procesom gradnje (među mnogim, mnogim drugim stvarima), ili samo mehanički

spretna. Stoga su nas oni ispitivali. Ispitali su nas onako kako mi ispitujemo čelik... htjeli su utvrditi našu kritičnu točku. Za njih je ulog u toj igri bio naš zdrav razum, ali moj ulog bili su naši životi. U toj igri bio sam sam jer je nitko od vas ne zna. Paresi je donekle imao pravo kad je rekao da sam se povukao u apstrakciju... šaha. Međutim, pogriješio je kad je rekao da me je u to nešto natjeralo. Možete biti sigurni da sam sam izabrao taj put. Radilo se jednostavno o prevođenju materijalnih dokaza u ekvivalentni sistem pojmova.

Brzo sam shvatio da se oni drže pravila kad igraju neku igru. Znao sam pravila šaha, ali nisam poznavao pravila njihove igre. Oni mi nisu rekli svoja pravila... jednostavno su mi dopustili da svoja pravila prenesem njima.

Još sam nešto saznao, iako mi je za to trebalo više vremena: iako im je sposobnost čitanja misli nečuvena u svih sedam galaksija što ih poznajemo, oni mogu doprijeti samo do misli koje su, da tako kažem, u prednjem planu naše svijesti. Prema tome, šah mi je pružio priliku. Moglo ih se prisiliti da uzmu žrtvovanu figuru, ili da sami izgube figuru. Oni mogu prekrasno ekstrapolirati slijed... ali ih se može i pobijediti u razmišljanju. Toliko o tome: pobijedio sam ih u šahu. Ograničivši svoja nastojanja na šah, gdje sam poznavao pravila i gdje su ih oni poštivali, mogao sam zadržati ono što nazivamo zdravim razumom. Kad ste se uzbudili zbog nestanka vrata, ja sam ostao miran jer taj nestanak nije bio šah.

Pitat ćete se, naravno, kako su izveli s nama ono što su izveli. Ne znam. No, mogu vam reći što su izveli. Oni posjeduju sposobnost empatije — to jest, mogu vidjeti našim očima i osjećati našim vršcima prstiju — tako da zapažaju ono što i mi. Drugo, oni mogu upravljati tim opažanjima... ubaciti krug distorzije, kako bi to rekao Ives, između osjetila i mozga. Na primjer, pronaći ćete otiske prstiju sviju nas oko uređaja za upravljanje vratima... na mjestima gdje smo pritiskali stijenu misleći da pritišćemo taster.

Pitat ćete se, također, što sam učinio da se oslobodim njihove vlasti nad nama. Pa, jednostavno sam vjerovao u ono za što sam znao da je istina: da je brod neoštećen i neizmijenjen. Izmjerio sam ga čeličnim metrom i bilo je tako. Zašto me nisu prisilili da pogrešno očitam dimenzije? Bili bi to učinili da sam ga mjerio iz početka. Tada su bili zaokupljeni pretvaranjem svih praktičnih dokaza u neprikrivene laži. No, ja sam izdržao taj test. Kad su iscrpili čitav

arsenal osjetilnih laži, ja sam još bio »čitav«. Tada su me ubacili... poput štakora... u labirint da vide hoću li se izvući. Ponovo su se držali svojih pravila. Nisu izmijenili labirint kad sam ga se napokon latio.

Da ponovim drugim riječima što sam učinio. Moram reći da mi nije nimalo ugodno igrati se nekakva natčovjeka. Mi smo bili poput pet pješaka suočenih s gustim prometom na cesti. Vi ste hrabro pokušali prijeći cestu — gluhi i zavezanih očiju. Svi ste stradali. Ja nisam... ne zato što sam jači ili pametniji od vas, već jedino zato što sam ostao na pločniku i pričekao da se promijeni svjetlo na semaforu.

I tako smo pobijedili. A sada...

Hoskins zastane i jezikom ovlaži usne. Pogledao je drugove... jednog po jednog... dugim zamišljenim pogledom, i ponovo se nasmiješio, a tada zatresao glavom i uzeo mikrofon.

—... Dok smo igrali šah ponudio sam im manje važnu figuru da postignem pobjedu, i oni su prihvatili žrtvu. Mislim da su time htjeli pokazati da me još hoće ispitivati. Neka vas to ne brine, ma što vam palo na pamet dok budete ovo slušali. Prvo: ja sam svojevoljno izabrao taj put, i nije mi bilo teško. Kao što je Paresi jednom istaknuo, ja sam velik idealist. Drugo: ja sam ipak samo nevažna figura, a ovo je golema igra. Uvjeren sam da nema testa kojem bi me sada mogli podvrgnuti, možda me i slomiti, što ga vas četvorica ne biste položili.

No, nikako nemojte juriti za mnom pokušavajući me spasiti. Neću da se upuštate ni u kakve lude i bezumne pothvate, niti mi je to potrebno. Osim toga, nemojte previše osuđivati stanovnike ovog planeta: to zaista ne smijemo učiniti. Siguran sam... vratio se ili ne... da će oni biti vrijedan član galaktičke zajednice.

Sretno, u svakom slučaju. Ako testovi ne budu preteški, vidjet ćemo se ponovo. Ako ne, žao mi je što ću time razbiti ekipu koja se ipak pokazala vrlo uspješnom. Ako se to dogodi, recite mojoj ženi ono što se već kaže u takvim prilikama i predajte joj pismo što ćete ga pronaći među mojim dokumentima. Ona se već davno pomirila s takvim eventualnostima.

Johnny... domoroci će popraviti tvoj upaljač.

Sretno i zbogom.

Hoskins objesi mikrofon, uzme olovku i napiše: — Preslušajte snimku. Pete.

A tada je, gologlav i goloruk, izišao kroz vrata na zlaćanu svjetlost sunca. Zastao je na trenutak i dodirnuo obrazom besprijekornu površinu trupa, a zatim se obronkom uputio u dolinu.

Frederic Brown

Answer

Preveo Janko Paravić

Odgovor

Dwar Ev svečano zalemi posljednji spoj zlatom. Pratile su ga oči desetaka televizijskih kamera, a subeterična mreža prenijela je širom svemira na desetke slika onoga što je on radio.

Uspravio se i kimnuo Dwaru Reynu, a tada stao pokraj sklopke koja će uspostaviti kontakt kad je bude uključio. Bila je to sklopka koja je trebala spojiti, odjednom, sve goleme računske strojeve na svim nastanjenim planetarna u svemiru... na devedeset i šest milijardi planeta... u super-krug koji će ih sve spojiti u super-računar, u kibernetski stroj koji će ujediniti znanje svih galaksija..

Dwar Reyn održi kratak govor milijardama gledalaca i slušalaca. A tada, nakon trenutka šutnje, reče:

— Sada, Dwar Eve.

Dwar Ev uključi sklopku. Začulo se snažno zujanje... kad se uzburkala energija devedeset i šest milijarda planeta. Na ploči, dugačkoj tko zna koliko milja, palila su se i gasila svjetla.

Dwar Ev se odmakne i duboko uzdahne.

— Dwar Reyn, vi imate čast da postavite prvo pitanje.

— Hvala vam —reče Dwar Reyn. — Bit će to pitanje na koje do sada ni jedan jedini kibernetski stroj nije mogao odgovoriti.

Okrenuo se prema stroju.

— Ima li boga?

Moćni glas odgovori bez oklijevanja, bez krckanja i jednog jedinog releja.

— Da. sada ima Boga.

Na licu Dwar Eva odjednom se ukaže strah. Skočio je prema sklopci.

Munja iz vedra neba obori ga i zatali sklopku.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

U IDUĆEM 26. BROJU »SIRIUSA« MOĆI ĆETE PROČITATI IZMEĐU OSTALOGA I OVO:

- **ČUDOVIŠNA NOĆ**. Znanstveno-fantastični kriminalistički roman Andrea Caroffa, uzbudljiv i napet kakvi već znaju biti krimići, intrigirajuće zanimljiv kakvi već znaju biti znanfanići. A možda i dosadan — za sve one koji ne vole takvu vrst štiva; no koliko je takvih »Siriusovaca«?

- **LJETO NA IKARUSU**. Nakon duže stanke, opet jedan Arthur C. Clarke u »Siriusu« — kao i uvijek svjež idejom, blistavo jasan u izrazu, gotovo drsko napet u fabuli koju pripovijeda. I posve u skladu s mjesecom u k¬jem priča izlazi u »Siriusu«, što se može zaključiti već iz naslova.

- **DESET KRATKIH PRIČA** od deset autora. Da mnogo ne nabrajamo: uz Isaaca Asimova, Dmitrija Bilenkina, Macka Reynoldsa i druge asove sf-a, tu su i naši autori: Alemko Gluhak, te Borut Geršak, prvi slovenski pisac čije se djelce pojavljuje na stranicama »Siriusa«. Djelce kratko, ali...

- **OSJEĆAŠ LI NEŠTO KAD RADIM OVO?** Jasno, riječ je o seksi priči. A ako je uz to i sf, te ako joj je autor Robert Sheckley, tada joj nisu potrebne druge preporuke... Radije spomenimo još jednu priču u tom broju: TKO MOŽE ZAMIJENITI ČOVJEKA od Briana Aldissa.

U OVOM BROJU »SIRIUSA« MOŽETE PROČITATI:

SPACE OPERA – pomalo prezrena podvrsta znanstvene fantastike – zauzela je cijeli ovaj broj SIRIUSA. Budući da se pisci poput Bradburyja, Asimova ili Browna nisu ustezali da »zagrizu« u space operu, nema razloga ni da se usteže SIRIUS. Pogotovu kad se iz izbora priča kakav je u ovom broju može vidjeti da space opera nipošto ne mora biti samo »svemirski vestern« ili – poput prizora na naslovnoj stranici – nekakva moderna bajka u kojoj se glavni junak bori, blasterom umjesto mačem, da glavnu ljepoticu oslobodi iz pandža jedno-, dvo-, ili sedmoglavog zmaja. Možda upravo izbor space opera u ovom SIRIUSU potvrđuje staro, ali mnogima nedokazivo pravilo: da nema dobrih i loših žanrova u književnosti nego samo dobrih i loših tekstova.